

**ปฏิกริยากลุ่ม การมีส่วนร่วม และความเป็นผู้นำ
ระหว่างกลุ่มปรับปรุงยางแผ่นและชายยาง
ที่ประสบความสำเร็จกับกลุ่มที่ไม่ประสบความสำเร็จ
ในการดำเนินงาน**

**เกรียงศักดิ์ ปัทมรเวช
บัญชา สมบูรณ์สุข**

ภาควิชาพัฒนาการเกษตร
คณะทรัพยากรธรรมชาติ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

บทคัดย่อ

เครือข่ายทางสังคม การมีส่วนร่วมและความเป็นผู้นำระหว่างกลุ่มปรับปรุงคุณภาพยางแผ่น และขายยางที่ประสบความสำเร็จกับกลุ่มที่ไม่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึง (1) ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มปรับปรุงคุณภาพยางแผ่น จำนวน 2 กลุ่ม ที่มีความแตกต่างในด้านการดำเนินงาน (2) การดำเนินกิจกรรมกลุ่มและการมีส่วนร่วม (3) เครือข่ายทางสังคมในการเผยแพร่และหาข้อมูลและข่าวสารของสมาชิกและสังคมมิติในสถานการณ์ต่างๆ และ (4) เปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยบางประการที่มีผลต่อกลุ่ม การวิจัยนี้ได้ใช้ประชากรทั้งหมด จำนวน 67 คน เป็นผู้ให้ข้อมูล โดยไม่ใช้การสุ่มตัวอย่าง เป็นเกษตรกรหมู่ที่ 3 จำนวน 32 คน และหมู่ที่ 6 จำนวน 35 คน ใช้การสัมภาษณ์เป็นวิธีการในการรวบรวมข้อมูล

ผลการวิจัย พบว่า ส่วนใหญ่ของเกษตรกรปลูกยางพันธุ์ RRIM600 ระบบที่ใช้กรีดยาง คือ 3 วัน เว้นวัน มีการใช้กรดฟอสฟอริกเพื่อให้ยางแข็งตัว ยางแผ่นที่ทำอยู่ในชั้น 3 เป็นส่วนใหญ่ เกี่ยวกับกลุ่ม พบว่า ส่วนใหญ่เข้าร่วมประชุมกลุ่มและมีบทบาทในการรับฟังมากกว่าที่จะเป็นผู้แสดงความคิดเห็น เพียงส่วนน้อยที่กลุ่มมอบหมายให้ช่วยเหลือกลุ่ม ส่วนใหญ่เข้าถึงข้อมูลการดำเนินงานของกลุ่มและมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานเกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคม พบว่า สมาชิกของทั้งสองกลุ่มมีการเผยแพร่และการหาข้อมูลหรือข่าวสารระหว่างสมาชิกในกลุ่มและนอกกลุ่ม เกี่ยวกับสังคมมิติ พบว่า ผู้นำทางความคิดของทั้งสองกลุ่มเป็นผู้นำที่มีความถนัดในหลายๆ ด้าน เกี่ยวกับการทดสอบสมมุติฐาน พบความแตกต่างทางสถิติระหว่างกลุ่มในเรื่องของปฏิริยาของกลุ่ม โดยกลุ่มที่ไม่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานมีปฏิริยากลุ่มในการให้ข้อมูลและข่าวสารแก่เพื่อนสมาชิกมากกว่ากลุ่มที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน

คำสำคัญ : เครือข่ายทางสังคม การมีส่วนร่วม ความเป็นผู้นำ กลุ่มปรับปรุงคุณภาพยางแผ่น

ABSTRACT

Social Network, Group Participation and Leadership Between the Successful and Unsuccessful Rubber Sheet Improvement and Sales Groups

This study aimed to (1) identify economic and social characteristics of farmers who were members of rubber sheet improvement (2) examine group operation and members' participation, (3) examine function of the farmers' social network in giving and seeking information to members by using the sociometry in different farmer success levels, and (4) compare differences in some aspects between groups. Sixty seven farmers, 32 from one group (low level performance) and 35 from another group (high level performance) were interviewed without sampling.

The findings revealed that farmers grew the RRIM600 rubber variety and the tapping system was three days tapping and rest one day. They used formic acid for making rubber sheets. Most of their rubber sheets were classified as level 3 (mid-grade). With reference to group participation, most participated in group meetings. They preferred to be a listener rather than an opinion giver. Not many were assigned to help support group activities. Most accessed group information and were satisfied with the group's operation. With regard to social networking in giving and seeking information about group operations, they interacted with each other in a group and also across the group boundary. The sociometry showed that opinion leaders in each group were classified as polymorphic leadership. In testing the hypotheses, statistical differences between groups were observed for group interaction in giving information. The low level performance group initiated group interaction in giving information more than the high level group.

Key words : social network, participation, leadership, rubber group.

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	3
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	4
2.1 องค์ประกอบของกลุ่ม	4
2.2 ประเภทของกลุ่ม	4
2.3 ประเภทของกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ	6
2.4 รูปแบบของการติดต่อสื่อสาร	6
2.5 ปฏิกริยาของกลุ่ม	9
2.6 เครือข่ายทางสังคม	9
2.7 ความแตกต่างทางเศรษฐกิจและสังคม	10
2.8 สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมกับการติดต่อสื่อสาร	12
2.9 สังคมมิติของความเป็นผู้นำ	13
2.10 การเชื่อมโยงบทบาทระหว่างกลุ่ม	15
2.11 ความสำเร็จของกลุ่ม	15
2.12 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่ม	17
2.13 กรอบแนวความคิดทางทฤษฎี	18
2.14 แบบจำลองแนวความคิดการวิจัย	20
2.15 สมมุติฐานการวิจัย	21
บทที่ 3 วิธีวิจัย	22
3.1 การเลือกสถานที่วิจัย	22
3.2 ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง	22
3.3 การทดสอบแบบสัมภาษณ์	22
3.4 การรวบรวมข้อมูล	22
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	23
3.6 ตัวแปรและการวัดค่า	23

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.7 สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล	24
3.8 นิยามศัพท์	24
บทที่ 4 ผลและวิจารณ์	26
4.1 ข้อมูลทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร	26
4.1.1 ข้อมูลส่วนบุคคล	26
4.1.2 การประกอบอาชีพและรายได้	29
4.1.3 มาตรฐานความเป็นอยู่	30
4.1.4 การมีสิ่งอำนวยความสะดวก	32
4.1.5 การถือครองและการใช้ที่ดิน	32
4.1.6 การกู้ยืมและการออมทรัพย์	34
4.1.7 การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม	37
4.1.8 การตื่นตัวต่อเจ้าหน้าที่รัฐ	37
4.1.9 ค่านิยมที่มีต่อการเปลี่ยนแปลง	39
4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับยางพาราและกิจกรรมยางพารา	41
4.2.1 การใช้ที่ดินในการปลูกยางพารา	41
4.2.2 พันธุ์ยางและพื้นที่ปลูก	44
4.2.3 การเตรียมพื้นที่และการปลูก	45
4.2.4 การใช้ปุ๋ย	50
4.2.5 การกำจัดวัชพืช	52
4.2.6 การตัดแต่งและการสร้างทรงพุ่ม	53
4.2.7 โรคและการป้องกันกำจัด	54
4.2.8 วิธีการผลิตและผลผลิต	55
4.2.9 การทำยางแผ่นดิบและการขาย	57
4.2.10 การใช้เทคโนโลยีในการทำยางแผ่นดิบ	59
4.2.11 การใช้แรงงาน	61
4.3 ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่ม	62
4.3.1 ประวัติความเป็นมาของกลุ่ม	62
4.3.2 ระยะเวลาการเป็นสมาชิก	62

สารบัญ

	หน้า
4.3.3 สถานภาพการเป็นสมาชิก	64
4.3.4 การเข้าร่วมประชุมและการเสนอความคิดเห็น	65
4.3.5 การฝึกอบรมและการดูงานเกี่ยวกับยาง	67
4.3.6 ช่องทางของข่าวสารและการเผยแพร่	68
4.3.7 การเข้าถึงข้อมูลการดำเนินงานกลุ่ม	70
4.3.8 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานและความพึงพอใจ	71
4.4 เครือข่ายทางสังคมและสังคมมิติ	72
4.4.1 เครือข่ายทางสังคม	72
4.4.2 สังคมมิติ	76
4.5 การเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยบางประการระหว่างกลุ่ม (การทดสอบสมมุติฐาน)	78
4.5.1 การทดสอบสมมุติฐานข้อ 1-4	78
4.5.2 การทดสอบสมมุติฐานข้อ 5	78
4.5.3 การทดสอบสมมุติฐานข้อ 6	79
4.5.4 การทดสอบสมมุติฐานข้อ 7	80
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	82
5.1 วัตถุประสงค์และวิธีวิจัย	82
5.2 ย่อผลการวิจัย	82
5.2.1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร	82
5.2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับยางพาราและกิจกรรมยางพารา	82
5.2.3 ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มและการดำเนินกิจกรรม	83
5.2.4 เครือข่ายทางสังคมและสังคมมิติ	83
5.2.5 การเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยบางประการระหว่างกลุ่ม	83
5.3 ข้อเสนอแนะ	83
5.4 ข้อจำกัดการวิจัยและข้อเสนอแนะต่อการวิจัยในอนาคต	84

สารบัญ

	หน้า
เอกสารอ้างอิง	85
ภาคผนวก ก (แบบสัมภาษณ์)	87
ภาคผนวก ข (การวัดค่าตัวแปร)	102
ภาคผนวก ค (ตารางประกอบการวิเคราะห์ทางสถิติ)	106
ภาคผนวก ง (หลักเกณฑ์การแบ่งระดับกลุ่มเกษตรกร)	107
ภาคผนวก จ (การวัดความเป็นผู้นำทางความคิด)	112

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม	11
2.2 ลักษณะของผู้นำความคิดทางการเกษตร	12
2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในกับประสิทธิภาพกลุ่ม	17
4.1 ข้อมูลส่วนบุคคล	27
4.2 การประกอบอาชีพและรายได้	29
4.3 มาตรฐานความเป็นอยู่	31
4.4 การมีสิ่งอำนวยความสะดวก	32
4.5 การถือครองและการใช้ที่ดิน	33
4.6 การกู้ยืมและการออมทรัพย์	35
4.7 การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม	37
4.8 การตื่นตัวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ	38
4.9 ค่านิยมที่มีต่อการเปลี่ยนแปลง	40
4.10 การใช้ที่ดินในการปลูกยางพารา	42
4.11 พันธุ์ยางและพื้นที่ปลูก	44
4.12 การเตรียมพื้นที่และการปลูก	47
4.13 การใช้ปุ๋ย	51
4.14 การกำจัดวัชพืช	52
4.15 การตัดแต่งและการสร้างทรงพุ่ม	53
4.16 โรคและการป้องกันกำจัด	55
4.17 วิธีการผลิตและผลผลิต	56
4.18 การทำยางแผ่นดิบและการขาย	58
4.19 การใช้เทคโนโลยีในการทำยางแผ่นดิบ	59
4.20 การใช้แรงงาน	61
4.21 สถานภาพการเป็นสมาชิก	64
4.22 การเข้าร่วมประชุมและการเสนอความคิดเห็น	66
4.23 การฝึกอบรมและการดูงานเกี่ยวกับยาง	68
4.24 ช่องทางของข่าวสารและการเผยแพร่	69

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.25 การเข้าถึงข้อมูลการดำเนินงานกลุ่ม	70
4.26 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานและความพึงพอใจ	71
4.27 การเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยบางประการระหว่างกลุ่ม	78
4.28 การทดสอบความเป็นอิสระระหว่างปฏิกิริยากลุ่มในการให้ข้อมูลและข่าวสารกับประเภทกลุ่ม	79
4.29 การทดสอบความเป็นอิสระระหว่างปฏิกิริยากลุ่มในการหาข้อมูลและข่าวสารกับประเภทกลุ่ม	79
4.30 การทดสอบความเป็นอิสระระหว่างการเป็นผู้นำทางความคิดกับประเภทกลุ่ม	80

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 รูปแบบของการติดต่อสื่อสารในสถานการณ์ต่างๆ ของกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ	7
2.2 โครงสร้างของความสัมพันธ์ของกลุ่ม	8
2.3 สังคมมิติบุคคลที่ให้คำปรึกษาปัญหาทางการเกษตร	10
2.4 รูปแบบของการติดต่อสื่อสารและสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม	14
2.5 ลำดับของผู้นำในสถานการณ์ต่างกันโดยวิธีการสังคมมิติ	13
2.6 การเชื่อมโยงบทบาทระหว่างกลุ่ม	16
2.7 รูปแบบจำลองของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มอาชีพ	19
2.8 แบบจำลองแนวความคิดการวิจัย	20
3.1 สถานที่วิจัย	23
4.1 การแพร่กระจายการเป็นสมาชิกของกลุ่มปรับปรุง	63
4.2 การแพร่กระจายการเป็นสมาชิกของกลุ่มดี	63
4.3 เครือข่ายทางสังคมในการเผยแพร่ข้อมูลและข่าวสารของกลุ่มปรับปรุง	72
4.4 เครือข่ายทางสังคมในการเผยแพร่ข้อมูลและข่าวสารของกลุ่มดี	73
4.5 เครือข่ายทางสังคมในการหาข้อมูลและข่าวสารของกลุ่มปรับปรุง	74
4.6 เครือข่ายทางสังคมในการหาข้อมูลและข่าวสารของกลุ่มดี	75
4.7 การยอมรับทางสังคมในรูปสังคมมิติของสถานการณ์ต่างๆ ของกลุ่มปรับปรุง	76
4.8 การยอมรับทางสังคมในรูปสังคมมิติของสถานการณ์ต่างๆ ของกลุ่มดี	77

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม พลเมืองราวร้อยละ 60 ประกอบอาชีพทางการเกษตร การเกษตรจึงมีบทบาทที่สำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศและชีวิตประจำวันของคนในชนบท ประเทศจะพัฒนาได้จะต้องอาศัยการพัฒนาการเกษตรเป็นสำคัญ การพัฒนาการเกษตรจึงสามารถที่จะทำได้หลายวิธีการ การส่งเสริมการเผยแพร่การเพิ่มพูนผลผลิตในเรือกสวนไร่นาจึงเป็นวิธีการที่สำคัญอย่างหนึ่ง ที่จะช่วยให้ชาวชนบทมีอาหารบริโภคอย่างพอเพียง และมีรายได้เพิ่มจากการขายผลผลิตที่เหลือจากการบริโภค จึงเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยยกระดับคุณภาพของชีวิตให้ดีขึ้น

ระบบของสังคมเป็นระบบรวมของหน่วยต่างๆ ที่มีหน้าที่ต่างกันออกไป โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการแก้ปัญหาต่างๆ ในอันที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน ระบบของสังคมจึงประกอบไปด้วยตัวบุคคลและการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของบุคคลในชุมชนนั้นๆ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรจะได้รู้ว่ธรรมชาติของความสัมพันธ์ของกลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันเป็นอย่างไร เพราะสิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นในด้านโครงสร้างทางสังคม อันเนื่องมาจากความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงเกิดกลุ่มต่างๆ ทางสังคมขึ้นมาหลาย แต่ละกลุ่มก็มีเอกลักษณ์และสายสัมพันธ์ที่แตกต่างกันออกไป การจัดการเกี่ยวกับกลุ่ม ประเภทของผู้นำกลุ่ม รวมทั้งวิธีการซึ่งการได้มาของผู้นำกลุ่ม โครงสร้างของกลุ่มจึงประกอบไปด้วยสถานภาพหรือตำแหน่งหน้าที่ รวมทั้งโครงสร้างเกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ และการดำเนินกิจกรรมตามหน้าที่ (function) การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ก่อให้เกิดรูปแบบที่เป็นระบบวิถีปฏิบัติของบรรทัดฐานทางสังคมของกลุ่ม (group norm) ขึ้นมา บรรทัดฐานทางสังคมของแต่ละกลุ่มจะแตกต่างกันออกไป และจะเป็นแบบควบคุมกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม

ในภาคใต้ของประเทศไทยมีการปลูกยางกันมาก เนื่องจากเหมาะสมกับภูมิประเทศและดินฟ้าอากาศ การทำสวนยางพาราจึงพบเห็นได้โดยทั่วไป ทั้งที่เป็นสวนขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ทั้งที่กรีดยางเองและจ้างผู้อื่นกรีดยาง การทำยางแผ่นของเกษตรกรแต่ละคนมีวิธีการที่แตกต่างกันออกไป จึงส่งผลต่อคุณภาพยางแผ่น เกษตรกรที่มีการใช้เทคโนโลยีโดยปฏิบัติตามวิธีการต่างๆ ตามคำแนะนำมักได้ยางแผ่นที่มีคุณภาพดี ในทางตรงกันข้าม เกษตรกรที่ไม่ค่อยได้ปฏิบัติตามคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของรัฐก็มักจะทำยางแผ่นที่ไม่ได้คุณภาพ คุณภาพของยางแผ่นจึงมีผลต่อราคาขาย การขายยางของเกษตรกรก็มีวิธีการที่แตกต่างกันออกไป เกษตรกรที่ทำยางแผ่นได้มีคุณภาพมักขายให้กับตลาดกลางที่จะทำให้ได้ราคาสูง ขณะที่เกษตรกรที่ทำยางแผ่นไม่ได้มาตรฐานมักขายให้กับพ่อค้าในท้องถิ่น ซึ่งก่อนข้างจะสะดวก แต่ได้ราคาไม่ค่อยดีนัก

เกรียงศักดิ์ และคณะ (2538) พบว่า เกษตรกรที่มีการรวมตัวเป็นกลุ่มทำยางแผ่นได้มีคุณภาพ ขายได้ราคาสูง และพอใจในราคาที่ได้รับมากกว่าเกษตรกรที่ไม่ได้สังกัดกลุ่ม เนื่องจากกลุ่มมีระเบียบข้อบังคับให้สมาชิกปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เกษตรกรที่สังกัดกลุ่มมีอายุน้อยกว่า มีการศึกษาสูงกว่า มีรายได้มากกว่า มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่สูงกว่า และมีขนาดเนื้อที่ถือครองใหญ่กว่าเกษตรกรที่ไม่ได้สังกัดกลุ่ม โดยเกษตรกรที่สังกัดกลุ่มขายยางผ่านตลาดกลาง ขณะที่เกษตรกรที่ไม่ได้สังกัดกลุ่มขายยางให้กับพ่อค้าในท้องถิ่น

จึงอาจกล่าวได้ว่า เมื่อมีการรวมตัวกันในรูปแบบการทำยางแผ่นจะคุณภาพมากขึ้น เนื่องจากอิทธิพลและบรรทัดฐานกลุ่ม (group norm) อย่างไรก็ตาม กลุ่มแต่ละกลุ่มอาจมีระดับการพัฒนาที่แตกต่างกันออกไป ความแตกต่างของการพัฒนาอาจเกิดขึ้นได้ทั้งจากปัจจัยภายในกลุ่ม (internal factor) เช่น การมีระเบียบข้อบังคับที่ดี สมาชิกให้การช่วยเหลือกลุ่มอย่างเต็มที่ เป็นต้น และปัจจัยภายนอก เช่น การได้รับการช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่รัฐ การได้รับการช่วยเหลือเกี่ยวกับเงินทุน เป็นต้น

เมื่อกลุ่มมีความแตกต่างกันในเรื่องของระดับการพัฒนา ปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มน่าที่จะมีความแตกต่างกัน เช่น สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิก การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิก หรือจำนวนผู้นำทางความคิด เป็นต้น

ปัญหาที่นำไปสู่การวิจัย (research question) มีดังนี้

1. สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมจะมีผลต่อระดับการพัฒนากลุ่มหรือไม่? หากมีกลุ่มที่มีระดับการพัฒนาสูงน่าที่จะมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกในระดับที่สูงกว่ากลุ่มที่มีระดับการพัฒนาค่ำ

2. ระดับการพัฒนากลุ่มจะมีผลต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม การเข้าถึงข้อมูลการดำเนินงานกลุ่ม การยอมรับนวัตกรรม (การยอมรับวิธีปฏิบัติในการปลูกยาง) ปฏิกริยากลุ่มและผู้นำทางความคิด (opinion leader) หรือไม่? หากมี กลุ่มที่มีระดับการพัฒนาที่สูงกว่าสมาชิกกลุ่มน่าที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม การเข้าถึงข้อมูลการดำเนินงานกลุ่ม การยอมรับนวัตกรรม ปฏิกริยากลุ่ม และจำนวนผู้นำทางความคิดในระดับที่สูงกว่าสมาชิกกลุ่มที่มีระดับการพัฒนาค่ำกว่า

3. ระดับการพัฒนากลุ่มมีผลต่อความถนัดของผู้นำทางความคิดหรือไม่? หากมีกลุ่มที่มีระดับการพัฒนาสูงน่าที่จะมีผู้นำทางความคิดที่มีความถนัดเฉพาะด้าน (monomorphic leadership) ขณะที่ผู้นำทางความคิดในกลุ่มที่มีระดับการพัฒนาค่ำจะมีความถนัดหลายด้าน (polymorphic leadership)

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ศึกษาถึงลักษณะโดยทั่วไปทางเศรษฐกิจ สังคม การติดต่อสื่อสาร และจิตวิทยาของเกษตรกร
2. ศึกษาการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม
3. ศึกษาถึงเครือข่ายทางสังคม (social network) ในการเผยแพร่และหาข้อมูลหรือข่าวสารทางการเกษตรของเกษตรกรและผู้นำทางความคิด (opinion leader) โดยวิธีการสังคมมิติ (sociometry)
4. เปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยบางประการระหว่างสมาชิกในกลุ่มที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานกับสมาชิกในกลุ่มที่ไม่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน

1.3 ประโยชน์คาดว่าจะได้รับ

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงสังคมศาสตร์ โดยอาศัยความรู้ทางทฤษฎีมาปรับใช้ในการศึกษาว่าปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจะสอดคล้องต้องกันหรือไม่ หากมี ก็สามารถนำเอาผลที่ได้ไปใช้ประยุกต์ในการพัฒนาเกษตรกรได้ในโอกาสต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการใช้ผู้นำในการเผยแพร่และส่งเสริมความรู้ทางการเกษตร และการทำงานเป็นทีม (team building) ความรู้ที่ได้จากการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมและการพัฒนาการจัดตั้งกลุ่มให้มีความก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

2.1 องค์ประกอบของกลุ่ม

กลุ่มมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ลักษณะด้วยกัน ดังนี้

1. จะต้องประกอบด้วยกลุ่มคนอย่างน้อย 2 คนขึ้นไป
2. มีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันเป็นประจำ
3. มีความสนใจรวมทั้งบรรทัดฐานทางสังคมที่สอดคล้องต้องกัน
4. อยู่ในทำเลที่ตั้งหรือสภาพทางภูมิศาสตร์อันเดียวกัน

2.2 ประเภทของกลุ่ม

กลุ่มสามารถแบ่งแยกออกได้เป็นหลายประเภทด้วยกัน ดังนี้ (Koenig, 1962)

1. ยึดถือความสมัครใจ แบ่งออกได้เป็น (1) กลุ่มที่เกิดขึ้นจากความสมัครใจ เช่น พรรคการเมือง กลุ่มศาสนา และ (2) กลุ่มที่ไม่ได้เกิดขึ้นจากความสมัครใจ เช่น ครอบครัว เมือง หรือรัฐ
2. ยึดถือความถาวร แบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม เช่นเดียวกัน คือ (1) กลุ่มที่มีความมั่นคงถาวร (permanent group) เช่น กลุ่มที่มีการจดทะเบียนตามกฎหมายและมีโครงสร้างที่แข็งแรง และ (2) กลุ่มชั่วคราว (temporary group) เป็นกลุ่มที่ไม่ได้มีการจดทะเบียน โครงสร้างของกลุ่มมีลักษณะที่ค่อนข้างหลวม การสลายตัวของกลุ่มเป็นไปได้ง่าย
3. ยึดถือความเป็นสถาบัน สามารถที่จะแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ (1) กลุ่มที่เป็นสถาบัน เช่น หน่วยราชการหรือโรงเรียน และ (2) กลุ่มที่ไม่ได้เป็นสถาบัน เช่น กลุ่มเครือข่าย หรือกลุ่มเพื่อน เป็นต้น ความแตกต่างอยู่ที่ระเบียบข้อบังคับ อำนาจหน้าที่ และบทลงโทษ
4. ยึดถือโครงสร้างของกลุ่ม สามารถที่จะแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ (1) ผุ่งชน (crowd) มีโครงสร้างที่หลวม ความสัมพันธ์ของคนในกลุ่มมีน้อยมาก (2) กลุ่ม (group) เป็นโครงสร้างที่ค่อนข้างที่จะรวมตัวกันของคน มีความสัมพันธ์กันในระยะเวลาที่ยาวนาน และ (3) กลุ่มที่มีลักษณะเป็นนามธรรม (abstract collectivities) เช่น รัฐ ความสัมพันธ์ค่อนข้างจะยาวนาน มีโครงสร้างและกฎระเบียบต่างๆ เป็นกลไกควบคุมทางสังคม
5. ยึดถือสายสัมพันธ์ แบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท คือ (1) กลุ่มที่มีความสัมพันธ์ทางสายเลือด (blood relationship) เช่น กลุ่มเครือญาติ (2) กลุ่มที่มีความเหมือนหรือคล้ายกันทางร่างกาย เช่น อายุ เพศ ชาติพันธุ์ ชั้นวรรณะ เป็นต้น (3) กลุ่มที่มีความสัมพันธ์โดยถือระยะทาง (physical proximity) เช่น กลุ่มห้องถิ่น ชุมชน และกลุ่มชนเผ่าต่างๆ ตามชายแดน ฯลฯ และ (4) กลุ่มที่มีความ

คล้ายคลึงกันทางวัฒนธรรม เช่น กลุ่มการเมือง กลุ่มศาสนา กลุ่มพัฒนาชนบท กลุ่มนันทนาการ เป็นต้น

นอกจากนี้แล้ว หากยึดถึงในแง่ของความสัมพันธ์ของกลุ่มคนในท้องถิ่น สามารถที่จะแบ่งออกได้เป็นกลุ่มปฐมภูมิ (primary group) และกลุ่มทุติยภูมิ (secondary group) ซึ่งกลุ่มทั้งสองนี้มีข้อแตกต่างกันหลายประการ คือ

1. ขนาดของกลุ่ม มักพบว่า กลุ่มปฐมภูมิมียุคนานสมาชิกประมาณ 20-30 คน ขณะที่กลุ่มทุติยภูมิมียุคนานสมาชิกมากกว่า
2. ความสัมพันธ์ของบุคคลในกลุ่ม กลุ่มปฐมภูมิจะมีความสัมพันธ์ที่เป็นกันเอง เรียบง่าย ไม่มีพิธีการที่ซับซ้อน ขณะที่กลุ่มทุติยภูมิจะมีความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นกันเอง อาศัยรูปแบบและพิธีการเป็นสำคัญ
3. การติดต่อสื่อสาร กลุ่มปฐมภูมิมักจะมีการติดต่อสื่อสารที่เป็นแบบตัวต่อตัว (personal contact) มีการพบปะกันที่ค่อนข้างบ่อย ขณะที่กลุ่มทุติยภูมิจะให้ความสำคัญของการติดต่อสื่อสารแบบตัวต่อตัวน้อยมาก
4. ความถาวร กลุ่มปฐมภูมินั้น สมาชิกมักจะใช้เวลาในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันที่ค่อนข้างถาวรและยาวนาน ขณะที่กลุ่มทุติยภูมิสมาชิกจะใช้เวลาอยู่กับกลุ่มเพียงเล็กน้อยเท่านั้น
5. ความรู้จักคุ้นเคยและความจงรักภักดี สมาชิกในกลุ่มปฐมภูมิจะมีความรู้จักคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี ตลอดจนมีความจงรักภักดีต่อกัน ขณะที่สมาชิกในกลุ่มทุติยภูมิจะไม่ค่อยรู้จักคุ้นเคยกัน
6. พิธีการ กลุ่มปฐมภูมิจะมีการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่ไม่เป็นพิธีการ ขณะที่กลุ่มทุติยภูมิจะมีลักษณะตรงกันข้าม คือ ดำเนินกิจกรรมที่อาศัยระเบียบ กฎเกณฑ์ และข้อบังคับเป็นสำคัญ
7. การตัดสินใจ กลุ่มปฐมภูมิจะมีการตัดสินใจที่ยึดถือขนบธรรมเนียมเก่าๆ เป็นสำคัญ ซึ่งบางครั้งอาจจะไม่มีเหตุผล ขณะที่กลุ่มทุติยภูมิจะมีการตัดสินใจ โดยอาศัยเหตุผลและเน้นเรื่องประสิทธิภาพเป็นสำคัญ

หากแบ่งโดยยึดถือรูปแบบและวิธีการปฏิบัติแล้ว สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ กลุ่มที่เป็นทางการและกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ กลุ่มที่เป็นทางการจะมีลักษณะที่สำคัญ คือ (1) ชื่อกลุ่ม (2) ตำแหน่งและหน้าที่คณะผู้ดำเนินงานของกลุ่ม (3) วัตถุประสงค์ตลอดจนระเบียบข้อบังคับ และ (4) สถานที่และระยะเวลาในการประชุมของกลุ่ม

โดยทั่วไปแล้ว มักจะพบว่า กลุ่มที่เป็นทางการจะมีลักษณะเป็นกลุ่มทุติยภูมิ ขณะที่กลุ่มที่ไม่เป็นทางการจะมีลักษณะเป็นกลุ่มปฐมภูมิ กลุ่มที่เป็นทางการ เช่น กลุ่มศาสนา กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มเยาวชน ฯลฯ กลุ่มที่ไม่เป็นทางการ เช่น กลุ่มละแวกบ้าน หรือกลุ่มเพื่อน เป็นต้น

2.3 ประเภทของกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ

Roger และ Burdge (1972) ได้แบ่งแยกประเภทของกลุ่มที่ไม่เป็นทางการออกได้ ดังนี้

1. กลุ่มท้องถิ่น (neighbour or locality group) เป็นกลุ่มที่สมาชิกอยู่ใกล้ชิดโดยยึดถือทำเลที่ตั้งทางภูมิศาสตร์เป็นสำคัญ สมาชิกมีความรู้จักและคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี มีบรรทัดฐานทางสังคมที่สอดคล้องต้องกัน กลุ่มท้องถิ่นนี้อาจอยู่ในรูปของละแวกบ้าน (neighbour hood) หรือหมู่บ้านก็ได้

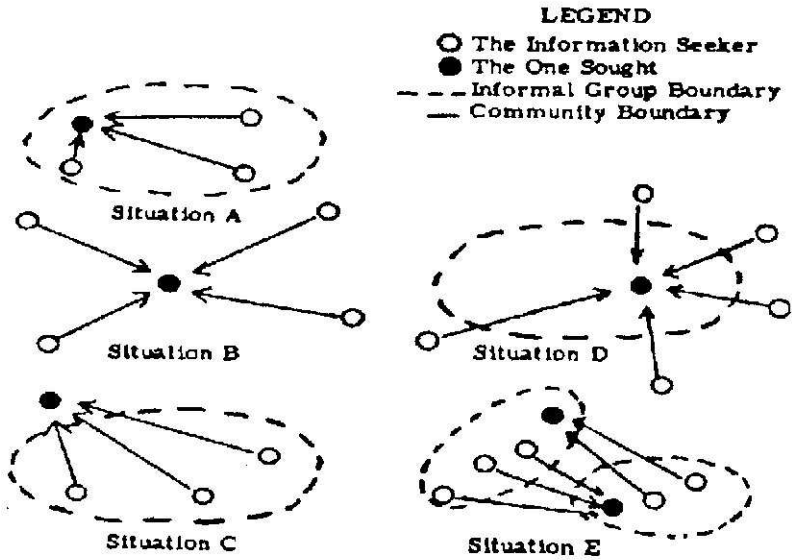
2. กลุ่มเครือญาติ (relative or kinship group) เป็นกลุ่มที่ยึดถือสายสัมพันธ์ทางสายโลหิตเป็นสำคัญ มีการให้ความเคารพนับถือ ยำเกรงผู้อาวุโส กลุ่มเครือญาตินี้อาจอยู่ในละแวกเดียวกันหรือกระจัดกระจายอยู่ในละแวกบ้านอื่น

3. กลุ่มเพื่อน (friendship or clique group) เป็นกลุ่มที่มีความสนใจและความรักผูกพันที่แนบแน่น มีการพบปะและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันที่ค่อนข้างบ่อย

2.4 รูปแบบของการติดต่อสื่อสาร

Lionberger (1960) ได้ชี้ให้เห็นถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นจากการติดต่อสื่อสารของกลุ่มต่าง ๆ ทางสังคมไว้ 5 รูปแบบด้วยกัน (ภาพที่ 2.1) ดังนี้

- รูปแบบที่ 1 ผู้หาข่าวสารและผู้ให้ข่าวสารเป็นสมาชิกในกลุ่มทางสังคมเดียวกัน
- รูปแบบที่ 2 ผู้หาข่าวสารและผู้ให้ข่าวสารไม่ได้เป็นสมาชิกในกลุ่มใดเลย
- รูปแบบที่ 3 ผู้หาข่าวสารเป็นสมาชิกในกลุ่ม แต่ผู้ให้ข่าวสารเป็นบุคคลภายนอก
- รูปแบบที่ 4 ผู้ให้ข่าวสารเป็นสมาชิกของกลุ่ม และผู้หาข่าวสารเป็นบุคคลภายนอกกลุ่ม
- รูปแบบที่ 5 ผู้หาข่าวสารและผู้ให้ข่าวสารเป็นสมาชิกต่างกลุ่มกัน

ภาพที่ 2.1 รูปแบบของการติดต่อสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ ของกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ
ที่มา : Lionberger, 1960.

รูปแบบของการติดต่อสื่อสารภายในกลุ่มจะสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของสมาชิกได้หลายรูปแบบ จากภาพที่ 2.2 จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกมีทั้งมากและน้อยแตกต่างกันออกไป

2.5 ปฏิกริยากลุ่ม

Bass (1976) ได้ชี้ให้เห็นว่า สมาชิกภายในกลุ่มมีแนวโน้มที่จะมีปฏิกริยาต่อกันมากขึ้น ภายใต้เงื่อนไขดังนี้

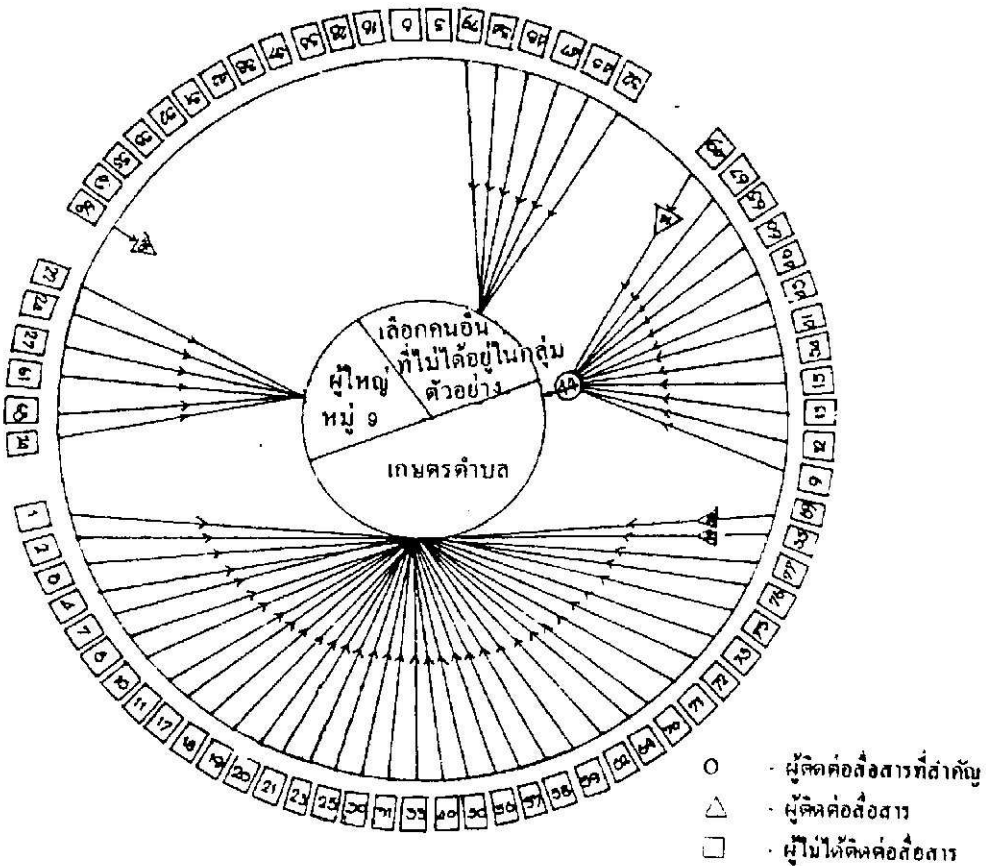
1. เป็นสมาชิกของกลุ่มที่มีขนาดเล็กมากกว่าที่จะเป็นสมาชิกของกลุ่มใหญ่
2. อยู่ใกล้กันทั้งสภาพทางภูมิศาสตร์และทางสังคม (socially close)
3. ไม่มีอุปสรรคขัดขวางในการติดต่อสื่อสาร รวมทั้งโอกาสในการที่จะพบปะ พูดคุย
4. มีความคุ้นเคย ใกล้ชิดและการเป็นมิตร มากกว่าการที่จะไม่มีความคุ้นเคยใกล้ชิดกัน
5. มีความนับถือซึ่งกันและกัน
6. มีความตั้งใจต่อกัน
7. มีความคล้ายคลึงกันในเรื่องของความสามารถรวมทั้งทัศนคติ มากกว่าความแตกต่าง

ในลักษณะดังกล่าว

8. มีวุฒิภาวะที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและสติปัญญามากกว่าการที่จะเป็นเด็ก
9. มีการพบปะพูดคุยกันด้วยความจริงใจที่ค่อนข้างบ่อย รวมทั้งมีความกระตือรือร้นและเป็นคนที่มิได้ใจกว้างมองโลกในแง่ดีอยู่เสมอ

2.6 เครือข่ายทางสังคม

จากการศึกษาโดย เกรียงศักดิ์ ปัทมเรขา (2529) ถึงเรื่องของเครือข่ายทางสังคม (social network) ของเกษตรกรที่ปลูกข้าวพันธุ์ กข.ชนิดต่าง ๆ กับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง ในเขต อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา ในส่วนที่เกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารเพื่อขอคำปรึกษาหารือปัญหาทางการเกษตร ก็พบเหตุการณ์ที่สอดคล้องกัน กล่าวคือ ผู้นำทางการเกษตรที่เป็นเกษตรกรได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 9 และเกษตรกรหมายเลข 44 ซึ่งแท้ที่จริงแล้ว เกษตรกรหมายเลขที่ 44 ก็คือผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 จึงจะเห็นได้ว่า ผู้นำของเกษตรกรที่ปลูกข้าวทั้งสองกลุ่มมีสถานภาพทางสังคมที่สูงกว่า คือการเป็นผู้ใหญ่บ้าน (ภาพที่ 2.3)

หมายเลข 1-33 เป็นเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริม
 หมายเลข 34-79 เป็นเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง

ภาพที่ 2.3 สังคมมิติบุคคลที่ให้คำปรึกษาปัญหาทางการเกษตร
 ที่มา : เกรียงศักดิ์ ปัทมเรชา, 2529.

2.7 ความแตกต่างทางสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

เกรียงศักดิ์ ปัทมเรชา (2530) พบความแตกต่างทางสถิติระหว่างเกษตรกรทั้ง 3 กลุ่ม โดยเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. มีสถานภาพทางเศรษฐกิจที่อยู่ในระดับสูงที่สุด (ดีที่สุด) รองลงมาได้แก่ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ และเกษตรกรรายตัว นอกจากความแตกต่างในเรื่องของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมแล้ว ยังพบความแตกต่างในส่วนที่เกี่ยวกับการติดต่อในงานส่งเสริม เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. มีการติดต่อมากที่สุด รองลงมาได้แก่ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกสหกรณ์และเกษตรกรรายตัว ในส่วนที่เกี่ยวกับการใช้ความรู้แผนใหม่ ก็พบว่ามิสภาพการที่เหมือนกับการติดต่อในงานส่งเสริม โดยเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. สหกรณ์ และเกษตรกรรายตัวมีคะแนนเฉลี่ยของการใช้ความรู้แผนใหม่เป็น 4.53, 3.52 และ 3.25 ตามลำดับ (ตารางที่ 2.1)

ตารางที่ 2.1 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ประเภทข้อมูล	ประเภทของเกษตรกร			ค่าทางสถิติ
	สมาชิก	สมาชิก	รายตัว	
	สหกรณ์ (N=42)	ช.ก.ส. (N=43)	(N=54)	
	ค่าเฉลี่ย			
สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม	4.51	4.80	3.87	F=10.53**
การศึกษา	0.80	0.81	0.72	F=1.32
ที่ดิน	0.70	0.66	0.68	F=1.00
ฐานะความเป็นอยู่	0.70	0.74	0.71	F=1.41
การมีสิ่งของต่าง ๆ ของตนเอง	0.39	0.50	0.39	F=3.41*
การเดินทางออกไปนอกถิ่นฐาน	0.08	0.22	0.10	F=13.02**
การหาความรู้ทางโสตทัศนูปกรณ์	0.38	0.50	0.43	F=2.32
การใช้สินเชื่อ	0.22	0.33	0.35	F=21.78**
การขาย	0.78	0.58	0.35	F=10.23**
การเปลี่ยนแปลงทางสังคมบางประการ				
ค่านิยมโดยทั่ว ๆ ไปต่อการเปลี่ยนแปลง	14.28	15.74	15.51	F=2.14
การติดต่อในงานส่งเสริม	1.90	2.16	1.44	F=2.53*
การใช้ความรู้แผนใหม่	3.52	4.53	3.25	F=8.99**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ที่มา : เกரியศักดิ์ ปัทมเรขา, 2530.

Dubey และ Dwivedi (1972) ได้ทำการศึกษาถึงลักษณะของผู้นำทางความคิดที่เกี่ยวข้องกับเรื่องต่าง ๆ คือ การเกษตร สัตวบาล การเมือง และศาสนา จากการศึกษาพบว่า ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรนั้นมีความแตกต่างกันอย่างมากมาย ในหลายลักษณะระหว่างผู้นำทางความคิดและผู้ตาม ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของลักษณะทางสังคมเศรษฐกิจ การติดต่อกับโลกภายนอก รวมทั้งลักษณะทางจิตวิทยา โดยที่ผู้นำมีพฤติกรรมที่มากกว่าในลักษณะดังกล่าวดังตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 ลักษณะของผู้นำความคิดทางการเกษตร

ประเภทข้อมูล	ค่าเฉลี่ย		ค่าการกระจายตัว แบบที
	ผู้นำ	ผู้ตาม	
ลักษณะทางสังคม			
ชั้นวรรณะ	3.01	2.59	.08**
มาตรฐานความเป็นอยู่	6.78	1.52	.06**
การศึกษา	1.92	0.87	.08**
ลักษณะทางเศรษฐกิจ			
ขนาดเนื้อที่ถือครอง	8.72	6.22	.11*
ความรู้ในวิชาการแผนใหม่	5.23	3.36	.80**
การยอมรับในวิชาการแผนใหม่	4.11	2.01	.15*
การติดต่อกับโลกภายนอก			
การเดินทางไปในเมือง	25.72	21.22	.08**
การดูภาพยนตร์	2.22	0.87	.13*
การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม	5.21	3.22	.11*
ลักษณะทางจิตวิทยา			
ความเชื่อมั่นในตนเอง	2.78	2.32	.06**
ค่านิยมต่อการเปลี่ยนแปลง	4.27	3.01	.12*
ความเบิกบานใจต่อรายได้	40.28	27.39	.16*
การเป็นกรรมการต่างๆ	4.23	2.68	.13*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ที่มา : คัดแปลงจาก Dubey and Dwivedi, 1972.

2.8 สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมกับการติดต่อสื่อสาร

Rogers และ Shaemaker (1971) ได้ชี้ให้เห็นว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม จะมีส่วนสำคัญต่อการติดต่อสื่อสารของกลุ่มคนในชุมชน ความเหมือนหรือความคล้ายกัน (homophily) ของสมาชิกในกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของความเชื่อ ค่านิยม การศึกษา สถานภาพทางสังคม ฯลฯ จะมีส่วนช่วยในการติดต่อสื่อสารได้ดีเป็นอย่างยิ่ง เพราะปัญหาในการติดต่อสื่อสารจะหมดไปอันเนื่องมาจากความละม้ายคล้ายคลึงกันของสิ่งดังกล่าว ในทางตรงข้าม หากสมาชิกในกลุ่มมีความแตกต่างกันมาก (heterophily) การติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกในกลุ่มก็จะประสบกับปัญหาต่างๆ ขึ้นได้

อย่างไรก็ตาม มักจะมีแนวโน้มว่าการติดต่อสื่อสารระหว่างกันระหว่างผู้นำกับผู้ตามจะเกิดขึ้นได้บ่อยเมื่อมีความคล้ายคลึงกัน และผู้นำมีสถานภาพทางสังคมที่อยู่ในระดับที่สูงกว่าผู้ตามเพียงเล็กน้อย หรือมีความรอบรู้ที่ดีกว่าผู้ตาม

Khadka (1979) ได้ทำการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการแพร่กระจายและการยอมรับการปลูกข้าวพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูง พบว่า รูปแบบของการติดต่อสื่อสารของเกษตรกรมีส่วนสัมพันธ์กับสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ผู้นำมักจะมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ขณะที่เกษตรกรที่ไม่ได้เป็นผู้นำ (non-communicator) มีแนวโน้มที่ติดต่อสื่อสารกับผู้นำ (key communicator) สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้นำดีกว่าเกษตรกรโดยทั่วไป ผู้นำหมายเลข 1,2,6 และ 59 มีระดับของฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่สูงมาก (ภาพที่ 2.4)

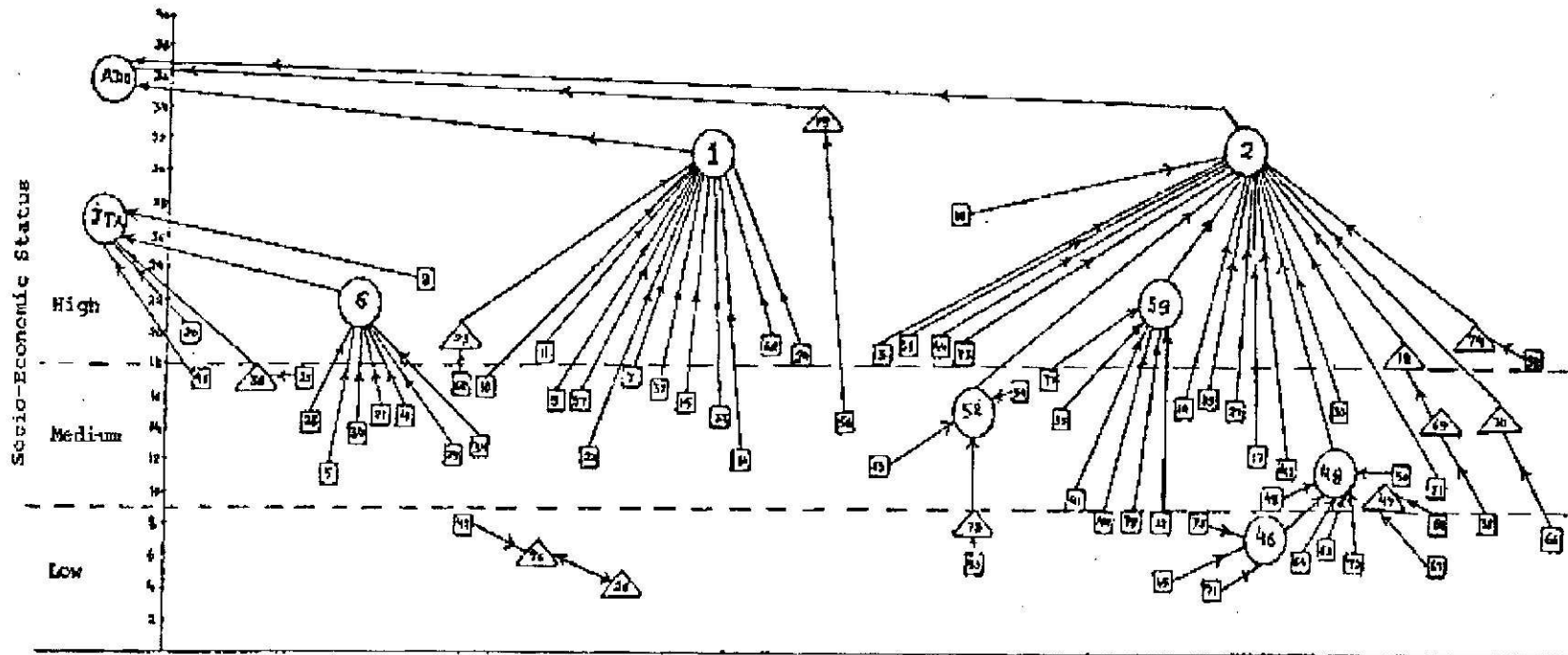
2.9 สังคมมิติของความเป็นผู้นำ

Humphreys (1981) ได้ศึกษาถึงผู้นำของเกษตรกรที่เลี้ยงโคนมในประเทศออสเตรเลียก็พบเหตุการณ์ที่สอดคล้องเช่นเดียวกัน โดยมีสถานการณ์ทั้งหมด 7 สถานการณ์ด้วยกัน ได้มีการจัดเรียงผู้นำตามลำดับคะแนนออกเป็น 5 อันดับจากคะแนนสูงสุด ในสถานการณ์เพื่อนที่แสนดี ผู้นำที่ได้คะแนนสูงสุดคือหมายเลข 1 ในสถานการณ์เกษตรกรที่ดีที่สุด การให้คำปรึกษาทั่วไป การให้อาหารวัว และการจัดการฟาร์ม ผู้นำได้แก่หมายเลข 14 ส่วนในสถานการณ์ที่เกี่ยวกับการปลูกแปลงหญ้าและความรู้เชิงอุตสาหกรรม ผู้นำที่ได้คะแนนสูงสุดคือหมายเลข 6 (ภาพที่ 2.5) จึงจะเห็นได้ว่า ในสถานการณ์ที่ต่างกันออกไปจะได้ผู้นำที่แตกต่างกันออกไปด้วย และก็มีความเป็นไปได้ว่า ในสถานการณ์ที่แตกต่างกันออกไป อาจได้ผู้นำที่เป็นคน ๆ เดียวกัน เช่น เกษตรกรหมายเลขที่ 14 เป็นผู้นำในสถานการณ์ต่าง ๆ กันถึง 4 สถานการณ์ด้วยกัน

ลำดับที่	เพื่อนที่ดี	เกษตรกรที่ดีที่สุด	การให้คำปรึกษาทั่วไป	การให้อาหารวัว	การปลูกแปลงหญ้า	การจัดการฟาร์ม	ความรู้เชิงอุตสาหกรรม
1	1	14	14	14	6	14	6
2	14	3	6	6	1	3	23
3	7	7	1,2,3	7	1	13	7,4,0
4	23	1,6	36	1	23,3	1	41
5	24,25	24	2,5	24	24,28	6	14

ภาพที่ 2.5 ลำดับของผู้นำในสถานการณ์ต่างกันโดยวิธีการสังคมมิติ

ที่มา : Humphreys, 1981.

- = Key Communicator
- △ = Communicator
- = Non-Communicator

- ADO = Agricultural Development Officer
- JT = Junior Technician

ภาพที่ 2.4 รูปแบบของการติดต่อสื่อสารและสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม
ที่มา : Khadka, 1979.

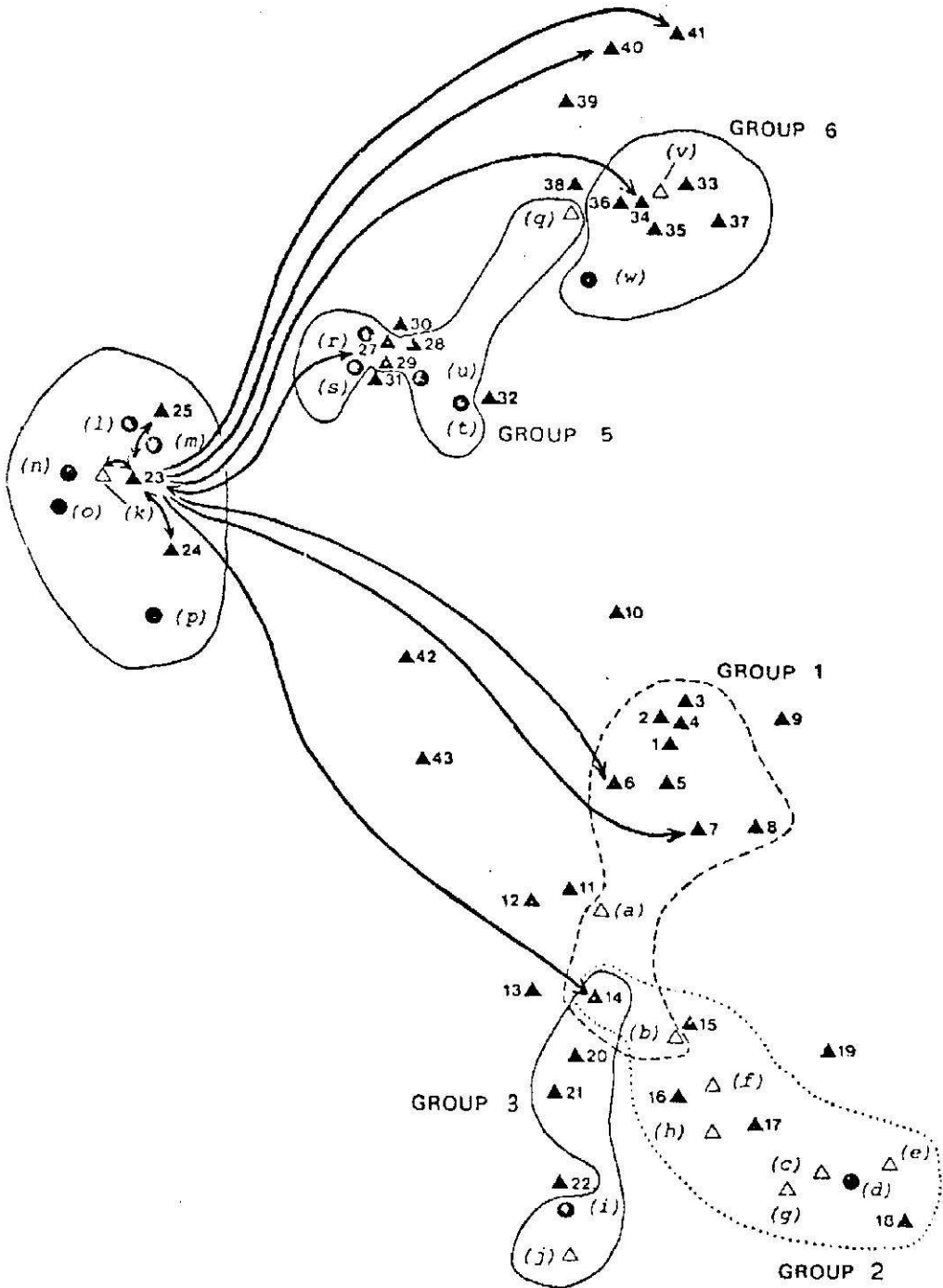
2.10 การเชื่อมโยงบทบาทระหว่างกลุ่ม

Humphreys (1981) ได้ศึกษาการเชื่อมโยงบทบาทระหว่างกลุ่ม พบว่า แต่ละกลุ่ม ทั้งถึงจะมีผู้นำและผู้นำในแต่ละกลุ่มก็มีพฤติกรรมในการเชื่อมโยงบทบาทเข้าด้วยกัน เช่น เกษตรกรหมายเลขที่ 23 จะมีบทบาทที่สำคัญในการเชื่อมโยง (linking role) กับกลุ่มอื่นๆ (ภาพที่ 2.6)

2.11 ความสำเร็จของกลุ่ม

เกรียงศักดิ์ ปัทมรеча (2533) ได้ชี้ให้เห็นว่า การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มนั้น ไม่มีว่าหลักประกันว่าทุกกลุ่มจะประสบความสำเร็จในการดำเนินงานเสมอไป ปัญหาต่าง ๆ ของแต่ละกลุ่มอาจจะแตกต่างกันออกไปตามสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการทำงาน อย่างไรก็ตาม หลักประกันขั้นต้นคือ ความสำเร็จของกลุ่มมักจะครอบคลุมในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. กลุ่มจะต้องมีวัตถุประสงค์ที่แน่ชัด และเป็นวัตถุประสงค์ที่สามารถจะปฏิบัติให้เกิดผลขึ้นได้ นอกจากนี้แล้ว วัตถุประสงค์ดังกล่าวที่รวมเอาวัตถุประสงค์ของสมาชิกเข้าไว้ด้วยกัน และไปในทิศทางเดียวกันด้วย
2. สมาชิกจะต้องมีระเบียบวินัย รู้จักกฎเกณฑ์และหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อกลุ่ม
3. บรรยากาศในการทำงานจะต้องเอื้ออำนวยต่อการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม
4. ความสามัคคีของสมาชิกในกลุ่ม จะช่วยเสริมสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของสมาชิก ช่วยเพิ่มบรรยากาศในการทำงาน จะช่วยเสริมสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของสมาชิก ช่วยเพิ่มบรรยากาศในการทำงาน และลดความขัดแย้งต่าง ๆ
5. ขวัญและกำลังใจของสมาชิกควรได้รับการเสริมสร้างและบำรุง เพื่อให้มีกำลังใจในการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้น
6. การแบ่งงานและกำหนดลักษณะงานแยกเป็นสัดส่วน จะช่วยไม่ให้เกิดการซ้ำซ้อนและป้องกันข้อผิดพลาดที่จะเกิดขึ้น
7. ส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นทีม จะช่วยให้งานมีประสิทธิภาพมากกว่าการทำงานโดยคน ๆ เดียว
8. ความเป็นประชาธิปไตยจะต้องเป็นสิ่งสำคัญและเป็นเครื่องรองรับในการทำงาน
9. ผู้นำจะต้องมีบทบาทที่สำคัญจะเป็นตัวกระตุ้นและประสานงานของกลุ่ม

▲ Dairy Farmers Interviewed	→ Nominated Farmer
△ Dairy Farmers not Interviewed+	↔ Reciprocal Nominations
○ Non-Dairy Farmers	

ภาพที่ 2.6 การเชื่อมโยงบทบาทระหว่างกลุ่ม
ที่มา: Humphreys, 1981.

2.12 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่ม

Theron และ Duvel (1979) ได้ทำการศึกษาดังบทบาทของปัจจัยภายในที่มีต่อหน้าที่การปฏิบัติงานของคณะกรรมการอนุรักษ์ดินในประเทศสหภาพแอฟริกาใต้ ได้พบปัจจัยภายในที่สำคัญหลายอย่างที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพของกลุ่ม ได้แก่ ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของกลุ่ม เป้าหมายของกลุ่ม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม การใช้วิธีการต่าง ๆ ในรูปของกลุ่ม การติดต่อสื่อสารในกลุ่ม ความเป็นผู้นำกลุ่ม และมนุษยสัมพันธ์ของคนในกลุ่ม (ตารางที่ 2.3)

ตารางที่ 2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในกับประสิทธิภาพของกลุ่ม

ปัจจัยภายในกลุ่ม	ค่าสหสัมพันธ์ (r)
1. ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน	0.452**
2. เป้าหมาย	0.825**
3. การมีส่วนร่วม	
3.1 จำนวนครั้งที่ร่วม	0.877**
3.2 ระยะเวลาของการประชุม	0.813**
4. วิธีการ	
4.1 แบ่งกลุ่มย่อย	0.619**
4.2 ประเมินผลวัตถุประสงค์	0.793**
4.3 ประเมินผลวิธีการ	0.742**
4.4 การใช้ประโยชน์จากการประเมินผล	0.829**
5. การติดต่อสื่อสาร	0.617**
6. ความเป็นผู้นำ	
6.1 ความรู้ของผู้นำ	0.376**
6.2 การอุทิศตัวของผู้นำ	0.238*
7. มนุษยสัมพันธ์	0.200*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ที่มา : Theron and Duvel, 1979.

กรมพัฒนาชุมชน (2529) ได้ทำการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มอาชีพ ได้แก่

1. ความสามารถของกลุ่มที่สนองความต้องการสมาชิกกลุ่ม
2. การได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการ วัสดุครุภัณฑ์ และงบประมาณจากหน่วยราชการ
3. การได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการ วัสดุครุภัณฑ์และเงินจากผู้นำชุมชน
4. การได้รับการติดตามตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่
5. การได้รับข่าวสารของกลุ่ม
6. ระยะเวลาในการจัดตั้งกลุ่ม

การศึกษานี้ได้กำหนดรูปแบบจำลองขึ้นดังภาพที่ 2.7 ความสำเร็จของกลุ่มอาชีพ ได้มีตัวบ่งชี้ที่สำคัญอยู่กันคือ (1) การจัดตั้งกลุ่ม (2) การดำเนินงาน/บริหารกลุ่ม และ (3) ผลผลิตของกลุ่ม ผลการวิจัยพบความสัมพันธ์ทางสถิติของปัจจัยลำดับที่ 1 ถึง 3 กับความสำเร็จของกลุ่ม

2.13 กรอบแนวความคิดทางทฤษฎี

ในการวิจัยนี้ได้ใช้ทฤษฎี เพื่อเป็นกรอบในการศึกษา (theoretical framework) ดังนี้

1. ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ (interaction theory) ทฤษฎีนี้มีแนวความคิดที่ว่า การรวมเป็นกลุ่มขึ้นมาได้นั้นสมาชิกจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กันทั้งการกระทำ ความรู้สึกนึกคิด และอารมณ์ที่ร่วมกัน ก่อให้เกิดโครงสร้างของกลุ่มที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะของสมาชิก สมาชิกจะต้องมีการปรับตัวเข้าหากันเพื่อเป็นแรงผลักดันของกลุ่ม

2. ทฤษฎีระบบ (system theory) ทฤษฎีนี้มีแนวความคิดที่ว่ากลุ่มเกิดขึ้นได้จากการมีโครงสร้างต่าง ๆ ซึ่งโครงสร้างต่าง ๆ จะกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของสมาชิกเมื่อต่างคนต่างปฏิบัติหน้าที่ ระบบทั้งหมดของกลุ่มก็จะเกิดขึ้นและมีความสัมพันธ์ของระบบต่าง ๆ ต่อกัน

3. ทฤษฎีการยอมรับทางสังคม (social acceptance theory) ทฤษฎีนี้มีแนวความคิดที่ว่า การยอมรับทางสังคมจะทำให้เกิดความผูกพันในฐานะที่เป็นกลุ่มอ้างอิง (reference group) เกิดขึ้นมาเมื่อมีกลุ่มอ้างอิงเกิดขึ้น การติดต่อสื่อสารจะเกิดขึ้นตามมาอันเป็นผลจากการยอมรับทางสังคม ทฤษฎีนี้ได้ใช้วิธีการทางสังคมมิติ เป็นวิธีการที่จะโยงความสัมพันธ์ของกลุ่ม

ตัวแปรอิสระ (X)

1. ความสามารถสนองความต้องการของสมาชิกกลุ่ม (X_1)
2. การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ (X_2)
3. การสนับสนุนจากผู้นำชุมชน (X_3)
4. การได้รับการติดตามตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ (X_4)
5. การได้รับข่าวสารของกลุ่ม (X_5)
6. ระยะเวลาการจัดตั้งกลุ่ม (X_6)

ตัวแปรตาม

ความสำเร็จของกลุ่มอาชีพ (Y)

1. ขั้นตอนการจัดตั้งกลุ่ม (Y_1)

- การสำรวจปัญหาและความต้องการของสมาชิกก่อนรวมกลุ่ม
- การประชุมชี้แจงหรือแนะนำสมาชิกก่อนการจัดตั้งกลุ่ม
- การรับรู้ขององค์การบริหารระดับหมู่บ้าน / ตำบล ในการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ
- การรับสมัครสมาชิกกลุ่ม
- สถานที่ทำการของกลุ่ม
- การกำหนดผู้นำของกลุ่ม
- การเลือกตั้งกรรมการกลุ่มและแบ่งบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน

2. การดำเนินงาน/บริหารของกลุ่ม (Y_2)

- การกำหนดระเบียบของกลุ่ม
- มีทะเบียนรายชื่อของสมาชิกกลุ่มและกรรมการกลุ่ม
- การประชุมชี้แจงระเบียบของกลุ่มและกรรมการกลุ่มอย่างชัดเจน
- ระเบียบวาระการประชุมของกลุ่ม
- กระบวนการตัดสินใจของกลุ่ม
- การเก็บเงินบำรุงกลุ่มประจำปี
- การจัดทำระเบียบการใช้วัสดุครุภัณฑ์ของกลุ่ม
- การตรวจสอบวัสดุครุภัณฑ์ของกลุ่ม
- การหาช่องทางตลาด
- การเพิ่มขึ้น/ลดลงของสมาชิกกลุ่ม

3. ผลผลิตของกลุ่ม (Y_3)

- กิจกรรมหรือธุรกิจต่อเนื่องของกลุ่ม
- ผลผลิตของกลุ่มจัดจำหน่ายในตลาด

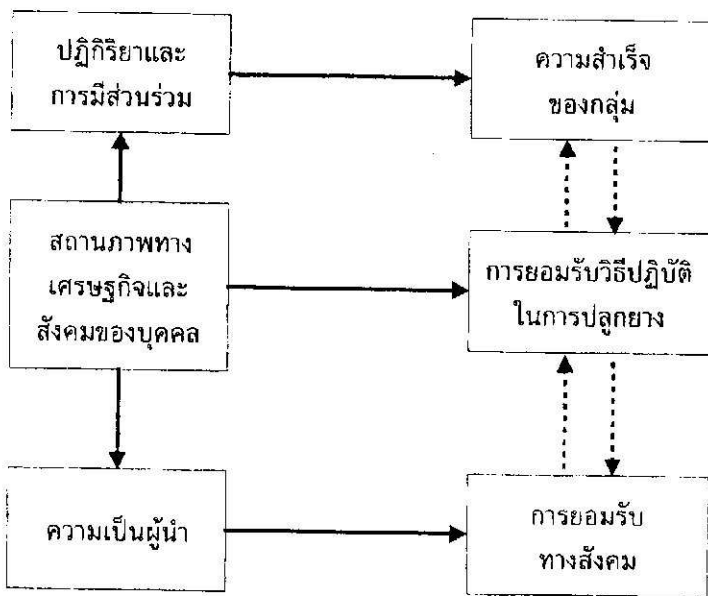
ภาพที่ 2.7 รูปแบบจำลองของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มอาชีพ

ที่มา: กรมพัฒนาชุมชน, 2529.

2.14 แบบจำลองแนวความคิดการวิจัย

ภาพที่ 2.8 ได้เสนอแนวความคิดการวิจัย (conceptual model) ซึ่งจะเห็นได้ว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจของบุคคลจะมีผลต่อปฏิกริยาและการมีส่วนร่วมของกลุ่ม ซึ่งจะมีผลต่อความสำเร็จของกลุ่ม ขณะเดียวกัน สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคลยังมีผลต่อการยอมรับวิธีปฏิบัติในการปลุกยาง และความเป็นผู้นำ ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อการยอมรับทางสังคม (แสดงโดยใช้เส้นทึบ) ขณะเดียวกัน การยอมรับวิธีปฏิบัติในการปลุกยาง และการยอมรับทางสังคมเป็นผลที่อาจมีต่อความสำเร็จของกลุ่ม (แสดงโดยใช้เส้นประ)

การวัดความเป็นผู้นำทางความคิดของสมาชิกในแต่ละกลุ่มจะใช้วิธีการทั้งหมด 3 วิธีการด้วยกันคือ (1) วิธีการทางสังคมมิติเป็นการวัดความเป็นผู้นำในด้านการยอมรับทางสังคม โดยให้สมาชิกในแต่ละกลุ่มเป็นผู้เสนอชื่อ (2) การให้ผู้ที่มีความคุ้นเคยเป็นผู้ประเมิน (key informants) ได้แก่ ครู เจ้าหน้าที่เกษตร เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ฯลฯ ซึ่งเป็นผู้มีความคุ้นเคยกับท้องที่และบุคคล (3) การวัดความเป็นผู้มีหัวก้าวหน้า (innovativeness) วัดจากการยอมรับวิธีปฏิบัติต่าง ๆ (adoption of recommended practices) ในการปฏิบัติเกี่ยวกับยางตั้งแต่ การเตรียมดิน การปลูก การดูแล การเก็บเกี่ยว รวมทั้งการแปรรูป (การทำยางแผ่น)

ภาพที่ 2.8 แบบจำลองแนวความคิดการวิจัย

2.15 สมมุติฐานการวิจัย

จากแบบจำลองแนวความคิดการวิจัย สามารถที่จะกำหนดเป็นข้อเสนอเบื้องต้น (proposition) ได้ว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมมีผลต่อปฏิกริยาและการมีส่วนร่วมของกลุ่ม และความเป็นผู้นำ ซึ่งจะส่งผลต่อการยอมรับวิธีปฏิบัติในการปลูกยาง การยอมรับทางสังคม และความสำเร็จของกลุ่ม ดังนั้น สมมุติฐานจึงสามารถที่จะกำหนดขึ้นได้ ดังนี้

- สมมุติฐานข้อที่ 1 :** กลุ่มที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานจะมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกในระดับที่สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน
- สมมุติฐานข้อที่ 2 :** กลุ่มที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานจะมีสมาชิกที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มมากกว่ากลุ่มที่ไม่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน
- สมมุติฐานข้อที่ 3 :** กลุ่มที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานจะเข้าถึงข้อมูลการดำเนินงานกลุ่มมากกว่ากลุ่มที่ไม่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน
- สมมุติฐานข้อที่ 4 :** กลุ่มที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานจะมีการยอมรับวิธีปฏิบัติในการปลูกยางของสมาชิกในระดับที่สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน
- สมมุติฐานข้อที่ 5 :** กลุ่มที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานจะมีปฏิกริยากลุ่มในการให้ข้อมูลและข่าวสารแก่เพื่อนสมาชิกมากกว่ากลุ่มที่ไม่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน
- สมมุติฐานข้อที่ 6 :** กลุ่มที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานจะมีปฏิกริยากลุ่มในการหาข้อมูลและข่าวสารจากเพื่อนสมาชิกมากกว่ากลุ่มที่ไม่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน
- สมมุติฐานข้อที่ 7 :** กลุ่มที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานจะมีผู้นำทางความคิดมากกว่ากลุ่มที่ไม่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน

บทที่ 3

วิธีวิจัย

3.1 การเลือกสถานที่วิจัย

ในการวิจัยนี้ได้เลือกกลุ่มปรับปรุงคุณภาพยางแผ่นและขายยางหมู่ที่ 3 และ 6 ตำบลคลองแห อำเภอลำดวน จังหวัดสงขลา เป็นสถานที่ทำการวิจัย เนื่องจากมีความสอดคล้องกับชื่อเรื่องวิจัย โดยกลุ่มปรับปรุงคุณภาพยางแผ่นและขายยางหมู่ที่ 3 มีสถานภาพการดำเนินงานของกลุ่มอยู่ในระดับปรับปรุง (เกณฑ์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย) ขณะที่กลุ่มในหมู่ที่ 6 มีสถานภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับดี (เกณฑ์สูงกว่าค่าเฉลี่ย) สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มใกล้เคียงกันที่ตั้งของหมู่บ้านก็อยู่ในทำเลที่มีลักษณะทางกายภาพที่ไม่แตกต่างกันมากนัก จากลักษณะดังกล่าวจึงมีความสอดคล้องกับเรื่องที่ทำกรวิจัยเป็นอย่างยิ่ง (ภาพที่ 3.1)

3.2 ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

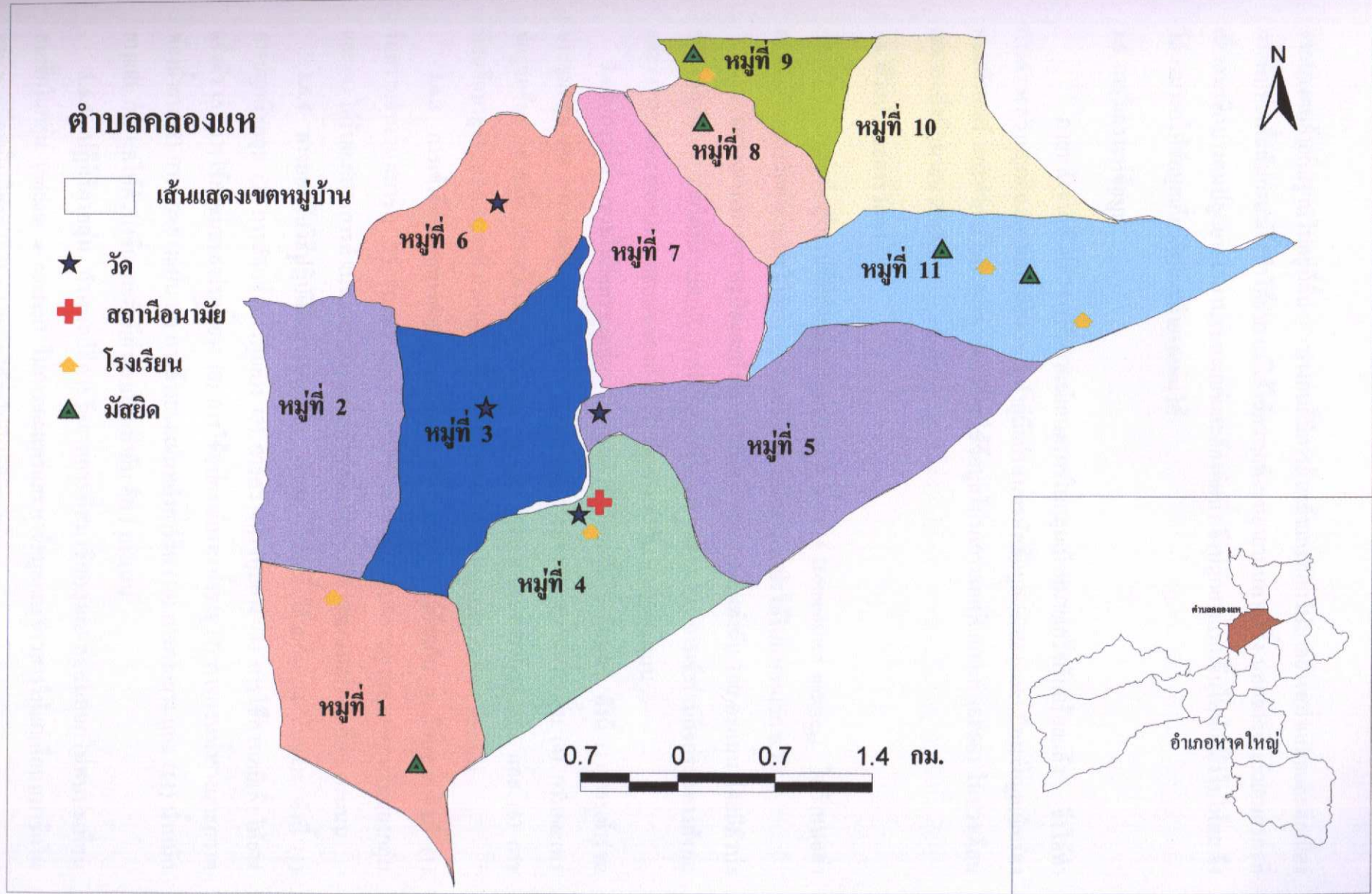
กลุ่มเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับการทำยางแผ่นที่ใช้ในการวิจัยนี้มีอยู่ด้วยกัน 2 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มปรับปรุงคุณภาพยางแผ่นและขายยางหมู่ที่ 3 จำนวนสมาชิก 34 คน และ (2) กลุ่มปรับปรุงคุณภาพยางแผ่นและขายยางหมู่ที่ 6 จำนวนสมาชิก 41 คน เนื่องจากประชากรที่ใช้ในการศึกษามีเป็นจำนวนไม่มากนัก จึงใช้ประชากรทั้งหมดเป็นผู้ให้ข้อมูลโดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง

3.3 การทดสอบแบบสัมภาษณ์

ก่อนการดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มบุคคลเป้าหมาย ได้มีการจัดทำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างขึ้นมา และได้มีการนำไปทดสอบกับเกษตรกรจำนวน 5 คน ที่อยู่ใกล้เคียงกับพื้นที่เป้าหมายในเดือนมกราคม 2543 มีปัญหาเพียงเล็กน้อยเกี่ยวกับแบบสัมภาษณ์ จึงได้ทำการปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3.4 การรวบรวมข้อมูล

ก่อนออกทำการรวบรวมข้อมูลได้ทำการฝึกผู้ที่จะช่วยสัมภาษณ์ไว้จำนวน 5 คน เพื่อให้มีประสิทธิภาพและความเข้าใจที่ตรงกันในการสัมภาษณ์เกษตรกร การสัมภาษณ์เกษตรกรได้ดำเนินการในเดือนกุมภาพันธ์ถึงมีนาคม 2543 สัมภาษณ์เกษตรกรหมู่ที่ 3 ได้ 32 คน จากจำนวนทั้งหมด 34 คน คิดเป็นร้อยละ 94.1 ของเกษตรกรในหมู่ที่ 3 และได้สัมภาษณ์เกษตรกรหมู่ที่ 6 จำนวน 35 คน จากจำนวนทั้งหมด 41 คน คิดเป็นร้อยละ 85.4 ของหมู่ที่ 6 เกษตรกรที่ได้รับการสัมภาษณ์ทั้งหมด 67 คน คิดเป็นร้อยละ 89.3 ของประชากรทั้งหมด การที่ไม่สามารถสัมภาษณ์เกษตรกรได้ทั้งหมดเนื่อง

ภาพที่ 3.1 สถานที่วิจัย

จากบางคนย้ายถิ่นฐานไปอยู่ที่อื่น บางคนก็มีการย้ายเข้าและออกไปมาอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง การพบปะเพื่อสัมภาษณ์จึงทำได้ยาก แม้ได้ใช้ความพยายามหลายครั้ง นอกจากนี้แล้วเกษตรกรที่เป็นสมาชิกบางคนปลูกยางไว้นานจนยางแก่และต้องตัดทิ้ง จึงปลูกยางแทนขึ้นใหม่แต่ยังไม่ให้ผล จึงไม่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำยางแผ่นได้

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ภายหลังจากที่ได้ทำการสัมภาษณ์เกษตรกรในกลุ่มเป้าหมายเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงได้ทำการตรวจความถูกต้องของแบบสัมภาษณ์ ทำคู่มือกำหนดรหัสข้อมูล (code book) ป้อนข้อมูลเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์ และทำการวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้ข้อมูลโปรแกรมเอสพีเอสเอส (SPSS) ในช่วงเดือนเมษายนถึงมิถุนายน 2543

3.6 ตัวแปรและการวัดค่า

ตัวแปรที่อยู่ในรูปที่มีองค์ประกอบมากกว่า 1 อย่าง (composited indexes) ได้กำหนดค่าคะแนนของการวัดค่าตัวแปรไว้ดังนี้ (ดูรายละเอียดการวัดค่าตัวแปรได้ในภาคผนวก ข.)

3.6.1 สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม กำหนดค่าคะแนนเต็มเท่ากับ 100 คะแนน โดยมีตัวบ่งชี้ที่สำคัญคือ (1) รายได้ทั้งหมด (2) การมีสิ่งอำนวยความสะดวก (3) การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม และ (4) การออม กำหนดค่าคะแนนของตัวบ่งชี้แต่ละตัวเท่ากับ 25 คะแนน

3.6.2 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม กำหนดตัวชี้ไว้ด้วยกัน 6 ลักษณะ ดังนี้ (1) การเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (2) การช่วยเหลือปัญหาในกลุ่ม (3) การได้รับการมอบหมายงานจากกลุ่ม (4) การเผยแพร่ข้อมูลหรือข่าวสารเกี่ยวกับกลุ่มให้กับเพื่อนสมาชิก (5) การเข้าอบรมการทำยางแผ่น และ (6) การทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่ กำหนดให้ตัวบ่งชี้แต่ละตัวมีค่าคะแนนเท่ากับ 1 คะแนน

3.6.3 การเข้าถึงข้อมูลการดำเนินงานกลุ่ม กำหนดตัวบ่งชี้ไว้ด้วยกัน 4 ลักษณะ ดังนี้ (1) รับทราบจำนวนสมาชิก (2) รับทราบบัญชีรายรับ-รายจ่าย (3) รับทราบฐานะทางการเงินของกลุ่ม และ (4) ได้รับเอกสารการดำเนินงาน กำหนดให้ตัวบ่งชี้แต่ละตัวมีค่าคะแนนเท่ากับ 1 คะแนน

3.6.4 การยอมรับวิธีปฏิบัติในการปลูกยาง กำหนดตัวบ่งชี้ไว้ด้วยกัน 11 ลักษณะ ดังนี้ (1) การปลูกพืชคลุม (2) การตัดแต่งทรงพุ่มยาง (3) การสร้างทรงพุ่มยาง (4) การใช้สารเคมีเพื่อให้ยางแข็งตัว (5) การใช้ภาชนะรองรับน้ำยาง (6) การใช้อุปกรณ์กรองน้ำยาง (7) การกวนน้ำยางและกวาดฟองน้ำยาง (8) การนวดยางแผ่น (9) การล้างยางแผ่นหลังการรีด (10) การตากยาง และ (11) น้ำหนักยางแผ่น กำหนดให้ตัวบ่งชี้แต่ละตัวมีค่าคะแนนเท่ากับ 1 คะแนน

3.6.5 ปฏิกริยาในกลุ่ม กำหนดวิธีการวัดจากการที่สมาชิกกลุ่มแต่ละคนออกไปพบปะเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม (initiate a contact) ในการเผยแพร่และหาข้อมูลและข่าวสารให้แก่เพื่อนสมาชิกในกลุ่ม พวกที่อยู่เป็นอิสระ (isolate) จะถือได้ว่าไม่มีปฏิกริยาในกลุ่ม

3.6.6 ผู้นำทางความคิด กำหนดวิธีการวัดผู้นำทางความคิดไว้ 3 วิธี คือ (1) ผู้นำที่ได้รับการยอมรับจากเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่ปฏิบัติงานอยู่ในชุมชน (key informants) (2) ผู้นำที่ได้รับการยอมรับโดยกลุ่ม (social acceptance) โดยวิธีการสังคมมิติ (sociometry) และ (3) ผู้นำในด้านการยอมรับนวัตกรรม (innovator) ซึ่งในที่นี้ผู้นำควรได้รับการยอมรับในทุกสถานการณ์หรือเกือบทุกสถานการณ์

3.7 สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้มีการใช้สถิติพรรณนา (descriptive statistics) ในรูปของค่าร้อยละและค่าเฉลี่ยเพื่ออธิบายข้อมูลเบื้องต้น ในส่วนที่เกี่ยวกับสมมุติฐานการวิจัย ได้ใช้สถิติอนุมาน (inferential statistics) เป็นวิธีการทดสอบ โดยสถิติที่ใช้ ได้แก่ การทดสอบแบบที (t-test) และการทดสอบแบบไคสแควร์

3.8 นิยามศัพท์

3.8.1 กลุ่มปรับปรุง หมายถึง กลุ่มที่มีผลการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ในที่นี้จึงหมายถึงกลุ่มปรับปรุงคุณภาพยางแผ่นรมุที่ 3 (ดูรายละเอียดการแบ่งกลุ่มได้ในภาคผนวก ง.)

3.8.2 กลุ่มดี หมายถึง กลุ่มที่มีผลการปฏิบัติสูงกว่าค่าเฉลี่ยในที่นี้จึงหมายถึงกลุ่มปรับปรุงคุณภาพยางแผ่นรมุที่ 6

บทที่ 4

ผลและวิจารณ์

บทนี้จะได้กล่าวถึงรายละเอียดต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร
2. ข้อมูลเกี่ยวกับยางพาราและกิจกรรมยางพารา
3. ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มและการดำเนินกิจกรรม
4. เครือข่ายทางสังคม (social network) และสังคมมิติ (sociometry)
5. การเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยบางประการระหว่างกลุ่ม (การทดสอบสมมติฐาน)

4.1 ข้อมูลทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร

4.1.1 ข้อมูลส่วนบุคคล

เกี่ยวกับเพศของผู้ให้ข้อมูล พบว่า ครึ่งหนึ่งของกลุ่มปรับปรุงเป็นเพศชายและหญิงเท่ากัน ขณะที่ร้อยละ 71.4 ของกลุ่มดีเป็นเพศชาย และร้อยละ 28.6 เป็นเพศหญิง เกี่ยวกับสถานภาพผู้ให้ข้อมูลนั้นค่อนข้างจะสอดคล้องกับเพศ โดยส่วนใหญ่ของผู้ให้ข้อมูลของกลุ่มปรับปรุงเป็นสามีและภรรยาในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 46.9 และร้อยละ 50.0 ขณะที่กลุ่มปรับปรุงเป็นสามีร้อยละ 62.9 และภรรยาร้อยละ 31.4 ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นบุตรมีจำนวนน้อยมากสำหรับทั้งสองกลุ่ม เกษตรกรมีอายุค่อนข้างมาก โดยสัดส่วนของช่วงอายุของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มค่อนข้างใกล้เคียงกัน อายุเฉลี่ยคือ 49.5 ปี ทั้งหมดของสมาชิกกลุ่มปรับปรุงมีสถานภาพการสมรสที่เป็นแบบแต่งงานและอยู่ด้วยกัน ขณะที่ส่วนใหญ่ของกลุ่มดี (ร้อยละ 88.6) แต่งงาน ส่วนน้อย คือ ราวร้อยละ 5 เป็นโสดและเป็นหม้าย ทั้งหมดของสมาชิกทั้งสองกลุ่มนับถือศาสนาพุทธ เกี่ยวกับการศึกษาสมาชิกของกลุ่มทั้งสองได้รับการศึกษาอย่างเป็นทางการในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 75.0 ของกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 80.0 ของกลุ่มดี ได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 ที่ได้รับการศึกษาสูงกว่าระดับชั้นประถมศึกษา มีอยู่ราวร้อยละ 15 ของสมาชิกทั้งสองกลุ่ม ขณะเดียวกันร้อยละ 9.4 ของกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 5.7 ของกลุ่มดีไม่ได้รับการศึกษา ส่วนใหญ่ของสมาชิกทั้งสองกลุ่ม (ร้อยละ 87.4 ของกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 91.4 ของกลุ่มดี) มีความสามารถในการอ่านออกเขียนได้เพียงส่วนน้อย (ไม่เกินร้อยละ 10) ที่อ่านไม่ออกและเขียนไม่ได้ และอ่านออกแต่เขียนไม่ได้ ซึ่งค่อนข้างสอดคล้องกับการได้รับการศึกษาอย่างเป็นทางการ ส่วนใหญ่ของเกษตรกรมีบุตรอยู่ในช่วง 1-4 คน ราวครึ่งหนึ่งของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ร้อยละ 56.2 ของกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 40.0 ของกลุ่มดี) มีบุตร 1-2 คน ราวหนึ่งในสาม (ร้อยละ 37.5) ของกลุ่มปรับปรุงและหนึ่งในสี่ (ร้อยละ 28.5) ของกลุ่มดีมีบุตรอยู่ใน

ช่วง 3-4 คน จำนวนบุตรเฉลี่ยของทั้งสองกลุ่มเท่ากับ 2.9 คน เกี่ยวกับจำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่าค่อนข้างจะสอดคล้องกับจำนวนบุตร โดยราวครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 59.3) ของกลุ่มปรับปรุงและราวหนึ่งในสาม (ร้อยละ 34.3) ของกลุ่มเดิมมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนจำนวน 4 คน และต่ำกว่า ขณะที่ร้อยละ 34.4 ของกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 42.8 ของกลุ่มเดิมมีสมาชิกในครัวเรือน 5-6 คน นอกจากนี้ ร้อยละ 6.3 ของกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 22.5 ของกลุ่มเดิมมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 6 คน (ตารางที่ 4.1)

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ประเภทข้อมูล	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		เดิม	
	จำนวน (n=32)	ร้อยละ	จำนวน (n=35)	ร้อยละ
เพศ				
ชาย	16	50.0	25	71.4
หญิง	16	50.0	10	28.6
สถานภาพผู้ให้ข้อมูล				
สามี	15	46.9	22	62.9
ภรรยา	16	50.0	11	31.4
บุตร	1	3.1	2	5.7
อายุ				
40 ปีและต่ำกว่า	4	12.5	7	20.0
41-50 ปี	13	40.6	6	17.1
มากกว่า 50 ปี	15	46.9	22	62.9
เฉลี่ย 49.5				
สถานภาพการสมรส				
โสด	-	-	2	5.7
แต่งงาน	32	100.0	31	88.6
ม่าย	-	-	2	5.7

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเภทข้อมูล	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน (n=32)	ร้อยละ	จำนวน (n=35)	ร้อยละ
การศึกษา				
ไม่ได้เรียน	3	9.4	2	5.7
ป.4-6	24	75.0	28	80.0
มัธยมต้น	1	3.1	3	8.5
มัธยมปลาย	2	6.3	-	-
ปวช.	2	6.3	-	-
อนุปริญญา	-		1	2.9
ปริญญาตรี	-		1	2.9
ความสามารถในการอ่านออกเขียนได้				
อ่าน ไม่ออก เขียนไม่ได้	2	6.3	-	-
อ่านออก เขียนไม่ได้	2	6.3	3	8.6
อ่านออก เขียนได้	28	87.4	32	91.4
จำนวนบุตร				
-	-	-	1	2.9
1-2 คน	18	56.2	14	40.0
3-4 คน	12	37.5	10	28.5
มากกว่า 4 คน	2	6.3	10	28.5
เฉลี่ย = 2.9 คน				
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน				
4 คน และต่ำกว่า	19	59.3	12	34.3
5-6 คน	11	34.4	15	42.8
มากกว่า 6 คน	2	6.3	8	22.9
เฉลี่ย = 4.8 คน				

4.1.2 การประกอบอาชีพและรายได้

เกือบทั้งหมดของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ร้อยละ 96.9 ของกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 94.2) ประกอบอาชีพการทำสวนยางเป็นอาชีพหลัก อาชีพหลักอย่างอื่น ได้แก่ การเลี้ยงสัตว์ รับจ้างทั่วไป และค้าขายมีน้อยมากไม่เกินร้อยละ 5 รายได้จากอาชีพหลักกระจายไปในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม คือ 20,000 บาท และต่ำกว่า 20,001-40,000 บาท และมากกว่า 40,000 บาท รายได้เฉลี่ยจากอาชีพหลักเท่ากับ 36,071 บาท เกี่ยวกับอาชีพรอง อาชีพรองที่สำคัญ คือ การทำนา โดยราวครึ่งหนึ่งของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มประกอบอาชีพนี้ อาชีพรองอื่นๆ ได้แก่ ปลูกผัก ทำสวนผลไม้ เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย และรับจ้างทั่วไป ราวร้อยละ 20 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม คือ ร้อยละ 18.8 ของกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 22.9 ของกลุ่มดีไม่มีอาชีพรอง รายได้ของอาชีพรองค่อนข้างจะแตกต่างกัน โดยร้อยละ 40.6 ของกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 11.4 ของกลุ่มดีมีรายได้ 2,500 บาทและต่ำกว่า ขณะที่ร้อยละ 25.0 ของกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 40.0 ของกลุ่มดีมีรายได้มากกว่า 5,000 บาท ต่อปี มีแนวโน้มว่ากลุ่มดีมีรายได้จากอาชีพรองมากกว่ากลุ่มปรับปรุง ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากความแตกต่างของอาชีพรอง โดยนอกเหนือจากการทำนาแล้ว ส่วนใหญ่ของกลุ่มปรับปรุงประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปและค้าขาย ขณะที่กลุ่มดีปลูกผักและทำสวนผลไม้ (ตารางที่ 4.2)

ตารางที่ 4.2 การประกอบอาชีพและรายได้

ประเภทข้อมูล	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน (n=32)	ร้อยละ	จำนวน (n=35)	ร้อยละ
อาชีพหลัก				
สวนยาง	31	96.9	33	94.2
เลี้ยงสัตว์	-	-	1	2.9
รับจ้างทั่วไป	1	3.1	-	-
ค้าขาย	-	-	1	2.9
รายได้จากอาชีพหลัก				
20,000 บาท และต่ำกว่า	11	34.4	11	31.4
20,001-40,000 บาท	8	25.0	13	37.2
มากกว่า 40,000 บาท	13	40.6	11	31.4
เฉลี่ย = 36,071 บาท				

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ประเภทข้อมูล	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน (n=32)	ร้อยละ	จำนวน (n=35)	ร้อยละ
อาชีพรอง				
ไม่มี	6	18.7	8	22.9
ทำนา	18	56.3	14	40.0
เลี้ยงสัตว์	-	-	1	2.9
รับจ้างทั่วไป	3	9.4	2	5.8
ค้าขาย	3	9.4		
ปลูกผัก	2	6.3	5	14.2
สวนผลไม้	-	-	5	14.2
รายได้จากอาชีพรอง				
ไม่มี	6	18.8	8	22.9
2,500 บาท และต่ำกว่า	18	40.6	4	11.4
2,501-5,000 บาท	5	15.6	9	25.7
มากกว่า 5,000 บาท	8	25.0	14	40.0
เฉลี่ย = 9,232 บาท				

4.1.3 มาตรฐานความเป็นอยู่

ราวหนึ่งในสามถึงครึ่งหนึ่งของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีตัวบ้านที่เป็นแบบบ้านไม้กระดานชั้นเดียวและบ้านปูน 2 ชั้นครึ่งไม้ครึ่งอิฐ บ้านปูน 2 ชั้น และสองชั้นมีเป็นจำนวนไม่มากนัก โดยส่วนใหญ่หลังคาเป็นกระเบื้อง ทั้งหมดใช้ไฟฟ้าเป็นแสงสว่างภายในบ้านและใช้แก๊สเป็นเชื้อเพลิงหุงต้มเกือบทั้งหมดมีการใช้ส้วมซึมภายในบ้าน และใช้น้ำบ่อกรณีที่ประปาไม่ถึง เกษตรกรจะใช้น้ำประปาเป็นน้ำดื่มแทน (ตารางที่ 4.3)

ตารางที่ 4.3 มาตรฐานความเป็นอยู่

ประเภทข้อมูล	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน (n=32)	ร้อยละ	จำนวน (n=35)	ร้อยละ
ตัวบ้าน				
บ้านไม้กระดานชั้นเดียว	12	37.5	17	48.6
บ้านไม้กระดาน 2 ชั้น	-	-	1	2.9
บ้านปูนชั้นเดียว	2	6.2	6	17.1
บ้าน 2 ชั้น ครึ่งไม้ครึ่งอิฐ	14	43.7	11	31.4
บ้าน 2 ชั้น ก่อปูนทั้งหมด	4	12.6	-	-
หลังคา				
สังกะสี	4	12.5	6	17.1
ไม้	1	3.1	-	-
กระเบื้อง	27	84.4	29	82.9
การใช้ส้วม				
ส้วมขุดนอกบ้าน	-	-	2	5.7
ส้วมซึมในบ้าน	32	100.0	33	94.3
น้ำดื่ม				
น้ำบ่อ	28	87.5	34	97.1
น้ำประปา	4	12.5	1	2.9

4.1.4 การมีสิ่งอำนวยความสะดวก

มากกว่าร้อยละ 80 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีเตาแก๊ส ตู้เย็น โทรทัศน์ และรถจักรยานยนต์ เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือน เนื่องจากสิ่งของดังกล่าวเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต มากกว่าครึ่งหนึ่งของกลุ่มปรับปรุงมีเครื่องซักผ้าและโทรศัพท์ ขณะที่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของกลุ่มเดิมมีเครื่องใช้ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เครื่องซักผ้าและโทรทัศน์ได้เข้ามามีบทบาทที่สำคัญต่อความเป็นอยู่ของสังคมชนบทแล้ว ส่วนรถยนต์และจักรเย็บผ้ามีการใช้น้อยมาก โดยน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีเครื่องใช้ดังกล่าว (ตารางที่ 4.4) รถยนต์อาจจำเป็น แต่มีราคาแพง ทำให้มีการใช้น้อย ขณะที่จักรเย็บผ้ามีราคาถูกกว่า แต่การใช้จ่ายก็น้อย เกษตรกรจึงมีสิ่งดังกล่าวค่อนข้างน้อย

ตารางที่ 4.4 การมีสิ่งอำนวยความสะดวก

ประเภทสิ่งอำนวยความสะดวก	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน (n=32)	ร้อยละ*	จำนวน (n=35)	ร้อยละ*
เตาแก๊ส	32	100.0	39	100.0
จักรเย็บผ้า	7	21.9	2	5.7
ตู้เย็น	32	100.0	30	85.7
เครื่องซักผ้า	20	62.5	14	40.0
โทรทัศน์	32	100.0	35	100.0
โทรศัพท์	23	71.9	12	34.3
รถจักรยานยนต์	31	96.9	35	100.0
รถยนต์	15	46.9	10	28.6

* ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ

4.1.5 การถือครองและการใช้ที่ดิน

เกือบทั้งหมดของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม คือ ร้อยละ 90.6 ของกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 97.1 ของกลุ่มเดิมมีที่ดินเป็นของตนเอง ที่ดินของตนเองและเช่าที่ดินผู้อื่นมีแค่เฉพาะในกลุ่มปรับปรุงคิดเป็นร้อยละ 9.4 การเช่าจึงมีน้อยมาก ที่ดินของตนเองมีขนาดระหว่าง 2-70 ไร่ ราวครึ่งหนึ่งของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีที่ดินของตนเองอยู่ในช่วง 1-10 ไร่ ซึ่งเป็นขนาดที่ไม่ใหญ่นัก โดยค่าเฉลี่ยของที่ดินของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มเท่ากับ 15.8 ไร่ เกี่ยวกับการมีที่ดินของตนเองแต่ไม่เพียงพอจึงจำเป็นต้องเช่าที่ดินผู้อื่น พบว่า ขนาดที่ดินของตนเองอยู่ระหว่าง 4-6 ไร่ และขนาดที่ดินเช่าอยู่ระหว่าง 2-3 ไร่ เกี่ยวกับการใช้ที่ดิน พบว่า ทั้งหมดปลูกยางแถมมีขนาดเล็ก โดยราวร้อยละ 50 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มใช้

ที่ดินปลูกยางอยู่ในช่วง 1-5 ไร่ รวบรวมร้อยละ 80 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีการทำนาในพื้นที่ราบ โดยประมาณครึ่งหนึ่งของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มทำนาในพื้นที่ 1-4 ไร่ การปลูกไม้ผลมีค่อนข้างน้อย โดยร้อยละ 6.2 ของกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 17.2 ของกลุ่มปรับปรุง ปลูกไม้ผล (ตารางที่ 4.5)

ตารางที่ 4.5 การถือครองและการใช้ที่ดิน

ประเภทข้อมูล	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน (n=32)	ร้อยละ	จำนวน (n=35)	ร้อยละ
สถานภาพการถือครองที่ดิน				
ที่ดินของตนเองทั้งหมด	29	90.6	35	100.0
ที่ดินของตนเองและเช่าผู้อื่น	3	9.4	-	-
เช่าที่ดินผู้อื่น	-	-	-	-
ขนาดที่ดินของตนเองทั้งหมด				
1-5 ไร่	7	25.0	11	31.4
6-10 ไร่	12	40.6	11	31.4
11-15 ไร่	4	15.6	4	11.4
มากกว่า 15 ไร่	6	18.8	8	22.8
เฉลี่ย = 15.8 ไร่				
ขนาดที่ดินที่เช่าของผู้อื่น				
4 ไร่	1	3.1	-	-
5 ไร่	1	3.1	-	-
6 ไร่	1	3.1	-	-
การปลูกยาง				
1-5 ไร่	18	56.2	18	51.4
6-10 ไร่	8	25.0	6	17.1
มากกว่า 10 ไร่	6	18.8	11	31.5
การทำนา				
ไม่ทำ	6	18.7	8	22.8
1-2 ไร่	10	31.3	6	17.2
3-4 ไร่	8	25.0	14	40.0
มากกว่า 4 ไร่	8	25.0	7	20.0

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ประเภทข้อมูล	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน (n=32)	ร้อยละ	จำนวน (n=35)	ร้อยละ
การปลูกไม้ผล				
ไม่ปลูก	30	93.8	29	82.8
1 ไร่	1	3.1	2	5.7
2 ไร่	1	3.1	1	2.9
มากกว่า 2 ไร่	-	-	3	8.6

4.1.6 การกู้ยืมและการออมทรัพย์

เกี่ยวกับการกู้ยืมเงินจากกองทุนหรือธนาคารหมู่บ้าน พบว่า ร้อยละ 53.1 ของกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 25.7 ของกลุ่มดี มีการกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินทุนดังกล่าว โดยส่วนใหญ่ของผู้กู้ยืมในกลุ่มปรับปรุงอยู่ในช่วง 10,001-20,000 บาท ขณะที่ส่วนใหญ่ของกลุ่มดีอยู่ในช่วง 10,000 บาทและต่ำกว่า วัตถุประสงค์ในการกู้ยืมคือเพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ค่าเล่าเรียนบุตร การทำสวนยาง และรับซื้อน้ำยาง เกี่ยวกับการมีหนี้สินในปัจจุบัน ราวหนึ่งในสาม (ร้อยละ 37.5) ของกลุ่มปรับปรุง และราวหนึ่งในสี่ (ร้อยละ 25.7) ของกลุ่มดียังคงมีหนี้สินอยู่ โดยจำนวนหนี้สินส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วง 10,000 บาทและต่ำกว่า แสดงให้เห็นว่ากลุ่มปรับปรุงมีจำนวนคนที่หนี้สินลดลงจาก 17 คน เหลือ 12 คน และจำนวนเงินกู้ยืมลดลงจาก 10,001-20,000 บาท เป็น 10,000 บาทและต่ำกว่า ขณะที่กลุ่มดียังมีจำนวนคงตัวไม่มีการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นจำนวนผู้กู้หรือจำนวนเงินกู้ นอกจากนี้แล้วราวร้อยละ 40 ของเกษตรกรยังมีการกู้ยืมเงินจากแหล่งภายนอกอีก โดยแหล่งกู้ยืมภายนอกที่สำคัญ ได้แก่ เพื่อนบ้านและญาติพี่น้อง ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และกลุ่มออมทรัพย์ เกี่ยวกับการออม พบว่า มากกว่าครึ่งหนึ่งของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีการออมทรัพย์ จำนวนเงินออมโดยส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 10,000-100,000 บาท วิธีการออมที่สำคัญ คือ ฝากธนาคาร และฝากกลุ่มออมทรัพย์ (ตารางที่ 4.6)

ตารางที่ 4.6 การกู้ยืมและการออมทรัพย์

ประเภทข้อมูล	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน (n=32)	ร้อยละ	จำนวน (n=35)	ร้อยละ
การกู้ยืมในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา จากธนาคาร				
หมู่บ้านหรือกองทุนหมู่บ้าน				
ไม่เคยกู้	15	46.9	26	74.3
เคย	17	53.1	9	25.7
จำนวนเงินกู้				
ไม่เคยกู้	15	46.9	26	74.3
10,000 บาท และต่ำกว่า	5	15.6	6	17.1
10,001-20,000 บาท	11	34.4	1	2.9
มากกว่า 20,000 บาท	1	3.1	2	5.7
วัตถุประสงค์ในการกู้				
ไม่เคยกู้	15	46.9	26	74.3
ค่าใช้จ่ายในบ้าน	9	28.1	3	8.5
ค่าเล่าเรียนบุตร	6	18.7	2	5.7
ทำสวนยาง	2	6.3	3	8.5
รับซื้อน้ำยาง	-	-	1	2.9
การมีหนี้สินในปัจจุบัน				
ไม่มี	20	62.5	26	74.3
มี	12	37.5	9	25.7
จำนวนหนี้สิน				
ไม่เคยกู้	15	46.9	26	74.3
เคยกู้แต่ไม่มี	3	9.4	-	-
10,000 บาทและต่ำกว่า	10	31.1	6	17.1
10,001-20,000 บาท	2	6.3	1	2.9
มากกว่า 20,000 บาท	2	6.3	2	5.7

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ประเภทข้อมูล	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน (n=32)	ร้อยละ	จำนวน (n=35)	ร้อยละ
การกู้ยืมจากแหล่งภายนอก				
ไม่เคยกู้	18	56.2	20	57.1
เคย	14	43.8	15	42.9
แหล่งกู้ยืม				
ไม่เคยกู้	18	56.2	20	57.1
เพื่อนบ้านและญาติพี่น้อง	5	15.6	3	8.6
พ่อค้าในหมู่บ้าน	-	-	-	-
สหกรณ์การเกษตร	-	-	2	5.7
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	4	12.5	12	34.3
ธนาคารพาณิชย์	1	3.1	-	-
กลุ่มออมทรัพย์	4	12.5	1	2.9
การออมเงิน				
ไม่ออม	13	40.6	12	34.3
ออม	19	59.4	23	65.7
จำนวนเงินออม				
ไม่ออม	13	40.6	12	34.3
10,000 บาทและต่ำกว่า	5	15.6	7	20.0
10,000-100,000 บาท	12	37.5	12	34.3
มากกว่า 100,000 บาท	2	6.3	4	11.4
วิธีการออม				
ไม่ออม	13	40.6	12	34.3
ฝากธนาคาร	15	46.9	18	51.4
เก็บไว้ที่บ้าน	1	3.1	3	8.6
ฝากสหกรณ์	-	-	-	-
ฝากกลุ่มออมทรัพย์	7	21.9	1	2.9
ฝากธนาคารหมู่บ้านหรือกลุ่มปรับปรุงคุณภาพยาง	1	3.1	2	5.7

*ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ

4.1.7 การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม

มีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม กลุ่มเดิมมีแนวโน้มที่สมาชิกเป็นสมาชิกในกลุ่มอื่นๆ มากกว่ากลุ่มปรับปรุง ราวร้อยละ 10 ของกลุ่มปรับปรุงเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรและกลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ขณะที่ราวครึ่งหนึ่งของกลุ่มดีเป็นสมาชิกกลุ่มดังกล่าว ร้อยละ 25 ของกลุ่มปรับปรุงเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ ขณะที่ร้อยละ 80.0 ของกลุ่มดีเป็นสมาชิกกลุ่มดังกล่าวที่ค่อนข้างจะคล้ายกันก็ถือการเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน พบว่าร้อยละ 18.8 ของกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 20.0 ของกลุ่มดีเป็นสมาชิก (ตารางที่ 4.7)

ตารางที่ 4.7 การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม

ประเภทกลุ่ม	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน (n=32)	ร้อยละ*	จำนวน (n=35)	ร้อยละ*
เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร	4	12.5	15	42.9
เป็นสมาชิก ธ.ก.ส.	4	12.5	20	57.1
เป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน	6	18.8	7	20.0
เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์	8	25.0	28	80.0

* ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ

4.1.8 การตื่นตัวต่อเจ้าหน้าที่รัฐ

พบว่าการตื่นตัวต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันออกไป ราวครึ่งหนึ่งของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มไม่รู้จักนายอำเภอ พัฒนาการอำเภอ และสหกรณ์อำเภอ ราวหนึ่งในสี่ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มไม่รู้จักเกษตรอำเภอ และสาธารณสุขอำเภอ ส่วนกับปลุสตัวอำเภอการตื่นตัวจะแตกต่างกัน โดยร้อยละ 62.5 ของเกษตรกรกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 20.0 ของเกษตรกรกลุ่มดีไม่รู้จักปลุสตัวอำเภอ (ตารางที่ 4.8) ในภาพรวมแล้ว พบว่าส่วนใหญ่ของกลุ่มดีไม่รู้จักนายอำเภอ ขณะที่ส่วนใหญ่ของกลุ่มปรับปรุงไม่รู้จักปลุสตัวอำเภอ และส่วนใหญ่ของทั้งสองกลุ่มไม่รู้จักสหกรณ์อำเภอ ความแตกต่างในเรื่องของการติดต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกรกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ หากเกษตรกรรู้จักก็มักจะเดินทางไปหา หากไม่รู้จักก็จะไม่เดินทางไปหา โดยส่วนใหญ่แล้วน้อยกว่าร้อยละ 10 เดินทางไปหานายอำเภอ เกษตรอำเภอ ปลุสตัวอำเภอ พัฒนาการอำเภอ และสหกรณ์อำเภอ ขณะที่ถึงร้อยละ 20 ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มเคยเดินทางไปหา

สาธารณสุขอำเภอที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นไปได้ว่า เมื่อเกษตรกรเกิดการเจ็บป่วยก็มักจะเดินทางไปหาสาธารณสุขอำเภอเป็นอันดับแรกเพื่อการรักษาพยาบาล การเดินทางไปหาจึงมีมากกว่ากลุ่มบุคคลอื่น

ตารางที่ 4.8 การคืนตัวต่อเจ้าหน้าที่รัฐ

ประเภทเจ้าหน้าที่รัฐ	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน (n=32)	ร้อยละ	จำนวน (n=35)	ร้อยละ
นายอำเภอ				
ไม่รู้จัก	17	53.1	28	80.0
เคยเห็นหน้า	8	25.0	3	8.6
เคยพูดคุย	5	15.6	2	5.7
เคยไปหาที่ทำงาน	2	6.3	2	5.7
เกษตรอำเภอ				
ไม่รู้จัก	11	34.4	9	25.7
เคยเห็นหน้า	11	34.4	16	45.7
เคยพูดคุย	9	28.1	7	20.0
เคยไปหาที่ทำงาน	2	3.1	3	8.6
ปลัดตัวอำเภอ				
ไม่รู้จัก	20	62.5	7	20.0
เคยเห็นหน้า	10	31.2	18	51.4
เคยพูดคุย	2	6.3	6	17.2
เคยไปหาที่ทำงาน	-	-	4	11.4
พัฒนาการอำเภอ				
ไม่รู้จัก	13	40.5	22	62.9
เคยเห็นหน้า	12	37.5	7	20.0
เคยพูดคุย	5	15.6	4	11.4
เคยไปหาที่ทำงาน	2	6.3	2	5.7
สาธารณสุขอำเภอ				
ไม่รู้จัก	7	21.9	8	22.9
เคยเห็นหน้า	7	21.9	8	22.9
เคยพูดคุย	9	28.1	9	25.7
เคยไปหาที่ทำงาน	9	28.1	10	28.6

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ประเภทเจ้าหน้าที่รัฐ	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน (n=32)	ร้อยละ	จำนวน (n=35)	ร้อยละ
สหกรณ์อำเภอ				
ไม่รู้จัก	28	87.5	24	68.5
เคยเห็นหน้า	3	9.4	6	17.2
เคยพูดคุย	1	3.1	1	2.9
เคยไปหาที่ทำงาน	-	-	4	11.4

4.1.9 ค่านิยมที่มีต่อการเปลี่ยนแปลง

ราวครึ่งหนึ่งของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มไม่เห็นด้วยกับแนวความคิดที่ว่าการรักษาโรคภัยไข้เจ็บโดยการเช่นไหว้บูชาหรือบนบานต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ยังเป็นสิ่งจำเป็น (คำถามข้อที่ 2) ความหายนະทางธรรมชาติ เช่น ฝนแล้ง หรือ โรคระบาดในชุมชนเป็นผลเนื่องมาจากอำนาจศักดิ์สิทธิ์บันดาลให้เกิดขึ้น (คำถามข้อที่ 3) ซึ่งทั้งหมดเป็นคำถามปฏิเสธ แสดงให้เห็นว่าส่วนใหญ่ของเกษตรกรมีค่านิยมที่มีต่อการเปลี่ยนแปลง ขณะที่อีกส่วนหนึ่งยังมีค่านิยมที่ไม่ต้องการการเปลี่ยนแปลง (เห็นด้วย) และยังมีความลังเลใจ (ไม่แน่ใจ) ต่อแนวความคิดที่ว่า คนเราไม่ควรเปลี่ยนแปลงความเชื่อต่างๆ ที่บรรพบุรุษปู่ย่าตายายเคยเชื่อถือมาแล้ว (คำถามข้อที่ 4) นอกจากนี้ราวครึ่งหนึ่งของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับแนวความคิดที่ว่า คนจะรวยหรือจน พรหมลิขิตได้กำหนดไว้ให้แล้ว (คำถามข้อที่ 1) จึงเป็นได้ว่า การเปลี่ยนแปลงวิถีปฏิบัติต่างๆ จากบรรพชนยังเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยาก สังคมเกษตรยังเป็นสังคมอนุรักษ์ (conservative society) เกษตรกรยังเชื่อเกี่ยวกับโชคชะตาว่าเป็นเรื่องที่พระผู้เป็นเจ้าได้กำหนดมา เกษตรกรจึงยังไม่ค่อยอยากที่จะเปลี่ยนแปลงในเรื่องดังกล่าว (ตารางที่ 4.9)

ตารางที่ 4.9 ค่านิยมที่มีต่อการเปลี่ยนแปลง

ข้อความ	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน (n=32)	ร้อยละ	จำนวน (n=35)	ร้อยละ
1. คนเราจะรวยหรือจน พรหมลิขิตได้กำหนดไว้ให้แล้ว*				
เห็นด้วย	13	40.6	13	37.1
ไม่แน่ใจ	3	8.4	2	5.7
ไม่เห็นด้วย	16	50.0	20	57.2
2. การรักษาโรคภัยไข้เจ็บโดยการเซ่นไหว้บูชาหรือบนบานต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ยังเป็นสิ่งจำเป็น*				
เห็นด้วย	8	25.0	9	25.7
ไม่แน่ใจ	6	18.8	8	22.9
ไม่เห็นด้วย	18	56.2	18	51.4
3. ความหยวนะทางธรรมชาติ เช่น ฝนแล้งหรือโรคระบาดในชุมชนเป็นผลเนื่องมาจากอำนาจศักดิ์สิทธิ์ดลบันดาลให้เกิดขึ้น*				
เห็นด้วย	7	21.9	8	22.9
ไม่แน่ใจ	9	28.1	6	17.1
ไม่เห็นด้วย	16	50.0	21	60.0
4. คนเราไม่ควรเปลี่ยนแปลงความเชื่อต่างๆที่บรรพบุรุษปู่ย่าตายายเคยเชื่อถือมาแล้ว				
เห็นด้วย	16	50.0	13	37.1
ไม่แน่ใจ	12	37.5	14	40.0
ไม่เห็นด้วย	4	12.5	8	22.9

*คำถามปฏิเสธ

4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับยางพาราและกิจกรรมยางพารา

4.2.1 การใช้ที่ดินในการปลูกยางพารา

เกี่ยวกับเนื้อที่ปลูกยางของเกษตรกรผู้ให้ข้อมูล พบว่า ทั้งกลุ่มปรับปรุงและกลุ่มคิส่วนใหญ่มีเนื้อที่ถือครองระหว่าง 1-5 ไร่ โดยร้อยละ 53.2 ในกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 51.4 ในกลุ่มคิซึ่งค่อนข้างใกล้เคียงกันในขณะนี้ เนื้อที่ถือครองมากกว่า 10 ไร่ขึ้นไป พบ ร้อยละ 18.7 ในกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 31.5 ในกลุ่มคิ ส่วนเกษตรกรที่มีเนื้อที่ถือครองระหว่าง 6-10 ไร่ พบ ร้อยละ 28.1 ในกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 17.1 ในกลุ่มคิ เกี่ยวกับจำนวนแปลงปลูกยาง พบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรในกลุ่มปรับปรุงมีแปลงปลูกยางจำนวน 2 แปลง ร้อยละ 40.6 ในขณะที่ในกลุ่มคิส่วนใหญ่เกษตรกรมีแปลงปลูกยางจำนวน 1 ไร่ ร้อยละ 31.5 เกี่ยวกับเนื้อที่เปิดกรีด พบว่า ทั้งสองกลุ่มโดยส่วนใหญ่มีเนื้อที่ยางที่เปิดกรีดแล้วระหว่าง 1-5 ไร่ ร้อยละ 63.6 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 51.4 ในกลุ่มคิ ซึ่งมากกว่าครึ่งหนึ่งของเกษตรกรผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด เกี่ยวกับยางที่เปิดกรีด พบว่าทั้งสองกลุ่ม ส่วนใหญ่มีอายุยางที่เปิดกรีดระหว่าง 11-20 ปี โดยพบ ร้อยละ 53.6 ในกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 65.6 ในกลุ่มคิ

สำหรับเนื้อที่ปลูกยางที่ยังเปิดกรีดไม่ได้ พบว่า โดยส่วนใหญ่ทั้งสองกลุ่มไม่มีเนื้อที่ยางที่เปิดกรีดไม่ได้ โดยพบ ร้อยละ 84.4 ในกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 88.6 ในกลุ่มคิ ในขณะที่เนื้อที่ยางที่ยังเปิดกรีดไม่ได้ในระหว่าง 1-5 ไร่ และระหว่าง 6-10 ไร่ พบส่วนน้อย เกี่ยวกับอายุยางที่ยังเปิดกรีดไม่ได้ พบว่า ส่วนใหญ่ทั้งสองกลุ่มไม่มียางที่ยังเปิดกรีดไม่ได้ คือพบร้อยละ 84.4 ในกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 88.6 ในกลุ่มคิ ในขณะที่อายุยางที่เปิดกรีดไม่ได้พบน้อย

ในเรื่องการได้รับการสงเคราะห์ปลูกแทน พบว่า เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลทั้งสองกลุ่ม โดยส่วนใหญ่ไม่ได้ขอรับสงเคราะห์ปลูกแทน โดยพบร้อยละ 46.9 ในกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 62.8 ในกลุ่มคิ ในขณะที่มีเพียงส่วนน้อยที่ได้รับการสงเคราะห์เพียงบางส่วน โดยพบ ร้อยละ 15.6 ในกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 14.3 ในกลุ่มคิกรณีที่เกษตรกรที่ได้รับการสงเคราะห์ทั้งหมด พบว่า ส่วนใหญ่ทั้งสองกลุ่มและมีขนาดเนื้อที่ที่ได้รับการสงเคราะห์ทั้งหมด ระหว่าง 1-10 ไร่ โดยพบ ร้อยละ 28.1 ในกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 8.5 ในกลุ่มคิ และพบว่าส่วนใหญ่ทั้งสองกลุ่มมีขนาดเนื้อที่ที่ได้รับการสงเคราะห์เพียงบางส่วนอยู่ระหว่าง 1-5 ไร่ โดยพบร้อยละ 9.4 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 11.4 ในกลุ่มคิ

เกี่ยวกับลักษณะพื้นที่สวนยางของเกษตรกรผู้ให้ข้อมูล พบว่า ส่วนใหญ่ พื้นที่สวนยางเป็นพื้นที่ราบลุ่มน้ำไม่ขังทั้งในกลุ่มคิและกลุ่มปรับปรุง คือ ร้อยละ 68.7 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 71.4 ในกลุ่มคิ ซึ่งค่อนข้างใกล้เคียงกัน ในขณะที่พื้นที่สวนยางควนเขาลาดชันกว่า 45% พบน้อยที่สุดในทั้งสองกลุ่ม สำหรับชนิดของดินที่ปลูก พบว่า ในกลุ่มปรับปรุงส่วนใหญ่เป็นดินเหนียวและดินร่วนปนทราย ในจำนวนที่เท่ากันคือ ร้อยละ 31.2 ในขณะที่ในกลุ่มคิชนิดดินที่ปลูก ส่วนใหญ่เป็นดินเหนียว ร้อยละ 34.3 ในขณะที่ดินร่วน ร้อยละ 28.6 (ตารางที่ 4.10)

ตารางที่ 4.10 การใช้ที่ดินในการปลูกยางพารา

ประเภทข้อมูล	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน (n=32)	ร้อยละ	จำนวน (n=35)	ร้อยละ
เนื้อที่ปลูกยางทั้งหมด				
1-5 ไร่	14	53.2	18	51.4
6-10 ไร่	9	28.1	6	17.1
มากกว่า 10 ไร่	6	18.7	11	31.5
จำนวนแปลงปลูกยาง				
1 แปลง	10	31.3	11	31.5
2 แปลง	13	40.6	10	28.6
3 แปลง	7	21.9	7	20.0
4 แปลง	1	3.1	3	8.5
มากกว่า 4 แปลง	1	3.1	4	11.4
เนื้อที่ยางที่เปิดกรีดแล้ว				
1-5 ไร่	21	65.6	18	51.4
6-10 ไร่	7	21.8	6	17.1
มากกว่า 10 ไร่	4	12.6	11	31.5
อายุยางที่เปิดกรีด				
10 ปี และต่ำกว่า	13	40.6	11	31.5
11-20 ปี	17	53.1	23	65.6
มากกว่า 20 ปี	2	6.3	1	2.9
เนื้อที่ยางที่ยังเปิดกรีดไม่ได้				
ไม่มี	27	84.4	31	88.6
1-5 ไร่	3	9.3	3	8.5
6-10 ไร่	2	6.3	1	2.9
อายุยางที่ยังเปิดกรีดไม่ได้				
ไม่มี	27	84.4	31	88.6
3 ปี	2	6.3	-	-
4 ปี	1	3.1	2	5.7
5 ปี	1	3.1	2	5.7

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ประเภทข้อมูล	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน (n=32)	ร้อยละ	จำนวน (n=35)	ร้อยละ
การได้รับการสงเคราะห์ปลูกแทน				
ได้รับการสงเคราะห์ทั้งหมด	12	37.5	8	22.9
ได้รับเพียงบางส่วน	5	15.6	5	14.3
ไม่ได้รับเลย	15	46.9	22	62.8
ขนาดเนื้อที่ที่ได้รับการสงเคราะห์ทั้งหมด				
ไม่ได้รับการสงเคราะห์	20	62.5	81	77.3
1-10 ไร่	9	28.1	3	8.5
11-20 ไร่	2	6.3	3	8.5
มากกว่า 20 ไร่	1	3.1	2	5.7
ขนาดเนื้อที่ที่ได้รับการสงเคราะห์เพียงบางส่วน				
ไม่ได้รับการสงเคราะห์	27	84.3	30	85.7
1-5 ไร่	3	9.4		
6-10 ไร่	2	6.3	1	2.9
ลักษณะพื้นที่สวนยาง				
ที่ราบลุ่มน้ำไม่ขัง	22	68.7	25	71.4
ที่ราบลุ่มน้ำขัง	6	18.8	8	22.8
ที่บริเวณเชิงเขา	3	9.4	1	2.9
ที่ความเขลาดชันกว่า 45%	1	3.1	1	2.9
ชนิดของดินที่ปลูกยาง				
ดินเหนียว	10	31.2	12	34.3
ดินร่วน	9	28.2	10	28.6
ดินร่วนปนทราย	10	31.2	9	25.7
ดินลูกรัง	3	9.4	4	11.4

4.2.2 พันธุ์ยางและพื้นที่ปลูก

สำหรับพันธุ์ยางและพื้นที่ปลูก พบว่า ส่วนใหญ่ปลูกพันธุ์ RRIM600, PB255, PB260 โดยในพันธุ์ RRIM600 ส่วนใหญ่ปีที่ปลูกอยู่ในช่วง 2520-2530 พบร้อยละ 56.2 ในกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 54.3 ในกลุ่มดี ซึ่งค่อนข้างใกล้เคียงกัน โดยมีเนื้อที่ปลูกพันธุ์ RRIM600 ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 1-5 ไร่ พบร้อยละ 62.5 ในกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 54.3 ในกลุ่มดี เหตุผลในการเลือกปลูกพันธุ์ยาง พบว่า ส่วนใหญ่เลือกปลูกพันธุ์ยางด้วยเหตุผลตามความต้องการของตนเอง พบร้อยละ 46.9 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 60.0 ในกลุ่มดี ในขณะที่พันธุ์อื่น เช่น PB255 และ PB260 พบส่วนน้อย (ตารางที่ 4.11) ส่วนพันธุ์ GT1 และ BPM ไม่มีการปลูก

ตารางที่ 4.11 พันธุ์ยางและพื้นที่ปลูก

ประเภทข้อมูล	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน (n=32)	ร้อยละ	จำนวน (n=35)	ร้อยละ
ปีที่ปลูกพันธุ์ RRIM600				
2520-2530	18	56.2	19	54.3
2531-2538	14	43.8	16	45.7
เนื้อที่ปลูกพันธุ์ RRIM600				
1-5 ไร่	20	62.5	19	54.3
6-10 ไร่	8	25.0	5	14.3
มากกว่า 10 ไร่	4	12.5	11	31.4
ปีที่ปลูกพันธุ์ PB255				
ไม่ได้ปลูก	29	90.7	31	88.6
2525-2531	1	3.1	2	5.7
2532-2537	2	6.2	2	5.7
เนื้อที่ปลูกพันธุ์ PB255				
ไม่ได้ปลูก	29	90.7	31	88.6
1-5 ไร่	-	-	2	5.7
6-10 ไร่	2	6.2	1	2.9
มากกว่า 10 ไร่	1	3.1	1	2.9
ปีที่ปลูกพันธุ์ PB260				
ไม่ได้ปลูก	31	96.9	-	-
2530	1	3.1	-	-

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ประเภทข้อมูล	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน (n=32)	ร้อยละ	จำนวน (n=35)	ร้อยละ
เนื้อที่ปลูกพันธุ์ PB255				
ไม่ได้ปลูก	31	96.9	-	-
1 ไร่	1	3.1	-	-
เหตุผลในการเลือกใช้พันธุ์ยาง				
ได้รับการแนะนำจากเจ้าหน้าที่	10	31.3	6	17.1
อยู่ในเงื่อนไขการสงเคราะห์	7	21.8	8	22.9
เป็นความต้องการของตนเอง	15	46.9	21	60.0

4.2.3 การเตรียมพื้นที่และการปลูก

วิธีการเตรียมพื้นที่ปลูกยาง พบว่า ส่วนใหญ่ทั้งสองกลุ่มใช้วิธีเตรียมพื้นที่โดยการโค่น ในสัดส่วนใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 68.8 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 68.6 ในกลุ่มดี โดยในการโค่นส่วนใหญ่ใช้ยาฆ่าตอ พบร้อยละ 40.6 ในกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 42.9 ในกลุ่มดี โดยยาฆ่าตอที่ใช้ พบว่าส่วนใหญ่ใช้น้ำยาฆ่าตอ โดยพบร้อยละ 40.6 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 34.2 ในกลุ่มดี สำหรับการโค่นบุตรากนั้น ส่วนใหญ่ใช้รถไถ พบร้อยละ 21.8 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 25.7 ในกลุ่มดี

กรณีพื้นที่ที่เป็นความเขา พบว่าเกษตรกรทำขั้นบันได พบร้อยละ 15.6 ในกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 11.4 ในกลุ่มดี ในขณะที่ไม่ทำขั้นบันได พบร้อยละ 21.9 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 17.2 ในกลุ่มดี โดยเหตุผลที่ไม่ทำขั้นบันได เนื่องจากไม่มีเวลา พบร้อยละ 9.4 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 8.6 ในกลุ่มดี และพื้นที่ที่มีความลาดชันเล็กน้อย จึงไม่จำเป็นต้องทำขั้นบันได พบร้อยละ 12.5 ในกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 8.6 ในกลุ่มดีตามลำดับ เกี่ยวกับระยะปลูก พบว่ามี 3 ระยะ คือ ระยะ 6X4 เมตร, ระยะ 6X3 เมตร และระยะ 7X 3 เมตร โดยระยะปลูก 6X4 เมตร พบ ส่วนใหญ่ในเนื้อที่ปลูกระหว่าง 1-5 ไร่ ร้อยละ 12.5 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 17.1 ในกลุ่มดี ในระยะปลูก 6X3 เมตร พบส่วนใหญ่ในเนื้อที่ปลูกระหว่าง 2.6-5 ไร่ ร้อยละ 15.6 ในกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 11.4 ในกลุ่มดี และระยะปลูก 7X3 เมตร พบส่วนใหญ่ในเนื้อที่ปลูกระหว่าง 1-5 ไร่ ร้อยละ 21.9 ในกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 14.3 ในกลุ่มดี สำหรับกลุ่มการขุดหลุม พบว่า ส่วนใหญ่ ขุดเอง ร้อยละ 78.1 ในกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 80.0 ในกลุ่มดี สัดส่วนค่อนข้างใกล้เคียงกันในขณะจ้างขุดพบร้อยละ 21.9 ในกลุ่ม

ปรับปรุงและร้อยละ 20.0 ในกลุ่มดี ในกรณีข้างชุดหลุม พบว่าค่าข้างชุดส่วนใหญ่ ในช่วงระหว่าง 4-6 บาทต่อหลุม ร้อยละ 15.6 ในกลุ่มปรับปรุงและส่วนใหญ่ในช่วงระหว่าง 1-3 บาทต่อหลุม ร้อยละ 14.2 ในกลุ่มดี และขนาดหลุมปลูก พบว่า ส่วนใหญ่ขนาดหลุม 50X50X50 ซม. พบมากที่สุด ทั้งสองกลุ่มในสัดส่วนใกล้เคียงคือ ร้อยละ 84.4 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 74.3 ในกลุ่มดี สำหรับการใส่ปุ๋ยรองกันหลุม พบว่าส่วนใหญ่ใส่ปุ๋ยรองกันหลุมร้อยละ 84.4 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 82.9 ในกลุ่มดี ซึ่งค่อนข้างใกล้เคียงกัน ในขณะที่ไม่ใส่ปุ๋ยรองกันหลุมมีเพียงส่วนน้อย คือ ร้อยละ 15.6 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 17.1 ในกลุ่มดี โดยเหตุผลที่ไม่ใส่ พบว่า กลัวว่าจะทำให้ดินขนาบและไม่มีทุนที่จะซื้อปุ๋ยมารองกันหลุมมาใส่ โดยเหตุผลที่กลัวว่าจะทำให้ดินขนาบ พบ ร้อยละ 6.3 ในกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 5.7 ในกลุ่มดี และเหตุผลที่ไม่มีเงิน ซื้อปุ๋ยรองหลุมร้อยละ 6.3 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 5.7 ในกลุ่มดี ซึ่งในลักษณะการใส่ปุ๋ยรองหลุม พบว่า ส่วนใหญ่ใส่ปุ๋ยรองหลุมลงไปเลย ร้อยละ 59.4 ในกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 57.1 ในกลุ่มดี ในขณะที่ลักษณะการใส่โดยแยกดินบนและล่าง คลุกดินแล้วใส่หลุม พบว่ามีร้อยละ 25.0 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 25.8 ในกลุ่มดี

เกี่ยวกับวัสดุปลูกที่ใช้ พบว่า มีสัดส่วนใกล้เคียงกันในระหว่างการใช้ยางคิตตา (ยางตาเคียว, ยางชำลุง และคิตตาในแปลง) ทั้งในกลุ่มปรับปรุงและในกลุ่มดี โดยพบว่าส่วนใหญ่ วัสดุปลูกประเภทยางชำลุง ร้อยละ 37.5 ในกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 34.3 ในกลุ่มดี ในขณะที่ พบว่า ส่วนใหญ่ใช้วัสดุปลูกประเภทคิตตาในแปลง กลุ่มดี ร้อยละ 43.8 และสำหรับการปลูกพืชคลุมพืชแซมระหว่างแถว พบว่า ในกลุ่มปรับปรุงส่วนใหญ่ ปลูกพืชแซมร้อยละ 37.5 ในขณะที่ในกลุ่มดีส่วนใหญ่ปลูกพืชคลุมร้อยละ 34.3 โดยการปลูกพืชคลุมดิน พบว่า ส่วนใหญ่ทั้งสองกลุ่มปลูกพืชตระกูลถั่ว โดยร้อยละ 25.0 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 31.4 ในกลุ่มดี ซึ่งลักษณะการปลูกพืชคลุม พบว่า ลักษณะปลูกพืชคลุมแบบหว่าน แบบเป็นแถว และแบบปลูกเป็นหลุมมีสัดส่วนใกล้เคียงกัน โดยลักษณะการปลูกพืชคลุมพบว่า ส่วนใหญ่แบบหว่านในกลุ่มปรับปรุง ร้อยละ 9.4 ในขณะที่ลักษณะการปลูกพืชคลุม ปลูกแบบเป็นแถว ในกลุ่มดีร้อยละ 17.1 สำหรับในกรณีที่มีการปลูกพืชแซม พบว่า ส่วนใหญ่ ปลูกกล้วยเป็นพืชแซม พบส่วนใหญ่ในกลุ่มปรับปรุงร้อยละ 18.8 ในขณะที่สับปะรด, ข้าวโพด, และข้าว พบส่วนใหญ่ในกลุ่มดี ในสัดส่วนเท่ากัน คือ ร้อยละ 8.6 เกี่ยวกับการปลูกร่วมกับยาง พบว่า มีน้อยมากในการปลูกพืชร่วมยาง กล่าวได้ว่าพืชร่วมยางไม่มีความสำคัญและไม่นิยมปลูกสำหรับเกษตรกรในพื้นที่ศึกษา (ตารางที่ 4.12)

ตารางที่ 4.12 การเตรียมพื้นที่และการปลูก

ประเภทข้อมูล	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน (n=32)	ร้อยละ	จำนวน (n=35)	ร้อยละ
วิธีการเตรียมพื้นที่ปลูกยาง				
โค่นขุดราก	10	31.2	11	31.4
โค่นเหลือตอ	2	68.8	24	68.6
วิธีโค่นขุดราก				
โค่นเหลือตอ	22	68.8	24	68.6
แรงงานหรือสัตว์	3	9.4	2	5.7
รถไถ	7	21.8	9	25.7
การใช้สารเคมีเพื่อฆ่าตอ				
โค่นขุดราก	10	31.2	11	31.4
ใช้	13	40.6	15	42.9
ไม่ใช้	9	28.2	9	25.7
สารเคมีที่ใช้				
โค่นขุดราก	10	31.2	11	31.4
น้ำยาฆ่าตอ	13	40.6	12	34.3
น้ำมันเครื่อง	8	25.0	8	22.9
กรัมมือก โซน	1	3.1	4	11.4
การทำขั้นบันได				
ที่ราบ	20	62.5	25	71.4
ทำ	5	15.6	4	11.4
ไม่ทำ	7	21.9	6	17.2
เหตุผลที่ไม่ทำขั้นบันได				
ที่ราบ	20	62.5	25	71.4
ทำ	5	15.6	4	11.4
ลาดชันเล็กน้อย	4	12.5	3	8.6
ไม่มีเวลา	3	9.4	3	8.6

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ประเภทข้อมูล	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน (n=32)	ร้อยละ	จำนวน (n=35)	ร้อยละ
เนื้อที่ปลูกระยะ 6X4 เมตร				
ไม่ได้ปลูก	23	71.8	28	80.0
1-5 ไร่	4	12.5	6	17.1
6-10 ไร่	2	6.3	1	2.9
มากกว่า 10 ไร่	3	9.4	-	-
เนื้อที่ปลูกระยะ 6X3 เมตร				
ไม่ได้ปลูก	24	75.0	25	71.5
1-2.5 ไร่	3	9.4	2	5.7
2.6-5 ไร่	5	15.6	4	11.4
มากกว่า 5 ไร่	-	-	4	11.4
เนื้อที่ปลูกระยะ 7X3 เมตร				
ไม่ได้ปลูก	17	53.1	18	51.4
1-5 ไร่	7	21.9	5	14.3
6-10 ไร่	6	18.7	4	11.4
มากกว่า 10 ไร่	2	6.3	8	22.9
ขนาดหลุม				
50X50 เซนติเมตร	27	84.4	26	74.3
60X60 เซนติเมตร	1	3.1	-	-
30X30 เซนติเมตร	1	3.1	-	-
30X20 เซนติเมตร	1	3.1	-	2.9
40X40 เซนติเมตร	-	-	4	11.4
50X30 เซนติเมตร	1	3.1	4	11.4
10X10 เซนติเมตร	1	3.1	-	-
วัสดุปลูกที่ใช้				
ยางติตตา (ยางตาเขียว)	11	34.4	8	22.9
ยาง	12	37.5	12	34.3
ติตตาในแปลง	9	28.1	15	43.8

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ประเภทข้อมูล	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน (n=32)	ร้อยละ	จำนวน (n=35)	ร้อยละ
การปลูกพืชระหว่างแถว*				
พืชคลุม	9	28.1	12	34.3
พืชแซม	12	37.5	8	22.9
พืชร่วมยาง	1	3.1	2	5.7
พืชคลุมที่ปลูก				
ไม่ได้ปลูก	23	71.9	23	65.7
พืชตระกูลถั่ว	8	25.0	11	31.4
พืชตระกูลอื่น	1	3.1	1	2.9
ลักษณะการปลูกพืชคลุม				
ไม่ได้ปลูก	23	71.9	23	65.7
หว่าน	3	9.4	4	11.4
ปลูกเป็นแถว	2	6.3	6	17.1
ปลูกเป็นหลุม	3	9.4	2	5.7
ปลูกเป็นหย่อม	1	3.1	-	-
การขุดหลุมปลูก				
ขุดเอง	25	78.1	28	30.0
จ้างผู้อื่นขุด	7	21.9	7	20.0
ค่าจ้างขุดหลุม				
ขุดเอง	25	78.1	28	80.0
1-3 บาท	2	6.3	5	14.2
4-6 บาท	5	15.6	1	2.9
มากกว่า 6 บาท	-	-	1	2.9

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ประเภทข้อมูล	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน (n=32)	ร้อยละ	จำนวน (n=35)	ร้อยละ
ชนิดของพืชแซม				
ไม่ได้ปลูก	20	62.5	17	48.6
พืชตระกูลถั่ว	-	-	-	-
กล้วย	6	18.8	3	8.6
ข้าวเหนียวดำ	4	12.5	2	5.7
ถั่วฝักยาว	-	-	2	5.7
สับปะรด	1	3.1	3	8.6
ผักต่างๆ	1	3.1	2	5.7
ข้าวโพด	-	-	3	8.6
ข้าว	-	-	3	8.6
พื้นที่ปลูกพืชร่วมยาง				
ไม่ได้ปลูก	31	96.9	33	94.2
1-5 ไร่	1	3.1	1	2.9
6-10 ไร่	-	-	1	2.9

*ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ

4.2.4 การใช้ปุ๋ย

ลักษณะปุ๋ยที่ใช้ มีส่วนน้อยใช้ปุ๋ยผสมเอง ส่วนใหญ่ทั้งสองกลุ่มใช้ปุ๋ยเม็ดสำเร็จรูป โดยพบร้อยละ 84.4 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 24.3 ในกลุ่มดี สูตรปุ๋ยเม็ดส่วนใหญ่ใช้สูตร 15-15-15 ร้อยละ 65.7 ในกลุ่มดี สำหรับสูตรปุ๋ยผสมเอง พบว่าส่วนใหญ่ใช้สูตร 15-15-15 ร้อยละ 9.4 ในกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 20.0 ในกลุ่มดี เกี่ยวกับแหล่งซื้อปุ๋ย พบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรซื้อปุ๋ยจากร้านค้าในเมือง โดยพบร้อยละ 56.3 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 42.9 ในกลุ่มดี เนื่องจากที่ตั้งของพื้นที่ศึกษาอยู่ใกล้เมืองใหญ่ การคมนาคมสะดวกและราคาถูกกว่าแหล่งซื้ออื่นๆ ในขณะที่เกษตรกรที่ซื้อปุ๋ยจากร้านค้าในหมู่บ้าน พบน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 6.3 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 5.7 ในกลุ่มดี ซึ่งเป็นสัดส่วนใกล้เคียงกัน สำหรับลักษณะการใส่ปุ๋ยของเกษตรกร พบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรทั้งสองกลุ่มใส่ปุ๋ยแบบหว่าน บริเวณรอบๆ ต้นยางและกลบดิน โดยพบร้อยละ 71.9 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 60.0 ในกลุ่มดี (ตารางที่ 4.13)

ตารางที่ 4.13 การใช้ปุ๋ย

ประเภทข้อมูล	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน (n=32)	ร้อยละ	จำนวน (n=35)	ร้อยละ
ลักษณะปุ๋ยที่ใช้				
ปุ๋ยเม็ดสำเร็จรูป	27	84.4	26	74.3
ปุ๋ยผสมเอง	5	15.6	9	25.7
สูตรปุ๋ยเม็ดสำเร็จรูป				
ผสมเอง	5	15.6	9	25.7
15-15-15	-	-	2.3	65.7
16-8-4	-	-	2	5.7
15-6-2	-	-	1	2.9
สูตรปุ๋ยผสมเอง				
ใช้ปุ๋ยเม็ดสำเร็จรูป	27	84.4	26	74.3
15-15-15	3	9.4	7	20.0
16-20-0	2	6.3	2	5.7
แหล่งซื้อปุ๋ย*				
กลุ่มยาง	-	-	6	17.1
ร้านค้าในหมู่บ้าน	2	6.3	2	5.7
ร้านค้าในเมือง	18	56.3	15	42.9
พ่อค้าคนกลาง	8	25.0	6	17.1
กองทุนหรือตัวแทนบริษัท	7	21.9	6	17.1
ลักษณะการใส่ปุ๋ย				
รองพื้น	-	-	2	5.7
หว่าน	5	15.6	12	34.3
ใส่เป็นแถว	4	12.5	-	-
ใส่แบบหลุม	23	71.9	21	60.0

* ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ

4.2.5 การกำจัดวัชพืช

พบว่าวิธีการ คือ การฉาดหญ้าในสวนยางของตนเอง และการใช้สารเคมีเป็นวิธีที่เกษตรกรนิยม โดยวิธีการฉาดเอง พบร้อยละ 75.0 ในกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 57.2 ในกลุ่มดี ในขณะที่วิธีใช้สารเคมี พบในสัดส่วนใกล้เคียงกันในทั้งสองกลุ่ม คือ ร้อยละ 53.1 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 57.2 ในกลุ่มดี แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรสวนยางยังใช้สารเคมีในการกำจัดวัชพืชมามาก เนื่องจากสะดวกและประหยัดเวลา อีกประการหนึ่งปัจจุบันมีปัญหาขาดแคลนแรงงานในครัวเรือน เป็นสาเหตุที่สำคัญในการตัดสินใจใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช ซึ่งสารเคมีที่ใช้พบว่าทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่ใช้ยากรัมม็อกโซน โดยร้อยละ 25.0 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 42.8 ในกลุ่มดี เนื่องจากเป็นยาที่มีอยู่แพร่หลายในท้องตลาดและเป็นยาที่สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางให้คำแนะนำ สำหรับแหล่งที่ซื้อยาปราบวัชพืช พบว่า ส่วนใหญ่ทั้งสองกลุ่มซื้อยาปราบวัชพืช จากร้านค้าในเมือง โดยพบว่า ร้อยละ 21.9 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 42.8 ในกลุ่มดี (ตารางที่ 4.14)

ตารางที่ 4.14 การกำจัดวัชพืช

ประเภทข้อมูล	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน (n=32)	ร้อยละ	จำนวน (n=35)	ร้อยละ
วิธีการกำจัดวัชพืช*				
ฉาด	24	75.0	20	57.2
ใช้รถไถพรวน	2	6.3	3	8.6
ใช้สารเคมี	17	53.1	20	57.2
สารเคมีที่ใช้*				
ไม่ได้ใช้	15	46.9	15	42.8
กรัมม็อกโซน	8	25.0	15	42.8
ราวดีอัฟ	4	12.5	-	-
ทั้งสองอย่าง	5	15.6	5	14.3
แหล่งที่ซื้อ*				
ไม่ได้ใช้	15	46.9	15	42.8
กลุ่มยาง	-	-	1	2.9
ร้านค้าในหมู่บ้าน	-	-	4	11.4
ร้านค้าในเมือง	7	21.9	15	42.8
พ่อค้าคนกลาง	3	9.4	-	-
กองทุนสงเคราะห์	5	15.6	2	5.7
ตัวแทนบริษัท	5	15.6	2	5.7

* ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ

4.2.6 การตัดแต่งและการสร้างทรงพุ่ม

การตัดแต่งกิ่ง พบว่า ส่วนใหญ่ทั้งสองกลุ่มมีการตัดแต่งกิ่งโดยพบร้อยละ 78.1 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 65.7 ในกลุ่มดี โดยเกษตรกรทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่ตัดแต่งกิ่งในขณะที่อายุ 1-3 ปี โดยพบ ร้อยละ 55.4 ในกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 42.8 ในกลุ่มดี สำหรับเหตุผลที่เกษตรกรที่ไม่ได้ตัดแต่งกิ่ง พบว่าส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าไม่ทราบว่า การตัดแต่งจำเป็นต้องกระทำ โดยพบว่าร้อยละ 9.4 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 22.9 ในกลุ่มดี

เกี่ยวกับการสร้างทรงพุ่มยาง พบว่า เกษตรกรทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่ไม่ได้สร้างทรงพุ่ม โดยพบ 62.5 ในกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 65.7 ในกลุ่มดี ในขณะที่สร้างทรงพุ่มทั้งสองกลุ่มพบในสัดส่วนใกล้เคียงกัน โดยพบร้อยละ 37.5 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 34.3 ในกลุ่มดี ซึ่งช่วงอายุยางที่สร้างทรงพุ่ม พบว่าส่วนใหญ่เกษตรกรสร้างทรงพุ่มในขณะที่ช่วงอายุระหว่าง 1-3 ปี โดยพบ ร้อยละ 28.1 ในกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 20.0 ในกลุ่มดี สำหรับเหตุผลที่เกษตรกรไม่ได้สร้างทรงพุ่ม พบว่า ในกลุ่มปรับปรุงเกษตรกรส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าไม่มีเวลาในการสร้างทรงพุ่ม ร้อยละ 15.6 ในขณะที่ในกลุ่มดี เกษตรกรส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าไม่ทราบว่าต้องสร้างทรงพุ่ม ร้อยละ 31.4 (ตารางที่ 4.15)

ตารางที่ 4.15 การตัดแต่งและการสร้างทรงพุ่ม

ประเภทข้อมูล	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน (n=32)	ร้อยละ	จำนวน (n=35)	ร้อยละ
การตัดแต่งทรงพุ่มยาง				
ตัดแต่ง	25	78.1	23	65.7
ไม่ได้ตัดแต่ง	7	21.9	12	34.3
อายุยางที่ตัดแต่ง				
ไม่ได้ตัดแต่ง	7	21.9	12	34.3
1-3 ปี	19	59.4	15	42.8
5-6 ปี	6	18.7	7	20.0
มากกว่า 6 ปี	-	-	1	2.9
เหตุผลที่ไม่ได้ตัดแต่ง				
ตัดแต่ง	25	78.1	23	65.7
ไม่ทราบว่าจำเป็นต้องตัดแต่ง	3	9.4	8	22.9
ทำให้ยางไม่ออก	2	6.3	2	5.7
ปล่อยธรรมชาติดีกว่า	2	6.3	2	5.7

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

ประเภทข้อมูล	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน (n=32)	ร้อยละ	จำนวน (n=35)	ร้อยละ
การสร้างทรงพุ่มยาง				
สร้างทรงพุ่ม	12	37.5	12	34.3
ไม่ได้สร้างทรงพุ่มยาง	20	62.5	23	65.7
อายุยางที่สร้างทรงพุ่ม				
ไม่ได้สร้างทรงพุ่ม	20	62.5	23	65.7
1-3 ปี	9	28.1	7	20.0
4-6 ปี	3	9.4	5	14.3
มากกว่า 6 ปี	-	-	-	14.3
เหตุผลที่ไม่ได้สร้างทรงพุ่ม				
สร้างทรงพุ่ม	12	37.5	12	34.3
ไม่มีเวลา	5	15.6	-	-
ไม่มีแขนง	-	-	3	8.6
ดีอยู่แล้ว	4	12.5	4	11.4
ไม่ทราบว่าจะต้องสร้าง	4	12.5	11	31.4
ไม่นิยม	3	9.4	2	5.7
ไม่ทราบวิธีทำ	4	12.5	3	8.6

4.2.7 โรคและการป้องกันกำจัด

สำหรับโรคยางที่พบมากที่สุด พบว่า ในกลุ่มปรับปรุง ส่วนใหญ่ประสบปัญหาโรคเชื้อรา ร้อยละ 40.6 ในขณะที่ในกลุ่มดี ส่วนใหญ่เกษตรกรประสบปัญหาโรคใบร่วง ร้อยละ 45.7 เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกพันธุ์ RRIM600 ซึ่งเป็นพันธุ์ที่อ่อนแอต่อโรคใบร่วง สำหรับการป้องกันและกำจัดโรค พบว่าในกลุ่มปรับปรุง ส่วนใหญ่การป้องกันและกำจัดโรคโดยใช้วิธีหยุดกรีดยางชั่วคราว และวิธีปล่อยตามธรรมชาติ มีสัดส่วนเท่ากันคือ ร้อยละ 37.5 ในขณะที่ในกลุ่มดีใช้วิธีป้องกันและกำจัดโรคโดยการปล่อยให้ตามธรรมชาติ ร้อยละ 45.7 และโดยวิธีการทายาป้องกันกำจัดโรค ร้อยละ 42.9 (ตารางที่ 4.16)

ตารางที่ 4.16 โรคและการป้องกันกำจัด

ประเภทข้อมูล	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน (n=32)	ร้อยละ	จำนวน (n=35)	ร้อยละ
โรคที่พบมากที่สุด				
เชื้อรา	13	40.6	10	28.6
ใบร่วง	4	12.5	16	45.7
หน้าตาย	9	28.2	4	11.4
ทั้งสามอย่าง	6	18.7	5	14.3
วิธีป้องกัน				
ปล่อยตามธรรมชาติ	12	37.5	16	45.7
ทายา	8	25.0	15	42.9
หยุดกรี๊ด	12	37.5	4	11.4

4.2.8 วิธีการผลิตและผลผลิต

สำหรับวิธีการเก็บผลผลิต พบว่าเก็บผลผลิตโดยใช้ระบบการกรี๊ดขางพาราโดยระบบการกรี๊ดที่ใช้ส่วนใหญ่ใช้ระบบ 3 วันเว้น 1 วัน พบร้อยละ 90.6 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 80.0 ในกลุ่มดี ในขณะที่ระบบการกรี๊ดขางอื่นๆ พบน้อยในพื้นที่ที่ศึกษา สำหรับช่วงหยุดกรี๊ดขาง พบว่า เกษตรกรทั้ง 2 กลุ่มส่วนใหญ่จะหยุดกรี๊ดขางในช่วงที่ขางผลัดใบ โดยพบร้อยละ 34.4 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 48.6 ในกลุ่มดี

สำหรับผลผลิตขางพาราของเกษตรกร ส่วนใหญ่ เป็นขางแผ่นดิบ โดยสถานที่ทำขางแผ่นดิบของทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่ทำขางแผ่นที่บ้านตนเอง โดยพบทำขางแผ่นที่บ้านของตนเองทั้งหมดในกลุ่มปรับปรุงและพบร้อยละ 88.6 ในกลุ่มดี ในขณะที่ทำขางแผ่นที่ศูนย์รวมขางของกลุ่มมีน้อยมาก และพบเฉพาะในกลุ่มดีเท่านั้น คือ ร้อยละ 11.4 ซึ่งเหตุผลที่เกษตรกรไปทำขางแผ่นที่ศูนย์รวมขางของกลุ่ม เนื่องจากที่ศูนย์มีอุปกรณ์ครบ พบเพียงร้อยละ 9.7 สำหรับปริมาณผลผลิตขางแผ่นที่ได้ต่ำสุดต่อวัน พบว่า ทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่ได้ปริมาณขางแผ่นต่ำสุดต่อวันในระหว่าง 1-10 แผ่น พบร้อยละ 50.0 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 45.7 ในกลุ่มดี ในขณะที่ปริมาณผลผลิตขางแผ่นที่ได้สูงสุดต่อวัน พบว่า ในกลุ่มปรับปรุง ส่วนใหญ่ปริมาณขางแผ่นมากกว่า 20 แผ่น ร้อยละ 40.6 และระหว่าง 11-20 แผ่น พบร้อยละ 34.4 ในขณะที่ในกลุ่มดี พบว่าส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 11-20 แผ่น ร้อยละ 40.0 และมากกว่า 20 แผ่น ร้อยละ 34.3 สำหรับน้ำหนักขางแผ่นที่ได้ โดยเฉลี่ย พบว่าทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่ได้ขางแผ่นที่มีน้ำหนักเฉลี่ย 1 กก. โดยพบร้อยละ 56.2 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 62.9 ในกลุ่มดี

(ตารางที่ 4.17) แสดงให้เห็นว่าน้ำยางแผ่นที่เกษตรกรทำอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่สถาบันวิจัยยาง กำหนด

ตารางที่ 4.17 วิธีการผลิตและผลผลิต

ประเภทข้อมูล	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน (n=32)	ร้อยละ	จำนวน (n=35)	ร้อยละ
ระบบที่ใช้กรีดยาง				
3 วัน เว้น 1 วัน	29	90.6	28	80
2 วัน เว้น 1 วัน	3	9.4	-	-
4 วัน เว้น 1 วัน	-	-	2	5.7
วันเว้นวัน	-	-	5	14.3
ช่วงหยุดกรีดยาง				
ยางผลัดใบ	11	34.4	17	48.6
ฝนแรก	4	12.5	5	14.3
ฝนที่สอง	-	-	-	-
ยางผลัดใบและฝนแรก	8	25.0	4	11.4
ยางผลัดใบและฝนสอง	4	12.5	5	14.3
ยางผลัดใบ ฝนแรก และฝนสอง	5	15.6	4	11.4
สถานที่ทำยางแผ่น				
บ้านตนเอง	32	100.0	31	88.6
ศูนย์รวบรวมยางของกลุ่ม	-	-	4	11.4
เหตุผลที่ทำที่ศูนย์รวบรวมยางของกลุ่ม				
ทำที่บ้าน	32	100.0	31	88.6
มียางมาก	-	-	1	2.9
ที่บ้าน ไม่มีเครื่องมือ	-	-	1	2.9
ที่ศูนย์มีอุปกรณ์ครบ	-	-	2	5.7
ยางแผ่นที่ได้ต่ำสุดต่อวัน				
1-10 แผ่น	16	50.0	16	45.7
11-20 แผ่น	9	28.2	10	28.6
มากกว่า 20 แผ่น	7	21.8	9	25.7

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)

ประเภทข้อมูล	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน (n=32)	ร้อยละ	จำนวน (n=35)	ร้อยละ
ยางแผ่นที่ได้สูงสุดต่อวัน				
1-10 แผ่น	8	25.0	9	25.7
11-20 แผ่น	11	34.4	14	40.0
มากกว่า 20 แผ่น	13	40.6	12	34.3
น้ำหนักยางแผ่นโดยเฉลี่ย				
.80-.90 ก.ก.	5	15.6	6	17.1
1 ก.ก.	18	56.2	22	62.9
มากกว่า 1 ก.ก.	9	28.2	7	20.0

4.2.9 การทำยางแผ่นดิบและการขาย

วิธีทำยางแผ่นดิบในเรื่องกรดที่ใช้เพื่อให้ยางแข็งตัว พบว่า ส่วนใหญ่ทั้งสองกลุ่มใช้กรดฟอร์มิก พบร้อยละ 87.5 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 82.9 ในกลุ่มดี ในขณะที่ใช้กรดซัลฟูริกมีเพียงร้อยละ 12.5 ในกลุ่มดีและร้อยละ 17.1 ในกลุ่มปรับปรุง โดยเหตุผลที่ใช้กรดฟอร์มิก พบว่า ทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าการใช้กรดฟอร์มิกเพราะได้ยางแผ่นที่มีสีสวย พบร้อยละ 28.1 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 37.1 ในกลุ่มดี นอกจากนี้ยังมีเหตุผลอื่นๆ อีก เช่น เกษตรกรใช้มานานและกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางแนะนำให้ใช้มากกว่ากรดซัลฟูริก

สำหรับชั้นยางแผ่นดิบที่ผลิต พบว่า ส่วนใหญ่ทั้งสองกลุ่มผลิตยางแผ่นดิบชั้น 3 โดยพบร้อยละ 56.2 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 51.4 ในกลุ่มดี และยางแผ่นชั้นต่ำกว่าชั้น 4 พบร้อยละ 28.1 ในกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 28.6 ในกลุ่มดี ยังแสดงให้เห็นว่า คุณภาพผลผลิต (ยางแผ่น) ของเกษตรกรมากกว่า 70% อยู่ในชั้น 3 และชั้น 4 และต่ำกว่า ซึ่งเป็นสาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรขายยางไม่ได้ราคาดีและได้ราคาไม่ยุติธรรม จึงเป็นข้ออ้างของพ่อค้าคนกลาง สำหรับสถานที่ขายยางแผ่น พบว่า ส่วนใหญ่ทั้งสองกลุ่มขายยางแผ่นให้พ่อค้าที่ตลาดรับซื้อ โดยพบร้อยละ 37.5 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 74.3 ในกลุ่มดี เนื่องจากตลาดรับซื้อใกล้ชุมชนและการคมนาคมค่อนข้างสะดวก (ตารางที่ 4.18)

ตารางที่ 4.18 วิธีการทำยางแผ่นดิบและการขาย

ประเภทข้อมูล	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน (n=32)	ร้อยละ	จำนวน (n=35)	ร้อยละ
กรดที่ใช้เพื่อให้อย่างแข็งตัว				
กรดซัลฟูริก	4	12.5	6	17.1
กรดฟอร์มิก	28	87.5	29	82.9
เหตุผลที่ใช้กรดซัลฟูริก				
ใช้กรดฟอร์มิก	28	87.5	29	82.9
สีสวย	-	-	-	-
ราคาถูก	1	3.4	1	2.9
ใช้มานาน	2	6.3	4	11.4
หาง่าย	1	3.1	1	2.9
เหตุผลที่ใช้กรดฟอร์มิก				
ใช้กรดซัลฟูริก	4	12.5	6	17.1
น้ำยาแข็งตัวเร็ว	1	3.1	-	-
สีสวย	9	28.1	13	37.1
ราคาถูก	3	9.4	4	11.4
ใช้มานาน	8	25.0	11	31.4
กองทุนแนะนำ	7	21.8	1	2.9
ชั้นยางที่ผลิตได้เป็นส่วนใหญ่				
ชั้น 1	-	-	-	-
ชั้น 2	3	9.4	4	11.4
ชั้น 3	18	56.2	18	51.4
ชั้น 4	2	6.3	3	8.6
ต่ำกว่าชั้น 4	9	28.1	10	28.6
การขายยางแผ่น				
พ่อค้ามาซื้อที่บ้าน	2	6.3	1	2.9
ขายให้กลุ่มทั้งหมด	10	31.3	2	5.7
ขายให้กลุ่มบางส่วนและขายให้พ่อค้าคน กลางบางส่วน	2	6.3	6	17.1
ขายให้พ่อค้าที่ตลาดรับซื้อ	12	37.5	26	74.3
ขายที่ตลาดกลาง	5	15.6	-	-

4.2.10 การใช้เทคโนโลยีในการทำยางแผ่นดิบ

สำหรับเทคโนโลยีในการทำยางแผ่น ในเรื่องการใช้ภาชนะรองรับน้ำยาง พบว่า ส่วนใหญ่ทั้งสองกลุ่มใช้ถ้วยดินเผา โดยพบร้อยละ 84.4 ในกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 88.6 ในกลุ่มดี ในขณะที่ใช้กะลามะพร้าวส่วนน้อย เกี่ยวกับอุปกรณ์กรองน้ำยาง พบว่า ส่วนใหญ่ทั้งสองกลุ่มใช้ตะแกรงลวดสำหรับกรองน้ำยาง โดยพบร้อยละ 87.5 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 94.3 ในกลุ่มดี ซึ่งเป็นสัดส่วนใกล้เคียงกัน

สำหรับการกวนน้ำยางและการกวาดฟองน้ำยาง พบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรทั้งสองกลุ่มทำการกวนน้ำยางและกวาดกรองน้ำยางตามคำแนะนำของกรมส่งเสริมการเกษตร โดยพบร้อยละ 81.3 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 91.4 ในกลุ่มดี ซึ่งในการนวดแผ่นยางและการล้างยางแผ่น พบว่า เกษตรกรทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่ใช้เท้าในการนวด และล้างยางแผ่นด้วยน้ำ โดยการนวดโดยใช้เท้า พบร้อยละ 93.7 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 80.0 ในกลุ่มดี ส่วนการล้างยางด้วยน้ำพบร้อยละ 81.3 ในกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 94.3 ในกลุ่มดี ซึ่งน้ำส่วนใหญ่ที่ใช้ใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น บ่อบาดาล และน้ำฝนที่เก็บกักไว้

ส่วนใหญ่ทั้งสองกลุ่มตากยางแผ่นดิบในที่ที่มีแดด โดยพบร้อยละ 71.9 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 85.7 ในกลุ่มดี ซึ่งนำหนักยางแผ่น โดยเฉลี่ยส่วนใหญ่ทั้งสองกลุ่มได้น้ำหนักยางแผ่นดิบที่ผ่านการตากยางแล้วพร้อมที่จะขาย โดยเฉลี่ยระหว่าง 0.8-1.2 กก. โดยพบร้อยละ 75.0 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 94.3 ในกลุ่มดี สำหรับราคาขายต่อกิโลกรัมที่เกษตรกรได้รับต่ำสุด (farmgate price) พบว่า โดยส่วนใหญ่ในกลุ่มปรับปรุงได้ราคาขายยางต่อ ก.ก. สูงกว่า 21 บาท พบร้อยละ 43.8 ในขณะที่ในกลุ่มดี โดยส่วนใหญ่ได้ราคาขายยางต่อ ก.ก.ต่ำสุด 21 บาท พบร้อยละ 45.7 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.19)

ตารางที่ 4.19 การใช้เทคโนโลยีในการทำยางแผ่นดิบ

ประเภทข้อมูล	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน (n=32)	ร้อยละ	จำนวน (n=35)	ร้อยละ
การใช้ภาชนะรองรับน้ำยาง				
ถ้วยดินเผา	27	84.4	31	88.6
กะลามะพร้าว	5	15.6	4	11.4
การใช้อุปกรณ์กรองน้ำยาง				
ตะแกรงลวด	28	87.5	33	94.3
ฟางข้าว	4	12.5	2	5.7

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

ประเภทข้อมูล	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน (n=32)	ร้อยละ	จำนวน (n=35)	ร้อยละ
การกวนน้ำยางและกวาดฟองน้ำยาง				
ทำ	26	81.3	32	91.4
ไม่ทำ	6	18.7	3	8.6
การใช้อุปกรณ์นวดแผ่นยาง				
ใช้เครื่อง	2	6.3	7	20.0
ใช้เท้า	30	93.7	28	80.0
การล้างยางแผ่น				
ล้างน้ำ	26	81.3	28	80.0
ไม่ได้ล้าง	6	18.7	7	20.0
การตากยาง				
ตากในที่ร่ม	9	28.1	5	14.3
ตากแสงแดด	23	71.9	30	85.7
น้ำหนักยางแผ่นโดยเฉลี่ย				
ระหว่าง 0.8-1.2 กก.	24	75.0	33	94.3
มากกว่า 1.2 กก.	8	25.0	2	5.7
ราคาขายต่อ กก. ครั้งล่าสุด				
ต่ำกว่า 21 บาท	6	18.7	8	22.8
21 บาท	12	37.5	16	45.7
สูงกว่า 21 บาท	14	43.8	11	31.5

4.2.11 การใช้แรงงาน

เกี่ยวกับสถานภาพการใช้แรงงานในการกรีดยาง พบว่า ทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครัวเรือนในการกรีดยาง โดยพบร้อยละ 87.4 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 94.3 ในกลุ่มดี ซึ่งมีสัดส่วนใกล้เคียงกันในขณะที่การจ้างแรงงานภายนอกบางส่วนและการจ้างแรงงานจากภายนอกทั้งหมดในการกรีดยาง พบส่วนน้อยในสัดส่วนเท่ากัน สาเหตุที่เกษตรกรกรจ้างแรงงานจากภายนอกมากรีดยางเนื่องจากแรงงานในครัวเรือนไม่พอเพียง โดยพบร้อยละ 12.5 ในกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 5.7 ในกลุ่มดี สำหรับสัดส่วนแบ่งผลประโยชน์ระหว่างเกษตรกรเจ้าของสวนยางกับแรงงานจ้างกรีดยางพบว่าส่วนใหญ่ทั้งกลุ่มปรับปรุงและกลุ่มดีมีสัดส่วนแบ่งผลประโยชน์ 50:50 โดยพบร้อยละ 6.3 ในขณะที่ร้อยละ 5.7 ในกลุ่มดี ซึ่งเป็นสัดส่วนใกล้เคียงกัน ในขณะที่สัดส่วนแบ่งผลประโยชน์อื่นๆ พบน้อยในพื้นที่ศึกษา (ตารางที่ 4.20)

ตารางที่ 4.20 การใช้แรงงาน

ประเภทข้อมูล	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน (n=32)	ร้อยละ	จำนวน (n=35)	ร้อยละ
สถานภาพการกรีดยาง				
กรีดยางเอง	28	87.4	33	94.3
จ้างแรงงานภายนอกบางส่วน	2	6.3	1	2.9
จ้างแรงงานภายนอกทั้งหมด	2	6.3	1	2.9
เหตุผลที่จ้างแรงงานภายนอก				
กรีดยางเอง	28	87.5	33	94.3
แรงงานไม่เพียงพอ	4	12.5	2	5.7
ข้อตกลงในการจ้างแรงงาน				
กรีดยางเอง (เจ้าของ: แรงงานจ้าง)	28	87.5	33	94.3
70 : 30	-	-	-	-
60 : 40	1	3.1	-	-
55 : 45	1	3.1	-	-
50 : 50	2	6.3	2	5.7
40 : 60	-	-	-	-

4.3 ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มและการดำเนินกิจกรรม

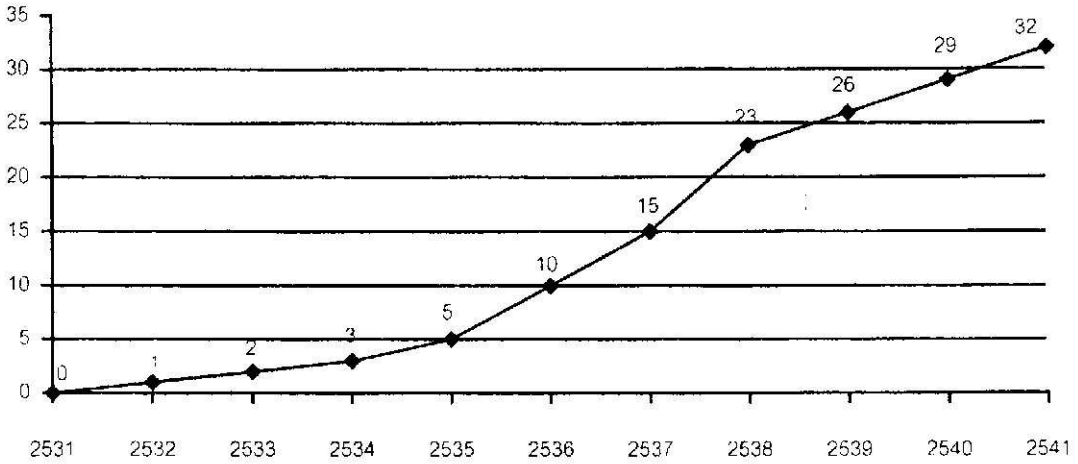
4.3.1 ประวัติความเป็นมาของกลุ่ม

กลุ่มปรับปรุงคุณภาพยางแผ่นหมู่ที่ 3 มีการจัดตั้งขึ้นในปี 2532 โดยในช่วงแรกมีสมาชิกเป็นจำนวนไม่มากนัก เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มมีเนื้อที่ถือครองขนาดเล็ก (ประมาณ 10 ไร่) อาชีพหลักคือการทำสวนยางโดยมีอาชีพรองคือการทำนาและรับจ้างทั่วไป การทำยางแผ่นจึงมักทำโดยอาศัยแรงงานในครอบครัว การจ้างแรงงานภายนอกจะมีบ้างแต่เป็นส่วนน้อยเนื่องจากอายุมาก กลุ่มจะมีคณะกรรมการจำนวน 3 คนทำหน้าที่คัดยางเพื่อรวบรวมส่งขายภายนอก สมาชิกจะนำยางมาที่ศูนย์รวบรวมยางของกลุ่มทุกวันพุธเว้นวันพุธ ยางที่มีคุณภาพดีจะส่งขายตลาดกลาง ส่วนยางที่ด้อยคุณภาพจะส่งขายกับร้านค้าเอกชนทั่วไป เงินที่ได้จากการขายยางจะคืนให้กับสมาชิกภายหลังจากที่ขายได้แล้ว โดยกลุ่มจะหักค่าขนพาหนะที่นำไปขายไว้ที่โลกรัมละ 1 บาท และเก็บไว้เป็นเงินกองกลาง เงินกองกลางนี้ได้ให้สมาชิกกู้ยืมโดยไม่คิดดอกเบี้ยภายในระยะเวลาที่ไม่ยาวนานนัก

กลุ่มปรับปรุงคุณภาพยางแผ่นหมู่ 6 มีการจัดตั้งขึ้นในปีพ.ศ. 2527 สมาชิกกลุ่มมีขนาดเนื้อที่ถือครองขนาดเล็กเหมือนกับกลุ่มปรับปรุงคุณภาพยางแผ่นหมู่ 3 อาชีพหลักคือการทำสวนยาง ส่วนอาชีพรองได้แก่ การทำนา สวนผัก และรับจ้างทั่วไป การทำยางแผ่นก็อาศัยแรงงานในครอบครัวเป็นหลักเหมือนหมู่ 3 แต่กลุ่มมีสถานที่สำหรับการทำยางแผ่นรวมกัน โดยสมาชิกประมาณครึ่งหนึ่งของกลุ่มจะมาทำยางแผ่นในสถานที่แห่งนี้เนื่องจากมีอุปสรรคในการทำยางแผ่นครบถ้วน สมาชิกที่อยู่ห่างไกลออกไปก็จะทำยางแผ่นที่บ้านของตนเอง คณะกรรมการดำเนินงานของกลุ่มมีอยู่ด้วยกัน 11 คน ทำหน้าที่ในการคัดยางและรวบรวมยางไปขาย กลุ่มปรับปรุงคุณภาพยางแผ่นหมู่ 6 นี้ยังมีการจัดทำปุ๋ยผสมขึ้นเอง เพื่อขายให้กับสมาชิกในราคาที่เห็นธรรม เงินส่วนที่ได้จากการขายปุ๋ยผสมจะหักไว้เป็นเงินกองกลางสำหรับสมาชิกต่อไป นอกจากนี้ในหมู่ที่ 6 นี้ยังมีธนาคารหมู่บ้านอีกด้วย สมาชิกของธนาคารหมู่บ้านจึงประกอบด้วยสมาชิกที่เป็นสมาชิกของกลุ่มปรับปรุงคุณภาพยางแผ่นและเกษตรกรทั่วไป (ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มปรับปรุงคุณภาพยางแผ่น) กิจกรรมกลุ่มจึงมีค่อนข้างมากกว่ากลุ่มปรับปรุงคุณภาพยางแผ่นหมู่ 3

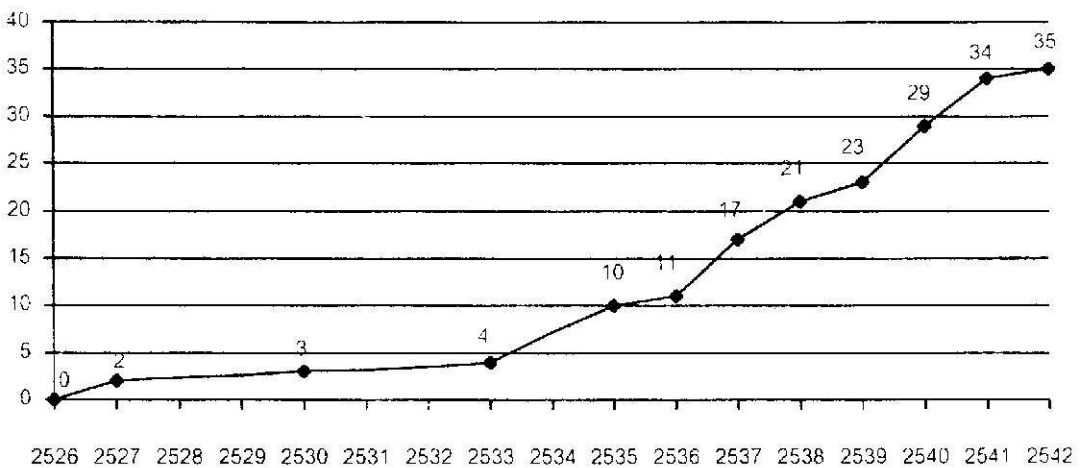
4.3.2 ระยะเวลาการเป็นสมาชิก

เกี่ยวกับกลุ่มปรับปรุง พบว่า ในปี 2532 มีสมาชิกเริ่มแรกเพียง 1 คน ในปี 2534 มีสมาชิกเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจนถึงปี 2536 มีสมาชิกจำนวน 10 คน ในปี 2527 มีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก คือ 15 คน ในปี 2538 มีสมาชิกเพิ่มขึ้นอีก 8 คน ปี 2539 3 คน ปี 2540 3 คน และปี 2541 3 คน รวมทั้งหมด 32 คน (ภาพที่ 4.1)

ภาพที่ 4.1 การแพร่กระจายการเป็นสมาชิกของกลุ่มปรับปรุง

เกี่ยวกับกลุ่มดี ในปี 2527 มีสมาชิก 2 คน ปี 2530 มีสมาชิก 3 คน ปี 2533 มีสมาชิก 4 คน ปี 2535 มีสมาชิก 10 คน และเพิ่มขึ้นในแต่ละปีเป็นจำนวนที่แตกต่างกันออกไป รวมสมาชิกทั้งสิ้น 35 คน (ภาพที่ 4.2)

ภาพที่ 4.2 การแพร่กระจายการเป็นสมาชิกของกลุ่มดี

4.3.3 สถานภาพการเป็นสมาชิก

เหตุผลในการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มมีด้วยกันหลายประการ ได้แก่ การมีอำนาจต่อรองทางการตลาด กู้ยืมได้ มีคนชักชวน เพื่อความสามัคคี เป็นการออมทรัพย์ และเพื่อปรับปรุงคุณภาพ ยาง โดยเหตุผลที่สำคัญของการเข้าเป็นสมาชิกของทั้งสองกลุ่ม คือ การมีอำนาจต่อรองทางการตลาด และมีคนชักชวนเกี่ยวกับการเคยเป็นกรรมการกลุ่ม พบว่า รวร้อยละ 20 ของทั้งสองกลุ่มเคยเป็นกรรมการก่อน คือ ร้อยละ 21.9 ของกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 12.1 ของกลุ่มดี เคยเป็นกรรมการ ที่เหลือราวร้อยละ 80 ยังไม่เคยเป็นกรรมการ ตำแหน่งกรรมการ ได้แก่ ประธาน รองประธาน เทรย์ญิก และเลขานุการกลุ่ม เกี่ยวกับการเป็นกรรมการในปัจจุบัน ร้อยละ 15.6 ของกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 14.3 ของกลุ่มดีมีสถานภาพเป็นกรรมการกลุ่มในปัจจุบัน ที่เหลือราวร้อยละ 85 ของทั้งสองกลุ่มมีสถานภาพเป็นสมาชิก (ตารางที่ 4.21)

ตารางที่ 4.21 สถานภาพการเป็นสมาชิก

ประเภทข้อมูล	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน (n=32)	ร้อยละ	จำนวน (n=35)	ร้อยละ
เหตุผลที่เข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม				
มีอำนาจต่อรองทางการตลาด	17	53.1	11	31.4
ได้กู้ยืม	4	12.5	2	5.7
มีคนชักชวน	6	18.8	12	34.3
เพื่อความสามัคคี	4	12.5	6	17.1
การออมทรัพย์	1	3.1	2	5.8
ปรับปรุงคุณภาพยาง	-	-	2	5.7
การเคยเป็นกรรมการกลุ่ม				
เคย	7	21.9	6	17.1
ไม่เคย	25	78.1	29	82.9
การเป็นกรรมการในปัจจุบัน				
เป็น	5	15.6	5	14.3
ไม่เป็น	27	84.4	30	85.7

4.3.4 การเข้าร่วมประชุมและการเสนอความคิดเห็น

ในรอบปีที่ผ่านมา ราวหนึ่งในห้า (ร้อยละ 21.9) ของกลุ่มปรับปรุงและหนึ่งในสาม (ร้อยละ 37.1) ของกลุ่มศึกษาประชุม การขาดประชุมจะอยู่ในช่วง 1-3 ครั้ง โดยเหตุผลที่สำคัญ คือ การติดธุระ และไม่ทราบว่ามีการประชุม ร้อยละ 21.9 ของกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 28.6 ของกลุ่มดี ได้มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม จำนวนครั้งที่ได้เสนอความคิดเห็นอยู่ในช่วง 1-3 ครั้ง เรื่องที่เสนอเกี่ยวข้องกับเรื่องของยางและเรื่องของกลุ่มเป็นส่วนใหญ่ เกี่ยวกับความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันในที่ประชุม ส่วนใหญ่ของทั้งสองกลุ่ม คือ ร้อยละ 87.5 ของกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 77.1 ของกลุ่มดีระบุว่าไม่มี เพียงส่วนน้อย คือ ร้อยละ 12.5 ของกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 22.9 ของกลุ่มดีระบุว่ามีปัญหาความขัดแย้งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำกลุ่ม เกี่ยวกับการได้รับมอบหมายให้ช่วยเหลือกลุ่มราวหนึ่งในสามของทั้งสองกลุ่ม คือ ร้อยละ 34.4 ของกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 31.4 ของกลุ่มดี ระบุว่ากลุ่มเคยมอบหมายงานให้ทำ โดยจะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับยาง เช่น การคัดยาง การจดน้ำหนักยาง การบุกยางเพื่อนำไปขาย และงานที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม เช่น การนัดประชุม การเผยแพร่ข้อมูล และการจัดระบบสหกรณ์ เป็นต้น ขณะที่ร้อยละ 65.6 ของกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 68.6 ของกลุ่มดีระบุว่าไม่เคยได้รับการมอบหมายจากกลุ่มให้ทำกิจกรรมใดๆ เลย

เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือกลุ่ม เมื่อกลุ่มร้องขอมา เกือบทั้งหมด คือ ร้อยละ 93.7 ของกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 91.4 ของกลุ่มดีให้การช่วยเหลือทุกครั้ง เพียงส่วนน้อยให้การช่วยเหลือกลุ่มแต่ไม่ทุกครั้ง เนื่องจากการมีภาระกิจส่วนตัว เกี่ยวกับการมีบทบาทในที่ประชุม ส่วนใหญ่ของสมาชิกทั้งสองกลุ่ม คือ ร้อยละ 81.2 ของกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 80.0 ของกลุ่มดี มีบทบาทในการรับฟังความคิดเห็นมากกว่าการเสนอความคิดเห็น ร้อยละ 12.5 ของกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 14.3 ของกลุ่มดีมีการเสนอความคิดเห็นพอๆ กับการรับฟัง เพียงส่วนน้อย คือ ร้อยละ 6.3 ของกลุ่มปรับปรุง และ ร้อยละ 5.7 ของกลุ่มดีที่ระบุว่าเสนอความคิดเห็นมากกว่าการรับฟัง (ตารางที่ 4.22)

ตารางที่ 4.22 การเข้าร่วมประชุมและการเสนอความคิดเห็น

ประเภทข้อมูล	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน (n=32)	ร้อยละ	จำนวน (n=35)	ร้อยละ
การขาดการประชุม				
เคย	7	21.9	13	37.1
ไม่เคย	25	78.1	22	62.9
จำนวนครั้งที่ขาดประชุม				
ไม่เคย	25	78.0	22	62.9
1 ครั้ง	1	3.1	4	11.4
2 ครั้ง	2	6.3	5	14.3
3 ครั้ง	4	12.6	4	11.4
สาเหตุที่ขาดประชุม				
ไม่เคย	25	78.0	22	62.9
ติดธุระ	6	18.9	12	34.2
ไม่ทราบว่ามีการประชุม	1	3.1	1	2.9
การเสนอความคิดเห็นในที่ประชุมกลุ่ม				
เคย	7	22.0	10	28.6
ไม่เคย	25	78.0	25	71.4
จำนวนครั้งที่เสนอ				
ไม่เคย	25	78.0	25	71.4
1 ครั้ง	2	6.3	3	8.6
2 ครั้ง	3	9.4	3	8.6
3 ครั้ง	2	6.3	4	11.4
เรื่องที่เสนอ				
ไม่เคย	25	78.0	25	71.4
ข้าง	4	12.6	6	17.2
กลุ่ม	3	9.4	4	11.4

ตารางที่ 4.22 (ต่อ)

ประเภทข้อมูล	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน (n=32)	ร้อยละ	จำนวน (n=35)	ร้อยละ
ความคิดเห็นที่ขัดแย้งในการประชุมกลุ่มในรอบปี				
มี	4	12.6	8	22.9
ไม่มี	28	87.4	27	77.1
การได้รับการมอบหมายให้ช่วยเหลือกลุ่ม				
เคย	11	34.4	11	31.4
ไม่เคย	21	65.6	24	68.6
การให้ความช่วยเหลือกลุ่ม				
ทุกครั้ง	30	93.7	32	91.4
ไม่ทุกครั้ง	2	6.3	3	8.6
การมีบทบาทในการแสดงออกในการประชุมกลุ่ม				
เสนอความคิดเห็นมากกว่าการรับฟัง	2	6.3	2	5.7
รับฟังมากกว่าการเสนอความคิดเห็น	26	81.2	28	80.0
เสนอความคิดเห็นพอๆ กับการรับฟัง	4	12.5	5	14.3

4.3.5 การฝึกอบรมและการดูงานเกี่ยวกับยาง

ส่วนใหญ่ของสมาชิกทั้งสองกลุ่ม คือ ร้อยละ 71.5 ของกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 85.7 ของกลุ่มดีระบุว่ากลุ่มเคยมีการจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับการทำยางแผ่น ขณะที่ร้อยละ 28.1 ของกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 14.3 ของกลุ่มดีระบุว่ากลุ่มไม่เคยมีการจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับการทำยางแผ่นเลย อาจเป็นไปได้ว่าผู้ที่ขาดการประชุมอาจไม่รู้ว่าการจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับการทำยางแผ่น เกี่ยวกับการเข้ารับการฝึกอบรม รวกร้อยละหนึ่งของสหกรณ์ทั้งสองกลุ่ม คือ ร้อยละ 50.0 ของกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 48.6 เข้าร่วมการฝึกอบรม ที่เหลือ คือ รวกร้อยละหนึ่งของทั้งสองกลุ่มไม่ได้เข้าร่วมการฝึกอบรม สาเหตุที่ไม่เข้าฝึกอบรมเนื่องจากมีกิจธุระส่วนตัว มีการคัดเลือกผู้เข้าร่วมฝึกอบรม มียางน้อย รอให้เพื่อนมาเล่าให้ฟัง และสุขภาพไม่ดี เกี่ยวกับการทัศนศึกษานอกสถานที่ มีแนวโน้มว่ากลุ่มดีมีการจัดไปทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่มากกว่ากลุ่มปรับปรุง โดยร้อยละ 40.6 ของกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 85.7 ของกลุ่มดี ระบุว่ากลุ่มไม่มีการจัดทัศนศึกษาดูงาน การที่ระบุว่าไม่ได้จัดให้มีการทัศนศึกษานั้น อาจเป็นไปได้ว่าเป็นผู้ที่ขาดข้อมูลอันเนื่องมาจากการขาดประชุมกลุ่ม เกี่ยวกับการเข้าร่วมทัศนศึกษา ดูงาน ผมว่ามีเพียงส่วนน้อย คือ ร้อยละ 3.1 ของกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 20.0 ของกลุ่มดีเข้าร่วม

ทัศนศึกษา ส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าร่วม โดยสาเหตุที่ไม่ได้เข้าร่วมจะคล้ายคลึงกัน สาเหตุที่ไม่ได้เข้าร่วม การฝึกอบรม (ตารางที่ 4.23)

ตารางที่ 4.23 การฝึกอบรมและการดูงานเกี่ยวกับยาง

ประเภทข้อมูล	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน (n=32)	ร้อยละ	จำนวน (n=35)	ร้อยละ
การจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับการทำยางแผ่น				
มี	23	71.9	30	85.7
ไม่มี	9	28.1	5	14.3
การเข้าฝึกอบรม				
เข้า	16	50.0	17	48.6
ไม่เข้า	16	50.00	18	51.4
สาเหตุที่ไม่เข้าฝึกอบรม				
เข้า	16	50.0	17	48.6
มีกิจกรรมส่วนตัว	6	18.7	7	20.0
มีการคัดเลือก	2	6.2	3	8.6
มียางน้อย	3	9.3	2	5.7
รอให้เพื่อนมาแล้วให้ฟัง	3	9.3	2	5.7
สุขภาพไม่ดี	2	6.2	4	11.4
การนำสมาชิกไปทัศนศึกษานอกสถานที่				
มี	13	50.6	30	85.7
ไม่มี	19	59.4	5	14.3
การร่วมทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่				
ร่วม	1	3.1	7	20.0
ไม่ร่วม	31	96.9	28	80.0

4.3.6 ช่องทางของข่าวสารและการเผยแพร่

เกี่ยวกับลักษณะการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับกลุ่ม พบว่า วิธีการมีหลายวิธีด้วยกัน ได้แก่ ประชานกลุ่มมาบอก เพื่อนสนิทมาบอก เลขานุการกลุ่มมาบอก ได้รับจดหมาย ได้รับแจ้งทาง โทรศัพท์ และการเดินทางไปที่กลุ่ม วิธีการได้รับข่าวสารที่สำคัญของทั้งสองกลุ่ม คือ การที่ประชานกลุ่มมาบอก และเพื่อนสมาชิกมาบอก ลักษณะการได้รับข่าวสารของกลุ่มทั้งสองจึงค่อนข้าง

คล้ายคลึงกัน คือ การใช้ตัวบุคคล (personal source) แต่กลุ่มปรับปรุงมีแนวโน้มในการใช้สื่อสารมวลชน คือ การส่งจดหมายและการใช้โทรศัพท์ติดต่อมากกว่ากลุ่มดี เกี่ยวกับการเผยแพร่ข้อมูลต่างๆ ให้กับเพื่อนสมาชิก มีแนวโน้มว่ากลุ่มปรับปรุงมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ให้กับเพื่อนสมาชิก มากกว่ากลุ่มดี โดยร้อยละ 56.3 ของกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 37.1 ของกลุ่มดีมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ให้กับเพื่อนสมาชิก ขณะที่ร้อยละ 43.7 ของกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 62.9 ของกลุ่มดี ระบุว่าไม่เคย เกี่ยวกับช่องทางของข่าวสารเกี่ยวกับยาง พบว่า พฤติกรรมในการรับข่าวสารของกลุ่มทั้งสองค่อนข้างคล้ายคลึงกัน แต่ช่องทางที่ถูกใช้มากและมีความสำคัญ คือ การถามเพื่อนสมาชิกด้วยกัน และการใช้วิธีการต่างๆ ที่มากกว่า 1 อย่าง (ตารางที่ 4.24) จึงเห็นได้ว่าช่องทางของข่าวสารเกี่ยวกับกลุ่มและยาง จะใช้การสื่อสารที่เห็นตัวบุคคลเป็นสำคัญ เนื่องจากมีความใกล้ชิดกันและการไปมาหาสู่ทำได้ง่ายและสะดวก

ตารางที่ 4.24 ช่องทางของข่าวสารและการเผยแพร่

ประเภทข้อมูล	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน (n=32)	ร้อยละ	จำนวน (n=35)	ร้อยละ
ช่องทางของข่าวสารเกี่ยวกับกลุ่ม				
ประธานกลุ่มมาบอก	14	43.7	21	60.0
เพื่อนสมาชิกมาบอก	5	15.6	8	22.8
ได้รับจดหมาย	6	18.7	2	5.7
เลขานุการกลุ่มมาบอก	2	6.3	3	8.6
ได้รับแจ้งทางโทรศัพท์	1	3.1	-	-
เดินทางไปที่กลุ่ม	4	12.5	1	2.9
การเผยแพร่ข้อมูลต่างๆ ให้กับเพื่อนสมาชิก				
เคย	18	56.3	13	37.1
ไม่เคย	14	43.7	22	62.9
ช่องทางของข่าวสารเกี่ยวกับยาง				
คู่มือทาสัน	3	9.4	1	2.9
ฟังวิทยุ	2	6.3	1	2.9
อ่านเอกสารและสิ่งพิมพ์	3	9.4	3	8.6
ถามเจ้าหน้าที่สงเคราะห์การทำสวนยาง	5	15.6	4	11.4
ถามเพื่อนสมาชิก	10	31.2	11	31.4
ใช้วิธีการดังกล่าวข้างต้นมากกว่า 1 อย่าง	9	28.1	15	42.9

4.3.7 การเข้าถึงข้อมูลการดำเนินงานกลุ่ม

ส่วนใหญ่ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม คือ ร้อยละ 84.4 ของกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 77.1 ของกลุ่มดีระบุว่ากลุ่มมีการแจ้งจำนวนสมาชิก และการแจ้งบัญชีรายรับ-รายจ่ายของกลุ่มให้สมาชิกทราบ ร้อยละ 75.1 ของกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 68.6 ของกลุ่มดี ระบุว่าอีกด้ยว่ากลุ่มมีการแจ้งฐานะทางการเงินของกลุ่มให้สมาชิกทราบเกี่ยวกับการแจกเอกสารการดำเนินงานของกลุ่ม ราวสองในสามของทั้งสองกลุ่ม คือ ร้อยละ 62.5 ของกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 60.0 ของกลุ่มดี ระบุว่ากลุ่มมีการแจกเอกสารการดำเนินงานให้ เกี่ยวกับการหาเงินจากการขายยางเข้าเป็นเงินกองกลางของกลุ่ม เกือบทั้งหมด คือ ร้อยละ 90.6 ของกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 91.4 ของกลุ่มดีระบุว่ากลุ่มมีการหักเงินเป็นเงินกองกลาง เมื่อเกิดภาวะวิกฤตจะได้นำเงินกองกลางมาใช้ในการแก้ปัญหาได้ (ตารางที่ 4.25) จึงเห็นได้ว่ากลุ่มทั้งสองมีการให้ข้อมูลต่างๆ แก่สมาชิกที่ค่อนข้างคล้ายคลึงกัน ส่วนสมาชิกที่ระบุว่ากลุ่มไม่ได้แจ้งจำนวนสมาชิก บัญชีรายรับ-รายจ่าย ฐานะทางการเงิน หรือการแจกเอกสารอาจเป็นไปได้ว่าขาดการประชุมกลุ่มทำให้ขาดข้อมูลต่างๆ ในส่วนนี้

ตารางที่ 4.25 การเข้าถึงข้อมูลการดำเนินงานกลุ่ม

ประเภทข้อมูล	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน (n=32)	ร้อยละ	จำนวน (n=35)	ร้อยละ
ได้รับแจ้งจำนวนสมาชิก				
เคย	27	84.4	27	77.1
ไม่เคย	5	15.6	8	22.9
ได้รับแจ้งบัญชีรายรับ-รายจ่ายของกลุ่ม				
เคย	27	84.4	27	77.1
ไม่เคย	5	15.6	8	22.9
ได้รับแจ้งฐานะการเงินของกลุ่ม				
เคย	24	75.0	24	68.6
ไม่เคย	8	25.0	11	31.4
ได้รับแจกเอกสารการดำเนินงานของกลุ่ม				
เคย	20	62.5	21	60.0
ไม่เคย	12	37.5	14	40.0
การถูกหักเงินขายยางบางส่วนเข้าเป็นเงินกองกลาง				
เคย	29	90.6	32	91.4
ไม่เคย	3	9.4	3	8.6

4.3.8 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานและความพึงพอใจ

เมื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานของกลุ่มกับกลุ่มอื่นๆ ส่วนใหญ่ของกลุ่ม คือ ร้อยละ 62.5 ของกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 77.1 ของกลุ่มดี ระบุว่าพอๆ กัน ขณะที่ร้อยละ 34.4 ของกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 17.1 ของกลุ่มดีระบุว่าดีกว่ากลุ่มอื่น เพียงส่วนน้อย คือ ร้อยละ 3.1 ของกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 5.7 ของกลุ่มดี ระบุว่าแย่กว่ากลุ่มอื่น เกี่ยวกับความสำเร็จของกลุ่ม ส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 65.6 ของกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 62.9 ของกลุ่มดี ระบุว่ากลุ่มประสบความสำเร็จพอควร (ระดับปานกลาง) ราวหนึ่งในสาม คือ ร้อยละ 31.3 ของกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 31.4 ของกลุ่มดี ระบุว่ากลุ่มประสบความสำเร็จมาก เพียงส่วนน้อย คือ ร้อยละ 3.1 ของกลุ่มปรับปรุงและร้อยละ 5.7 ของกลุ่มดีที่ระบุว่ากลุ่มประสบความสำเร็จน้อย ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จของทั้งสองกลุ่มตัวอย่างคล้ายกัน เกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อกลุ่ม ราวครึ่งหนึ่งของทั้งสองกลุ่ม คือ ร้อยละ 40.6 ของกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 51.4 ของกลุ่มดีมีความพึงพอใจกลุ่มในระดับพอควร ขณะที่ร้อยละ 59.4 ของกลุ่มปรับปรุง และร้อยละ 42.9 ของกลุ่มดีมีความพึงพอใจต่อกลุ่มเป็นอย่างมาก ไม่มีสมาชิกคนใดเลยของกลุ่มปรับปรุงที่ระบุว่ามีความพึงพอใจน้อย ขณะที่ร้อยละ 5.7 ของกลุ่มดีระบุว่ามีความพึงพอใจน้อย (ตารางที่ 4.26)

ตารางที่ 4.26 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานและความพึงพอใจ

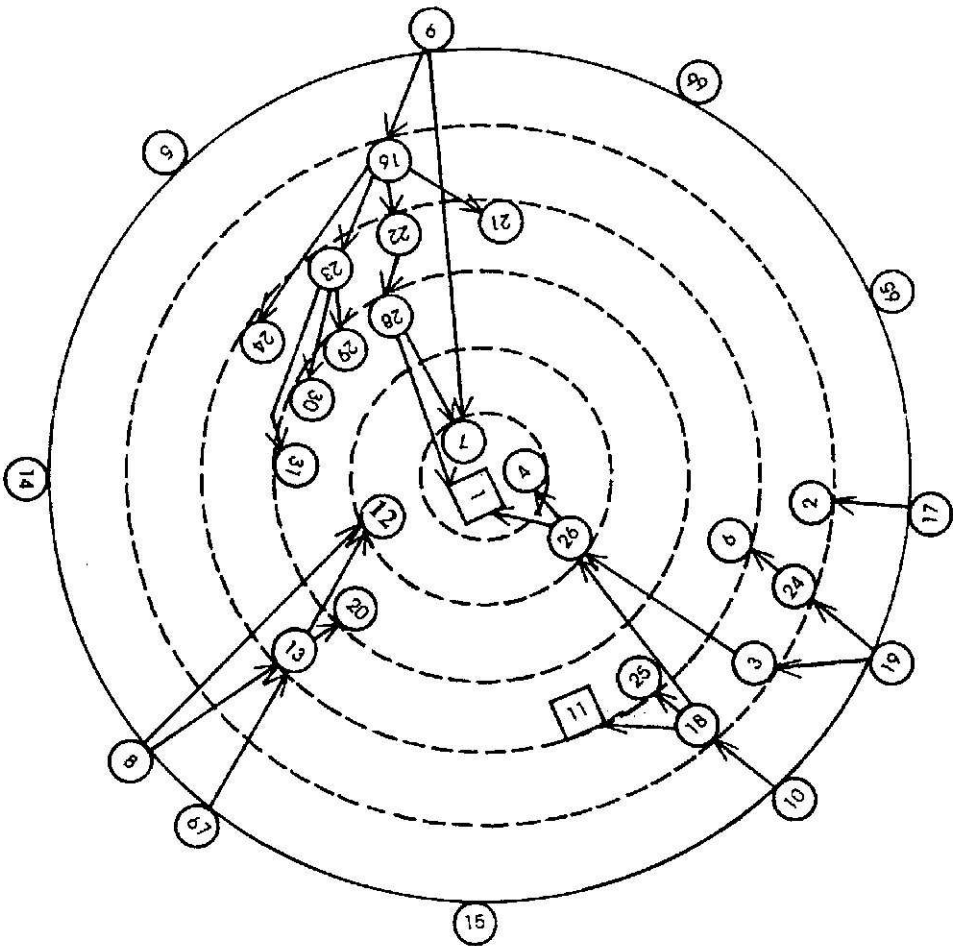
ประเภทข้อมูล	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน (n=32)	ร้อยละ	จำนวน (n=35)	ร้อยละ
เปรียบเทียบการดำเนินงานของกลุ่มกับกลุ่มอื่นๆ				
แย่กว่า	1	3.1	2	5.7
พอๆ กัน	20	62.5	27	77.1
ดีกว่า	11	34.4	6	17.2
ความสำเร็จของกลุ่ม				
น้อย	1	3.1	2	5.7
พอควร	21	65.6	22	62.9
มาก	10	31.3	11	31.4
ความพึงพอใจที่มีต่อกลุ่ม				
น้อย	-	-	2	5.7
พอควร	13	40.6	18	51.4
มาก	19	59.4	15	42.9

4.4 เครือข่ายทางสังคมและสังคมมิติ

4.4.1 เครือข่ายทางสังคม

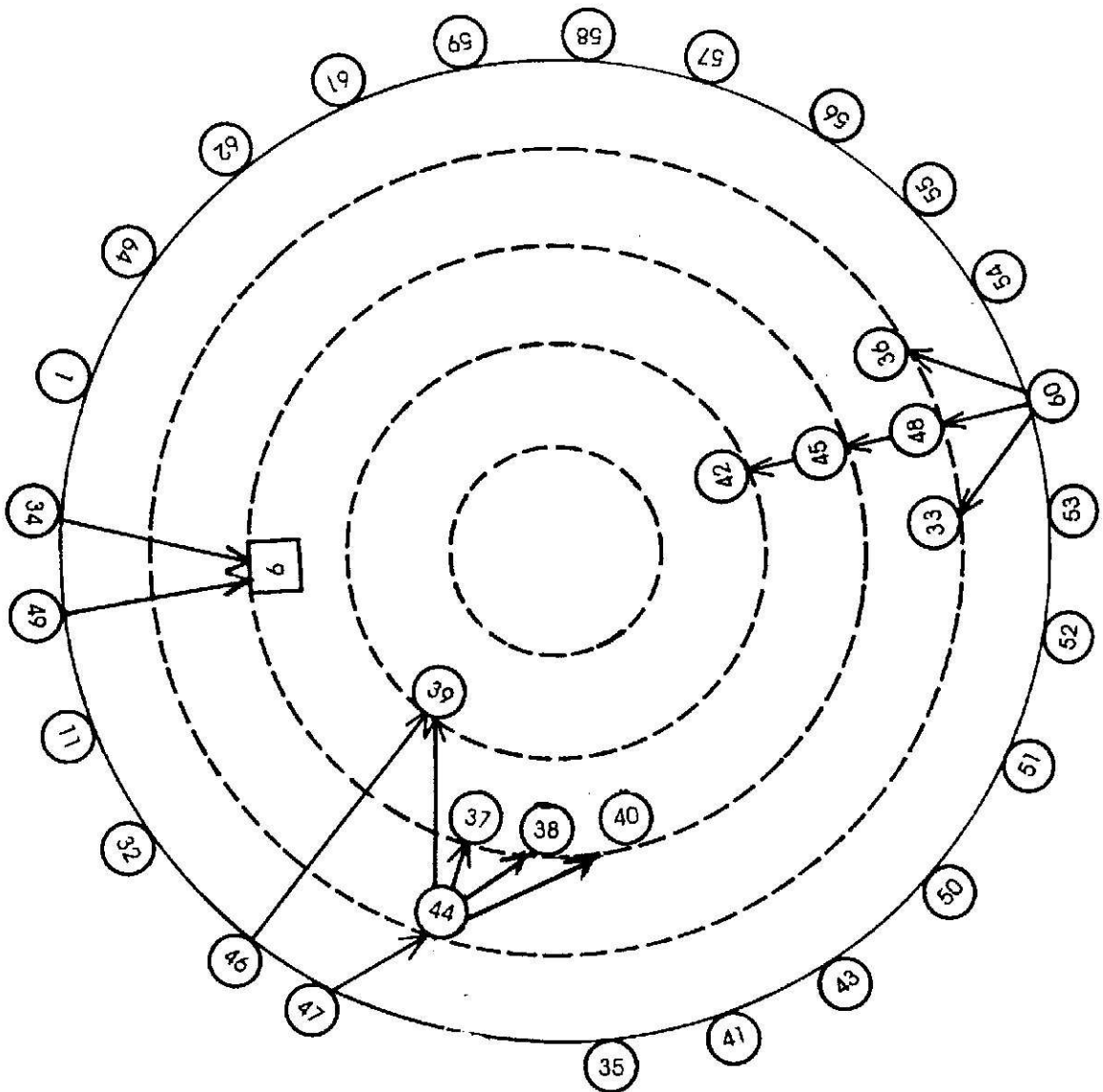
4.4.1.1 เครือข่ายทางสังคมในการเผยแพร่ข้อมูลและข่าวสาร

พบว่า ในกลุ่มปรับปรุงเครือข่ายทางสังคมมีลักษณะกระจายเป็น 3 กลุ่มย่อย (cluster) โดยในกลุ่มย่อยที่ 1 ผู้มีบทบาทสำคัญ ได้แก่ หมายเลข 8 และ 13 กลุ่มย่อยที่ 2 บุคคลที่มีบทบาทที่สำคัญ ได้แก่ หมายเลข 18, 19 และ 26 โดยมีการเผยแพร่ให้ข้อมูลในลักษณะข้ามกลุ่ม (beyond the boundary) โดยหมายเลข 9 ให้ข้อมูลกับหมายเลข 11 และหมายเลข 26 ให้ข้อมูลกับหมายเลข 1 (หมายเลข 11 และ 1 เป็นสมาชิกกลุ่มดี) กลุ่มย่อยที่ 3 บุคคลที่มีบทบาทสำคัญ ได้แก่ หมายเลข 9, 16, 23 และ 28 กลุ่มนี้มีการให้เผยแพร่ข้อมูลในลักษณะข้ามกลุ่มเช่นเดียวกัน โดยหมายเลข 28 ให้ข้อมูลแก่หมายเลข 1 ซึ่งอยู่ในกลุ่มดี ดังนั้นที่ตั้งทางภูมิศาสตร์จึงไม่ได้เป็นข้อจำกัดของเครือข่ายทางสังคม และเครือข่ายทางสังคมก็มีลักษณะข้ามเขตแดน ข้อมูลต่างๆ ของกลุ่มปรับปรุงสามารถที่จะรู้ได้โดยเกษตรกรหมายเลข 1 และ 11 (ภาพที่ 4.3)

ภาพที่ 4.3 เครือข่ายทางสังคมในการเผยแพร่ข้อมูลและข่าวสารของกลุ่มปรับปรุง

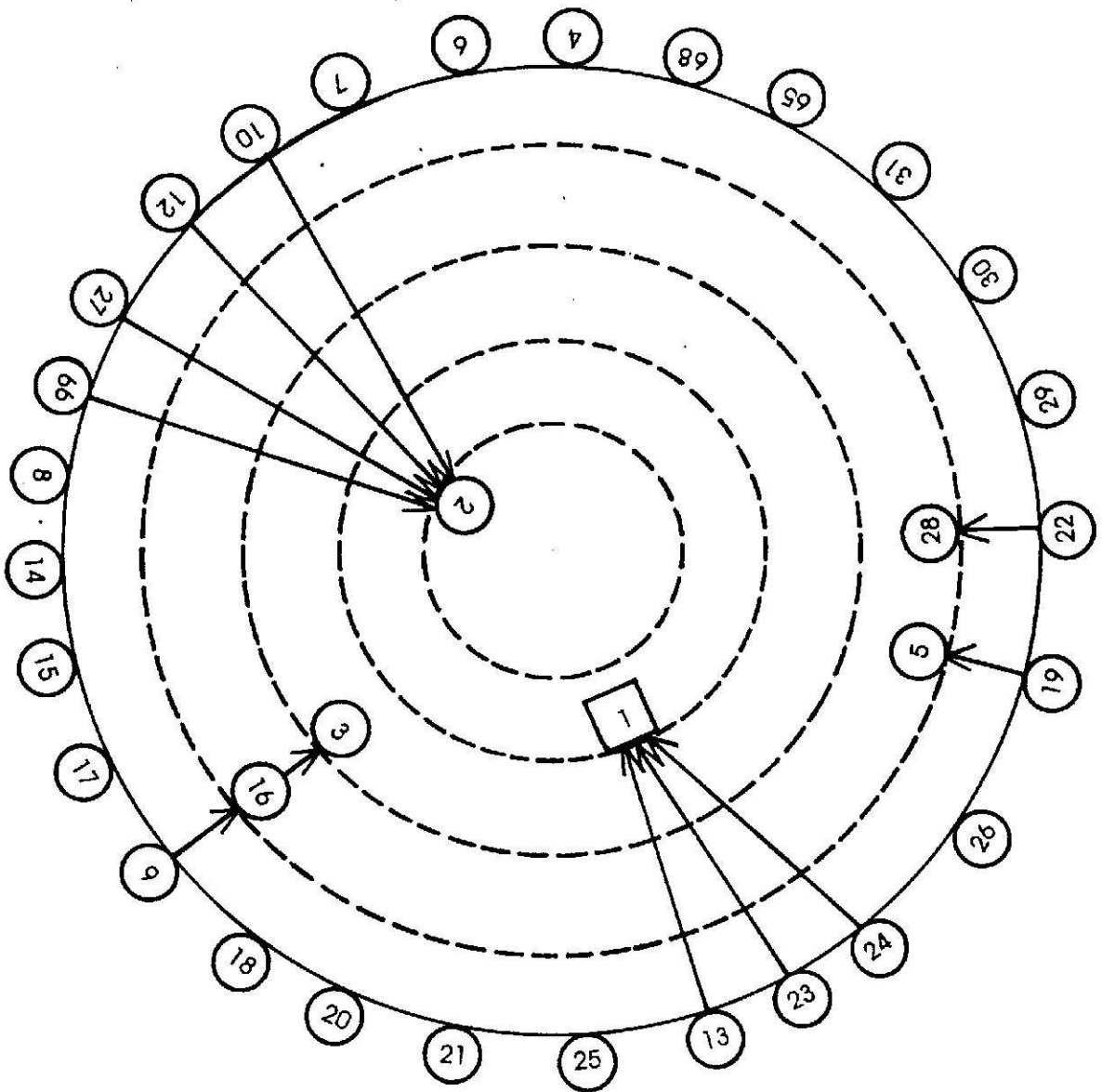
ส่วนกลุ่มดี การเผยแพร่ข้อมูลและข่าวสารก็มีลักษณะเป็น 3 กลุ่มย่อย (cluster) เช่นเดียวกัน โดยกลุ่มย่อยที่ 1 เป็นการเผยแพร่ข้อมูลข้ามกลุ่ม เกษตรกรหมายเลข 34 และ 49 ให้ข้อมูลกับเกษตรกรหมายเลข 9 (สังกัดกลุ่มปรับปรุง) ในกลุ่มย่อยที่ 2 พบว่า บุคคลที่เป็นตัวหลักสำคัญที่เป็นผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ หมายเลข 44 ขณะที่ในกลุ่มย่อยที่ 3 บุคคลที่เป็นตัวหลักสำคัญ ได้แก่ หมายเลข 60 เครื่องข่ายทางสังคมของกลุ่มนี้มีลักษณะของการเผยแพร่ข้อมูลและข่าวสารข้ามเขตแดนเช่นเดียวกับกลุ่มปรับปรุง (ภาพที่ 4.4)

ภาพที่ 4.4 เครือข่ายทางสังคมในการเผยแพร่ข้อมูลและข่าวสารของกลุ่มดี

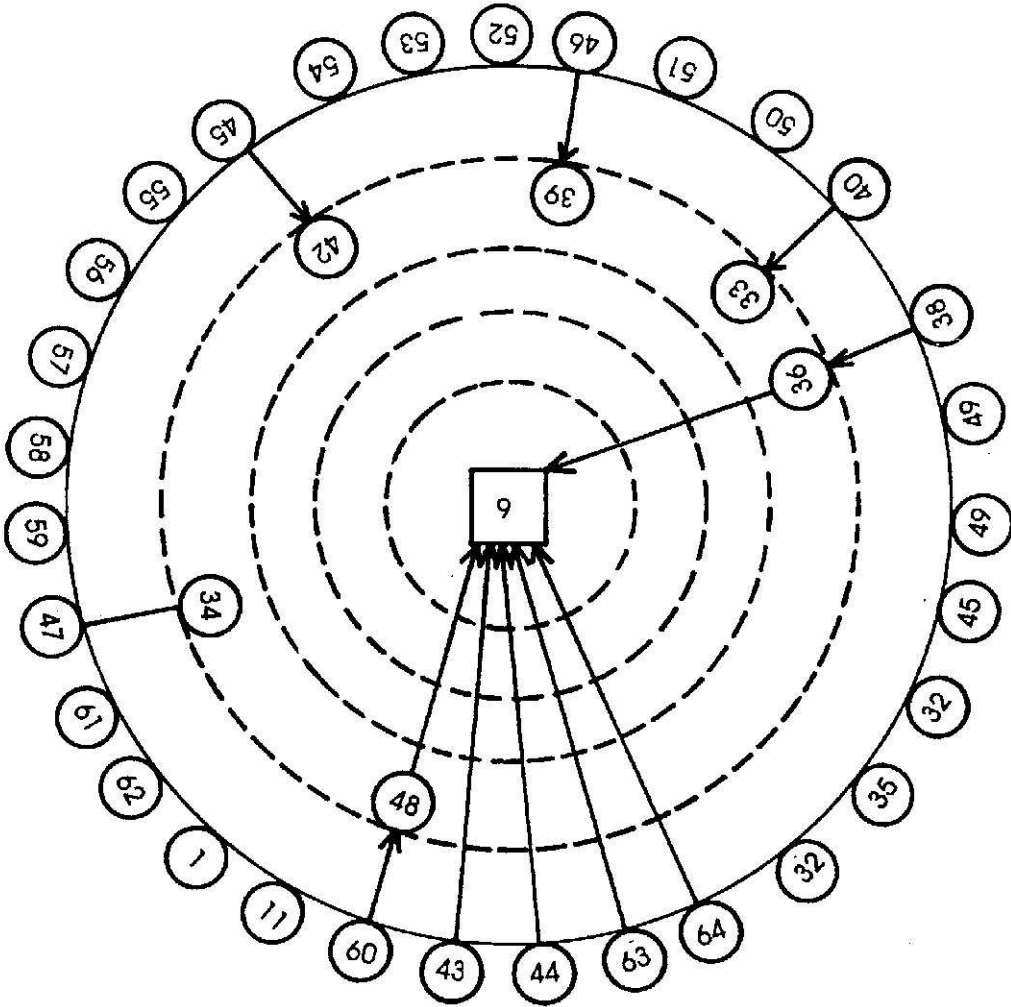
4.4.1.2 เครื่องข่ายทางสังคมในการหาข้อมูลและข่าวสาร

ในส่วนของกลุ่มปรับปรุ้งนั้น พบว่า เกษตรกรหมายเลข 10, 12, 27 และ 66 มีการหาข้อมูลและข่าวสารจากเกษตรกรหมายเลข 2 ส่วนเกษตรกรหมายเลข 13, 23 และ 24 หาข้อมูลและข่าวสารจากหมายเลข 1 โดยเกษตรกรหมายเลข 1 ตั้งกัคอยู่ในกลุ่มดี การหาข่าวสารจึงมีลักษณะของการข้ามเขตแดนระหว่างกลุ่ม (ภาพที่ 4.5)

ภาพที่ 4.5 เครื่องข่ายทางสังคมในการหาข้อมูลและข่าวสารของกลุ่มปรับปรุ้ง

ในส่วนของกลุ่มดี พบว่าเครือข่ายของการหาข้อมูลและข่าวสารค่อนข้างจะคล้ายกับกลุ่มปรับปรุง โดยเกษตรกรหมายเลข 48, 43, 44, 63 และ 64 หาข้อมูลและข่าวสารจากเกษตรกรหมายเลข 9 ซึ่งเป็นเกษตรกรสังกัดกลุ่มปรับปรุง การหาข้อมูลและข่าวสารจึงมีลักษณะข้ามเขตแดน (ภาพที่ 4.6)

ภาพที่ 4.6 เครือข่ายทางสังคมในการหาข้อมูลและข่าวสารของกลุ่มดี

4.4.2 สังคมมิติ

ได้มีการกำหนดสถานการณ์ต่างๆ เป็น 4 สถานการณ์ด้วยกัน คือ (1) แก้ปัญหาได้ดีที่สุด (2) ทำอย่างแผ่นดินดีที่สุด (3) อูทิสคนมากที่สุด และ (4) รู้ข้อมูลตลาดยางดีที่สุดในส่วนของกลุ่มปรับปรุงนั้น พบว่า ในสถานการณ์แก้ปัญหาได้ดีที่สุด ประธานกลุ่มได้รับการยอมรับ 25 คะแนนเสียง เกษตรกรหมายเลข 7 และ 26 ได้รับการยอมรับ 7 และ 2 คะแนนเสียงตามลำดับ เกี่ยวกับสถานการณ์ทำอย่างแผ่นดินดีที่สุด เกษตรกรหมายเลข 26 ได้รับการยอมรับมากที่สุด 15 คะแนนเสียง รองลงมาคือ ประธานกลุ่ม ได้รับ 14 คะแนนเสียง เกษตรกรหมายเลข 17 และ 67 ได้รับ 3 คะแนนเสียง และ เกษตรกรหมายเลข 9 ได้ 2 คะแนนเสียง เกี่ยวกับสถานการณ์การอูทิสคนให้กับกลุ่มมากที่สุดประธานกลุ่มได้รับ 21 คะแนนเสียง รองลงมาเกษตรกรหมายเลข 26 และ 17 ได้รับเท่ากันคนละ 6 คะแนนเสียง เกษตรกรหมายเลข 12 ได้รับ 2 คะแนนเสียง เกี่ยวกับสถานการณ์การรู้ข้อมูลเกี่ยวกับตลาดยาง เกษตรกรหมายเลข 40 ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุด คือ 16 คะแนนเสียง รองลงมาคือ เกษตรกรหมายเลข 48 ได้รับ 4 คะแนนเสียง ประเภทกลุ่มและเกษตรกรหมายเลข 17 ได้ 2 คะแนนเสียง เป็นที่น่าสังเกตว่าเกษตรกรหมายเลข 40 และ 48 อยู่ในหมู่ที่ 6 (กลุ่มดี) การยอมรับจึงเป็นการข้ามเขตแดนที่สังกัด จากสถานการณ์ทั้งหมดสถานการณ์ที่ผู้ที่ได้รับการยอมรับเพื่อมองในภาพรวม คือ เกษตรกรหมายเลข 17 และ 26 (ภาพที่ 4.7) โดยในสี่สถานการณ์ ประธานกลุ่มหมู่ที่ 3 และเกษตรกรหมายเลข 17 ได้รับการยอมรับในทุกสถานการณ์ แต่ประธานกลุ่มหมู่ที่ 3 ไม่ได้ใช้เป็นตัวอย่างในการวิจัย เนื่องจากเป็นกำนันประจำตำบล เกษตรกรหมายเลข 26 ได้รับการยอมรับในสามสถานการณ์ ยกเว้นในเรื่องของการรู้ข้อมูลตลาดยางดีที่สุดในผู้นำของกลุ่มนี้จึงมีลักษณะเป็นผู้ที่มีความสามารถในหลายๆ ด้าน (polymorphic leadership) ซึ่งแตกต่างไปจากการวิจัยของ Humphreys (1981) ที่พบว่า ผู้นำครึ่งหนึ่งมีความสามารถเฉพาะด้าน (monomorphic leadership) ขณะที่อีกครึ่งหนึ่งของผู้นำมีความสามารถหลายด้าน

ลำดับที่	แก้ปัญหาดีที่สุด	ทำอย่างแผ่นดินดีที่สุด	อูทิสคนมากที่สุด	รู้ข้อมูลตลาดยางดีที่สุด
1	17 (7)	26(15)	26, 17 (6)	40 (16)*
2	26 (2)	17, 67 (3)	12 (2)	48 (4)
3	-	9 (2)	-	17 (2)

*ตัวเลขในวงเล็บแสดงจำนวนคะแนนเสียงที่ได้รับการยอมรับ

□ - เป็นสมาชิกนอกกลุ่ม

ภาพที่ 4.7 การยอมรับทางสังคมในรูปสังคมนิติของสถานการณ์ต่างๆ ของกลุ่มปรับปรุง

ในส่วนที่เกี่ยวกับกลุ่มดี พบว่า ในสถานการณ์การแก้ปัญหาได้ดีที่สุด เกษตรกรหมายเลข 40 และ 48 ได้รับคะแนนเสียง 26 และ 9 คะแนนเสียงตามลำดับ เกี่ยวกับสถานการณ์การทำยางแผ่นดีที่สุด เกษตรกรหมายเลข 40 และ 48 ได้รับ 20 และ 7 คะแนนเสียงตามลำดับ รองลงมาคือ เกษตรกรหมายเลข 1 และ 37 ได้คะแนนเสียง 2 คะแนนเท่ากัน เกี่ยวกับสถานการณ์การอุทิศตนให้กลุ่มมากที่สุด เกษตรกรหมายเลข 40 และ 48 ได้รับคะแนนเสียง 24 และ 6 คะแนนเสียงตามลำดับ เกี่ยวกับสถานการณ์รู้ข้อมูลตลาดอย่างดีที่สุด คือ เกษตรกรหมายเลข 40 และ 48 ได้รับคะแนนเสียง 2 และ 1 คะแนนเสียง ตามลำดับ (ภาพที่ 4.8) เป็นที่น่าสังเกตว่าสถานการณ์เกี่ยวกับการรู้ข้อมูลตลาดอย่างดีที่สุด เกษตรกรทั้งสองคน คือ หมายเลข 40 และ 48 ได้คะแนนเสียงค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับสถานการณ์อื่นๆ ข้างต้น อย่างไรก็ตามบุคคลทั้งสองนี้ก็ได้รับการยอมรับจากสมาชิกกลุ่มปรับปรุงเป็นอย่างมาก ถือเป็น การยอมรับข้ามเขตแดน นอกจากนี้เกษตรกรหมายเลข 40 และ 48 ยังได้รับการยอมรับจากกลุ่มในทุกสถานการณ์

ลำดับที่	แก้ปัญหาดีที่สุด	ทำยางแผ่นดีที่สุด	อุทิศตนมากที่สุด	รู้ข้อมูลตลาดอย่างดีที่สุด
1	40 (26)	40 (20)	40 (24)	40 (2)
2	48 (9)	48 (7)	48 (6)	48 (1)
3	-	1, 37 (2)	-	-

ภาพที่ 4.8 การยอมรับทางสังคมในรูปสังคมมิติของสถานการณ์ต่างๆ ของกลุ่มดี

จึงเห็นได้ว่ากลุ่มปรับปรุงมีผู้นำที่ได้รับการยอมรับ คือ เกษตรกรหมายเลข 17 และ 26 ขณะที่กลุ่มดีมีผู้นำที่ได้รับการยอมรับ คือ เกษตรกรหมายเลข 40 และ 48 การมีกลไกในการพัฒนา กลุ่มโดยใช้บุคคลดังกล่าวจะช่วยให้กลุ่มพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากได้รับการยอมรับสูง ประธานกลุ่มรวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องน่าจะจะได้ใช้ประโยชน์จากบุคคลดังกล่าว

4.5 การเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยบางประการระหว่างกลุ่ม (การทดสอบสมมติฐาน)

4.5.1 การทดสอบสมมติฐานข้อ 1-4

จากการศึกษาพบว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม การเข้าถึงข้อมูลการดำเนินงาน และการยอมรับวิธีปฏิบัติในการปลูกยาง ระหว่างกลุ่มปรับปรุง และกลุ่มดีไม่มีความแตกต่างทางสถิติ (ตารางที่ 4.27) จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 1, 2, 3 และ 4 ปัจจัยภายในที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกทั้งสองกลุ่มที่ไม่มีความแตกต่างกันที่จะส่งผลต่อปัจจัยอื่น จึงทำให้การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม การเข้าถึงข้อมูลการดำเนินงานกลุ่ม รวมทั้งการยอมรับวิธีปฏิบัติในการปลูกยางของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มไม่มีความแตกต่างกัน นอกจากนี้แล้วความล้มเหลวคล้ายคลึงกันในเรื่องชีวิตความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพ อาจมีผลทำให้ปัจจัยทั้งสี่ประการไม่มีความแตกต่างกัน และยังพบอีกด้วยว่าปัจจัยทั้งสี่ประการมีความสัมพันธ์ทางสถิติ (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก.)

ตารางที่ 4.27 การเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยบางประการระหว่างกลุ่ม

ปัจจัย	ค่าเฉลี่ยของคะแนน		t	p
	กลุ่มปรับปรุง (n=32)	กลุ่มดี (n=35)		
สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม	33.68	36.52	-1.15	0.128
การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม	1.75	2.20	-1.21	0.115
การเข้าถึงข้อมูลการดำเนินงานกลุ่ม	3.06	2.82	0.80	0.213
การยอมรับวิธีปฏิบัติในการปลูกยาง	7.18	7.20	-0.03	0.488

4.5.2 การทดสอบสมมติฐานข้อ 5

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปฏิกริยากลุ่ม พบว่า ในกลุ่มปรับปรุงสมาชิกมีปฏิกริยาในรูปของการเผยแพร่ข้อมูลและข่าวสารแก่เพื่อนสมาชิกในกลุ่ม จำนวน 27 คน และไม่มีปฏิกริยาในเรื่องดังกล่าวจำนวน 5 คน กลุ่มดีมีปฏิกริยากลุ่ม จำนวน 14 คน และไม่มีปฏิกริยา 21 คน (ดูภาพที่ 4.3 และ 4.4) เมื่อวิเคราะห์ผล พบความแตกต่างทางสถิติ (ตารางที่ 4.28) กลุ่มปรับปรุงมีปฏิกริยากลุ่มของสมาชิกมากกว่ากลุ่มดี จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานข้อ 5 การที่สมาชิกในกลุ่มปรับปรุงมีปฏิกริยาในการให้ข้อมูลและข่าวสารต่างๆ แก่เพื่อนสมาชิกมากกว่ากลุ่มดีนั้นอาจเป็นไปได้ว่าผู้นำกลุ่มน่าที่จะมีบทบาทที่สำคัญต่อเรื่องนี้ เนื่องจากผู้นำกลุ่มเป็นกำนันประจำตำบลมีการออกพบปะกับสมาชิกกลุ่มที่ค่อนข้างบ่อย จึงส่งผลให้สมาชิกในกลุ่มปฏิบัติตามด้วย

ตารางที่ 4.28 การทดสอบความเป็นอิสระระหว่างปฏิกริยากลุ่มในการให้ข้อมูลและข่าวสารกับประเภทกลุ่ม

ปฏิกริยา	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มี	27	84.4	14	40.0
ไม่มี	5	15.6	21	60.0
รวม	32	100.0	35	100.0

$X^2=13.862, p < .001$

4.5.3 การทดสอบสมมติฐานข้อ 6

เกี่ยวกับปฏิกริยากลุ่มในการหาข้อมูลและข่าวสาร พบว่า กลุ่มปรับปรุงมีสมาชิกที่มีปฏิกริยาในการหาข้อมูลและข่าวสารจำนวน 12 คนที่เหลือจำนวน 20 คน เป็นผู้ที่ไม่มีปฏิกริยาในเรื่องดังกล่าว กลุ่มดีมีสมาชิกที่มีปฏิกริยากลุ่มในเรื่องดังกล่าว จำนวน 11 คน และเป็นผู้ที่ไม่มีปฏิกริยา จำนวน 24 คน (ดูภาพที่ 4.5 และ 4.6) ไม่พบความแตกต่างทางสถิติในการทดสอบสมมติฐาน (ตารางที่ 4.29) จึงปฏิเสธสมมติฐานข้อ 6 จึงเห็นได้ว่าพฤติกรรมในลักษณะของการให้ข้อมูลและข่าวสารมีมากกว่าการหาข้อมูลและข่าวสาร อาจเป็นไปได้ว่าพฤติกรรมการหาข่าวสารมีน้อยเนื่องจากการไม่กล้าแสดงออก ซึ่งเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของคนในชนบท ซึ่งสอดคล้องกับการมีบทบาทในการประชุมกลุ่ม (ตารางที่ 4.22) ซึ่งมักจะเป็นผู้รับฟังมากกว่าการเสนอความคิดเห็น

ตารางที่ 4.29 การทดสอบความเป็นอิสระระหว่างปฏิกริยากลุ่มในการหาข้อมูลและข่าวสารกับประเภทกลุ่ม

การเป็นผู้นำ	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มี	12	37.5	11	31.4
ไม่มี	20	62.5	24	68.6
รวม	31	100.0	35	100.0

$X^2 = .273, p > .05$

4.5.4 การทดสอบสมมุติฐานข้อ 7

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้นำทางความคิด พบว่า ผู้นำทางความคิดจากสถานการณ์ต่างๆ ที่ได้กำหนดขึ้น คือ (1) ผู้นำที่ได้รับการยอมรับจากผู้มีประสบการณ์ที่อยู่ในชุมชน (key informants) (2) ผู้นำที่ได้รับการยอมรับจากกลุ่ม (social acceptance by group) และ (3) ผู้นำการยอมรับนวัตกรรม (การทำางแผ่น) กลุ่มปรับปรุงมีผู้นำทางความคิดจำนวน 2 คน หมายเลข 17 และ 26 กลุ่มที่มีผู้นำ จำนวน 2 คน เช่นเดียวกัน (ดูการวัดความเป็นผู้นำทางความคิดในภาคผนวก ง.) เมื่อวิเคราะห์ทางสถิติ พบว่า ทั้งสองกลุ่ม ไม่มีความแตกต่างกัน (ตารางที่ 4.30) จึงเป็นการปฏิเสธสมมุติฐานข้อที่ 6

ตารางที่ 4.30 การทดสอบความเป็นอิสระระหว่างการเป็นผู้นำทางความคิดกับประเภทกลุ่ม

การเป็นผู้นำ	ประเภทกลุ่ม			
	ปรับปรุง		ดี	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เป็น	2	3.1	2	5.7
ไม่เป็น	30	96.9	33	94.3
รวม	32	100.0	35	100.0

$$X^2 = .944, \quad p = .331$$

จึงเห็นได้ว่า เมื่อมีการทดสอบสมมุติฐานทั้งหมด 7 ข้อ ไม่พบความแตกต่างทางสถิติระหว่างกลุ่มทั้งสองเลย ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม การเข้าถึงข้อมูลการดำเนินงานกลุ่ม การยอมรับวิธีปฏิบัติในการปลูกยาง ปฏิกริยากกลุ่ม และจำนวนผู้นำทางความคิด แต่พบความแตกต่างทางสถิติในเรื่องของปฏิกริยากกลุ่ม โดยกลุ่มปรับปรุงมีปฏิกริยากกลุ่มของสมาชิกมากกว่ากลุ่มดี ซึ่งตรงกันข้ามกับสมมุติฐานที่ได้ตั้งไว้ โดยทั่วไปแล้ว สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (behavioral change) หากสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมไม่ต่างกัน พฤติกรรมอื่นๆ ในกิจกรรมกลุ่มก็จะไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งการวิจัยค่อนข้างจะสอดคล้องกับความคิดทางทฤษฎี เมื่อดูรายละเอียดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การจัดชั้นกลุ่มส่งเสริมการเกษตร (ภาคผนวก ง.) โดยเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มปรับปรุงและกลุ่มดีแล้วจะเห็นได้ว่าเกณฑ์ในเรื่องการถ่ายทอดความรู้ การรวมกันซื้อหรือรวมกันขายและจำนวนสมาชิก ซึ่งถือได้ว่าเป็นปัจจัยภายในกลุ่ม กลุ่มทั้งสองไม่น่าที่จะมีความแตกต่างกัน หากจะแตกต่างกันก็คงจะเป็นในเรื่องของเงินกองทุนของกลุ่ม รวมทั้งการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ เหตุที่เงินกองทุนของกลุ่มปรับปรุงน้อยกว่า เนื่องจากกลุ่มไม่มีธนาคารหมู่บ้านซึ่งสามารถระดมทุนได้ ทั้งจากผู้เป็นสมาชิกปรับปรุงคุณภาพยางแผ่น

และผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิก การที่กลุ่มศิมีธนาคารหมู่บ้านทำให้หน่วยงานของรัฐต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องกับ
ด้วยเป็นจำนวนมาก และน่าที่จะมากกว่ากลุ่มปรับปรุง จึงส่งผลให้การประเมินแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง
ทั้งที่ในสภาพที่เป็นจริงแล้วควรใกล้เคียงกัน เมื่อวิเคราะห์โดยคุปัจจัยภายในกลุ่มด้วยแล้วไม่ว่าจะ
เป็นในเรื่องของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิก การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม การ
เข้าถึงข้อมูลการดำเนินงานของกลุ่ม การยอมรับวิธีปฏิบัติในการปลูกยาง รวมทั้งจำนวนผู้นำทาง
ความคิดก็ไม่ได้มีความแตกต่างกันเลย เกณฑ์การแบ่งกลุ่มน่าที่จะได้มีการทบทวนเพื่อปรับใช้ให้มี
ความถูกต้องต่อไป

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 วัตถุประสงค์และวิธีการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา (1) ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มปรับปรุงคุณภาพยางแผ่น (2) การดำเนินกิจกรรมและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม (3) เครือข่ายทางสังคม และสังคมมิติ และ (4) เปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยบางประการระหว่างกลุ่มที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน (กลุ่มดี) กับกลุ่มที่ยังไม่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน (กลุ่มปรับปรุง)

การวิจัยนี้ได้ใช้กลุ่มปรับปรุงคุณภาพยางแผ่นจำนวน 2 กลุ่ม โดยเป็นกลุ่มที่อยู่ในหมู่ที่ 3 (กลุ่มปรับปรุง) และกลุ่มในหมู่ที่ 6 (กลุ่มดี) ตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นสถานที่ทำการวิจัย เนื่องจากแต่ละกลุ่มมีสมาชิกเป็นจำนวนไม่มากนัก จึงใช้ประชากรทั้งหมดของสองกลุ่มเป็นหน่วยในการศึกษา โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง ใช้การสัมภาษณ์เป็นวิธีการในการรวบรวมข้อมูล ได้ทำการสัมภาษณ์เกษตรกรของทั้งสองกลุ่มเป็นจำนวนทั้งสิ้น 67 คน โดยเป็นสมาชิกกลุ่มที่ 3 จำนวน 32 คน และกลุ่มที่ 6 จำนวน 35 คน

5.2 ย่อผลการวิจัย

5.2.1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร

ส่วนใหญ่ของผู้ให้การสัมภาษณ์เป็นเพศชายและแต่งงานแล้ว อายุเฉลี่ยเท่ากับ 49.5 ปี สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา 4-6 มีความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ อาชีพหลัก คือ การทำสวนยาง ส่วนอาชีพรองที่สำคัญ คือ การทำนา เกือบทั้งหมดมีเตาแก๊ส ตู้เย็น โทรทัศน์ และรถจักรยานยนต์เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน และมีที่ดินเป็นของตนเอง ขนาดที่ดินเฉลี่ย 15.8 ไร่ ราวหนึ่งในสามมีการกู้ยืมเงินจากกองทุนหรือธนาคารหมู่บ้านและจากแหล่งภายนอก และยังมีหนี้สินอยู่ มากกว่าครึ่งหนึ่งมีการออมทรัพย์โดยฝากไว้กับธนาคารและกลุ่มออมทรัพย์ การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและการติดต่อกับเจ้าหน้าที่รัฐยังมีน้อย มากกว่าครึ่งหนึ่งมีค่านิยมที่มีต่อการเปลี่ยนแปลง

5.2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับยางพาราและกิจกรรมยางพารา

พันธุ์ยางที่ปลูกเป็นส่วนใหญ่ คือ พันธุ์ RRIM600 ซึ่งค่อนข้างมีความเหมาะสมกับสภาพของพื้นที่ โดยขนาดเนื้อที่ปลูกยางอยู่ในช่วง 1-5 ไร่ ระยะปลูก คือ 6X4 เมตร ราวหนึ่งในสามมีการปลูกพืชคลุมและพืชแซมระหว่างแถวยาง ส่วนใหญ่มีการให้ปุ๋ยเม็ดสำเร็จรูป มีการกำจัดวัชพืชโดยใช้การถางและสารเคมี มีการตัดแต่งทรงพุ่มยาง ระบบที่ใช้กรีดยางคือ 3 วันเว้นวัน โดยกรีดยางในการ

ทำางแผน เกษตรกรจะใช้กรดฟอสฟอริกเพื่อให้ยางแข็งตัว และมีการใช้เทคโนโลยีในการทำยางแผ่นดิบ ยางที่ผลิตได้ส่วนใหญ่อยู่ในชั้น 3

5.2.3 ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มและการดำเนินกิจกรรม

เหตุผลที่สำคัญที่ทำให้เกษตรกรเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มก็เพื่อมีอำนาจต่อรองทางการตลาด ส่วนใหญ่เข้าร่วมประชุมกลุ่มแต่เสนอความคิดเห็นต่อที่ประชุมค่อนข้างน้อย โดยมักจะเป็นผู้รับฟังมากกว่าเป็นผู้ที่แสดงความคิดเห็น ราวครึ่งหนึ่งเข้าอบรมเกี่ยวกับการทำยางแผ่น ส่วนน้อยมีการทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่ ช่องทางของข่าวสารเกี่ยวกับกลุ่ม คือ การที่ประธานกลุ่มเดินทางมาบอก ส่วนช่องทางของข่าวสารเกี่ยวกับยาง เกษตรกรจะใช้หลายช่องทางทั้งตัวบุคคลและสื่อสารมวลชน ส่วนใหญ่เข้าถึงข้อมูลในการดำเนินงานของกลุ่มและมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของกลุ่ม

5.2.4 เครือข่ายทางสังคมและสังคมมิติ

เกี่ยวกับเครือข่ายในการเผยแพร่ข้อมูลและข่าวสาร (giving information) และการหาข้อมูลและข่าวสาร (seeking information) ของกลุ่มปรับปรุงและกลุ่มเดิมมีความคล้ายคลึงกัน คือ มีการไปมาหาสู่ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มด้วยและการติดต่อสื่อสารกับสมาชิกต่างกลุ่มด้วยกันด้วย เกี่ยวกับสังคมมิติ พบว่า ผู้ที่ได้รับการยอมรับในสถานการณ์ต่างๆ ของกลุ่มปรับปรุง ได้แก่ เกษตรกรหมายเลข 17 และ 26 ส่วนกลุ่มเดิม ได้แก่ เกษตรกรหมายเลข 40 และ 48 เกษตรกรที่ได้รับการยอมรับในฐานะผู้นำทางความคิดนี้เป็นผู้นำที่มีความถนัดในหลายๆ ด้าน (polymorphic leadership)

5.2.5 การเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยบางประการระหว่างกลุ่ม

พบว่า จากปัจจัยที่ทำการเปรียบเทียบ ได้แก่ (1) สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (2) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม (3) การเข้าถึงข้อมูลการดำเนินงานกลุ่ม (4) การยอมรับวิถีปฏิบัติในการปลูกยาง (5) ปฏิกริยาของกลุ่ม และ (6) จำนวนผู้นำทางความคิด พบความแตกต่างทางสถิติในเรื่องของปฏิกริยาของกลุ่ม โดยกลุ่มปรับปรุงมีปฏิกริยาของกลุ่มของสมาชิกในการให้ข้อมูลและข่าวสารมากกว่ากลุ่มเดิม

5.3 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวิจัย มีดังต่อไปนี้

1. การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม (social participation) และการตื่นตัวกับเจ้าหน้าที่รัฐ (awareness of government officer) ยังอยู่ในระดับต่ำ การกระตุ้นให้เกษตรกรตื่นตัว และมีการเดินทางไปมาหาสู่ระหว่างกันและเดินทางไปมาหาสู่กับเจ้าหน้าที่ของรัฐจะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะยกระดับได้ และจะทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็งมากขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากเกษตรกรทุกคนมีความพร้อมเกี่ยวกับยานพาหนะเดินทาง เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องน่าที่จะเป็นผู้มีบทบาทเกี่ยวกับเรื่องนี้

2. เกษตรกรส่วนใหญ่มีการใช้เทคโนโลยีในการปลูกยาง และการทำยางแผ่น แต่บางกิจกรรมในการปลูกยางและการทำยางแผ่นยังทำกันเป็นจำนวนน้อย เช่น การสร้างทรงพุ่ม การใช้

กรดฟอร์มิคในการทำให้ยางแข็งตัว การนวดแผ่นยางโดยใช้เครื่อง และการตากในที่ร่ม ทำให้ยางที่ผลิตได้โดยส่วนใหญ่จัดอยู่ในชั้น 3 หากมีการยอมรับในวิธีการดังกล่าวมากขึ้น กลุ่มคงมีบทบาทเกี่ยวกับเรื่องนี้จะทำให้ยางแผ่นมีคุณภาพและขายได้ราคาดี

3. ส่วนใหญ่ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มไม่เคยเสนอความคิดเห็นในที่ประชุมกลุ่ม โดยมักจะเป็นผู้รับฟังมากกว่าผู้ที่แสดงความคิดเห็น และไม่ได้รับการมอบหมายให้ช่วยเหลืองานกลุ่ม หากกระตุ้นให้เกษตรกรมีบทบาทในการเสนอความคิดเห็นมากขึ้น รวมทั้งการมอบหมายงานให้คนอื่น ๆ ได้ช่วยเหลือ จะเป็นการลดภาระและเป็นการดึงเอาสมาชิกที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่ให้การช่วยเหลือเป็นอย่างดี กลุ่มควรมีบทบาทในเรื่องนี้

4. การทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่ของสมาชิกทั้งสองกลุ่มมีน้อยมาก เนื่องจากมีข้อจำกัดหลายอย่าง เช่น ไม่มีเวลา มีการคัดเลือกบุคคล มียางน้อย รอให้เพื่อนมาเล่าให้ฟัง เป็นต้น หากสามารถที่จะกระตุ้นให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่เพิ่มมากขึ้น ก็จะเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกที่จะนำเอาสิ่งที่ได้เห็นมาปรับใช้ในบ้านของตนเอง

5. เกษตรกรที่เป็นผู้ได้รับการยอมรับทางสังคมโดยวิธีการสังคมมิติของแต่ละกลุ่มควรมีโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ต่างๆ ในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มมีเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็งเพิ่มขึ้น และมีการร่วมมือกันมากยิ่งขึ้น เนื่องจากในสภาพที่เป็นจริง การเผยแพร่ข้อมูลและข่าวสาร การหาข้อมูลและข่าวสาร และการยอมรับโดยสังคมมิติก็มีลักษณะข้ามเขตแดนกันอยู่แล้ว อุปสรรคจึงไม่น่าที่จะมี

6. เขตของกลุ่ม ไม่ควรจำกัดในสถานที่ทางภูมิศาสตร์ คือ จำกัดภายในหมู่บ้านเท่านั้น แต่ควรขยายเขตแดนให้ครอบคลุมในหลายหมู่บ้าน และมีการเชื่อมโยงธุรกิจระหว่างกัน

5.4 ข้อจำกัดในการวิจัยและข้อเสนอแนะต่อการวิจัยในอนาคต

การวิจัยนี้มีข้อจำกัดน้อยมาก ที่พบเห็นได้ชัดเจนก็คือ การย้ายถิ่นฐานจากบ้านหนึ่งไปอีกบ้านหนึ่ง ซึ่งเป็นการย้ายถิ่นฐานเพียงชั่วคราวเท่านั้น ข้อมูลบางอย่างอาจมีความคลาดเคลื่อนบ้าง แต่ไม่มากนัก เกี่ยวกับทำเลที่ตั้งสมาชิกไม่สามารถที่จะหาแผนที่ได้ จึงต้องใช้การวาดขึ้นเอง อาจขาดความสมบูรณ์ไปบ้าง การเชื่อมโยงบทบาทระหว่างกลุ่มไม่สามารถทำได้ เนื่องจากเขตแดนกลุ่มจำกัดอยู่ในพื้นที่แคบ คือ ภายในหมู่บ้านเท่านั้น

เกี่ยวกับการวิจัยในอนาคตนั้น ควรได้มีการศึกษาถึงการเชื่อมโยงบทบาทระหว่างกลุ่ม เพื่อที่จะได้เป็นเครือข่ายที่สำคัญในการเชื่อมโยงบทบาทและธุรกิจกลุ่มให้มากขึ้นและมีขนาดใหญ่ขึ้น ซึ่งจะเอื้ออำนวยผลประโยชน์ต่างๆ ให้กับสมาชิกเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาชุมชน. 2529. รายงานการวิจัย เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มอาชีพ. กรุงเทพฯ : เกษิงศักดิ์ ปัทมเรขา. 2529. “ลักษณะที่แตกต่างระหว่างเกษตรกรที่ยอมรับนวัตกรรมกับเกษตรกรที่ไม่ยอมรับนวัตกรรม : ศึกษากรณีการปลูกข้าวพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูง.” วารสารสงขลานครินทร์ (วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี) 8(2) 145-153.
- เกษิงศักดิ์ ปัทมเรขา. 2530. “สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กลุ่มเกษตรกรลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) และเกษตรกรรายตัว.” วิทยาสารเกษตรศาสตร์ (สังคมศาสตร์) 8(1) : 59-72.
- เกษิงศักดิ์ ปัทมเรขา. 2533 ความคิดพื้นฐานการพัฒนาชนบท. สงขลา : ภาควิชาพัฒนาการเกษตร คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- เกษิงศักดิ์ ปัทมเรขา, อาแว มะเส, จรวัย เพชรรัตน์ และชุมพล พูลศิริ. 2538. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความแตกต่างในการขายยางแผ่นผ่านตลาดกลางและตลาดท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ต.” วิทยาสารเกษตรศาสตร์ (สังคมศาสตร์) 16(1) : 28-42.
- Bass, Bernard M. 1976. “Some Observations About a General Theory of Leaders and Interpersonal Behavior.” In **Leadership and Social Change**, pp. 64-79. Edited by William R. Lassay and Richard R. Fernandez California : University Associates.
- Dubey, V.K., and Dwivedi, N.N. 1972. “Identification of Opion Leaders and their Characteristics.” **Indian Journal of Extension Education** 8(2) : 76-83.
- Humphreys, Richard J. 1981. “Dairy farmers-Social networks, Attitudes and Pactice Adoption.” Unpublished Master’s thesis, Department of Agricuture, University of Queensland. (Unpublished)
- Khadka, Shyam S. 1979. “A Study of Factors Associated with Diffusion and Adoption of High Yielding Rice Varieties in Nawalparansi District of Nanal.” Master’s thesis, Department of Agriculture, University of Queensland. (Unpublished)
- Lionberger, Herbert F. 1960. **Adoption of New Ideas and Practices**. Iowa : The Iowa State University Press.
- Rogers, Everette M., and Burdge, R.J. 1972. **Social Change in Rural Society**. New Jersey : Prentice-Hall.

Rogers, Everette M., and Shoemaker, F. Floyd. 1971. **Communication of Innovations**. New York : The Free Press.

Theron, C.H.B. and Duvel, G.H. 1979. "Role of Internal Dynamics Factors in the Functioning of Soil Conservation Committees." **South African Journal of Agricultural Extension** 8(1) : 3-11.

ภาคผนวก ก.

แบบสัมภาษณ์

โครงการวิจัยเรื่อง

“ปฏิกริยากลุ่ม การมีส่วนร่วม และความเป็นผู้นำระหว่างกลุ่มปรับปรุงคุณภาพยางแผ่นและขายยางที่ประสบความสำเร็จกับกลุ่มที่ไม่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน”

รหัสแบบสัมภาษณ์.....

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ (นาย/นาง/นางสาว).....

ที่อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

วันที่สัมภาษณ์.....เวลา.....

ชื่อผู้สัมภาษณ์.....

I ข้อมูลเกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร

1. เพศ

(1) ชาย (2) หญิง V1

2. สถานภาพผู้ให้สัมภาษณ์

(1) สามี (2) ภรรยา
(3) บุตร (4) อื่นๆ (โปรดระบุ)..... V2

3. อายุ.....ปี

V3

4. สถานภาพการสมรส

(1) โสด (2) แต่งงาน
(3) หม้าย (4) หย่าร้าง V4

5. นับถือศาสนา

(1) พุทธ (2) อิสลาม
(3) คริสต์ (4) อื่นๆ โปรดระบุ)..... V5

6. กลุ่มที่สังกัด

(1) หมู่ 3 ต.คลองแห (2) หมู่ 6 ต.คลองแห V6

7. จบการศึกษาในระดับชั้น.....

V7

8. ความสามารถในการอ่านออกเขียนได้
- (1) อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ (2) อ่านออก เขียนไม่ได้
- (3) อ่านออก เขียนได้ V8
9. จำนวนบุตรทั้งหมด.....คน V9
10. จำนวนสมาชิกทั้งหมดในครอบครัว.....คน V10
11. การประกอบอาชีพ
- (1) อาชีพหลักของท่าน (ใช้เวลาส่วนใหญ่ในอาชีพนี้) คือ
- (1) สวนยาง (2) เลี้ยงสัตว์
- (3) รับจ้างทั่วไป (4) ค้าขาย
- (5) ทำนา (6) สวนผลไม้
- (7) สวนผัก (8) อื่นๆ โปรดระบุ..... V11
- รายได้จากอาชีพหลัก.....บาท/ปี V12
- (2) อาชีพรองของท่าน (ที่สำคัญที่สุดเพียงอาชีพเดียว) คือ
- (0) ไม่มี (1) มี V13
- ถ้ามี โปรดระบุประเภทของอาชีพรอง
- (1) ทำนา (2) เลี้ยงสัตว์
- (3) รับจ้างทั่วไป (4) ค้าขาย
- (5) อื่นๆ (โปรดระบุ)..... V14
- มีรายได้จากอาชีพรอง.....บาท/ปี V15
12. ลักษณะที่อยู่อาศัย
- (1) ครัวเรือน
- (1) บ้านไม้กระดานชั้นเดียว (2) บ้านไม้กระดาน 2 ชั้น
- (3) 2 ชั้น ครึ่งไม้ครึ่งอิฐ (4) 2 ชั้น ก่อปูนทั้งหมด
- (5) อื่นๆ (โปรดระบุ)..... V16
- (2) หลังคา
- (1) จาก (2) สังกะสี
- (3) ไม้ (4) กระเบื้อง V17
- (3) การใช้แสงสว่าง (ที่ใช้บ่อยที่สุด)
- (1) เทียน (2) น้ำมันก๊าด
- (3) แบตเตอรี่ (4) ไฟฟ้า V18

(4) การใช้เชื้อเพลิงหุงต้ม (ที่ใช้บ่อยที่สุด)

- (1) ฟืน (2) ถ่าน
(3) ไฟฟ้า (4) แก๊ส

V19

(5) การใช้ส้วม

- (1) ถ่ายไม่เป็นที่ (2) ส้วมขุด (ส้วมหลุมนอกบ้าน)
(3) ส้วมซึมในบ้าน (4) ส้วมชักโครก

V20

(6) น้ำดื่ม (ดื่มบ่อยที่สุด)

- (1) น้ำคลอง (2) น้ำบ่อ (น้ำบาดาล)
(3) น้ำฝน (4) น้ำประปา

V21

13. ท่านมีสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นของตนเองหรือไม่ (กากบาทในวงเล็บกรณีที่มี)

- () เตาแก๊ส V22
() จักรเย็บผ้า V23
() ตู้เย็น V24
() เครื่องซักผ้า V25
() โทรทัศน์ V26
() โทรศัพท์ V27
() จักรยานยนต์ V28
() รถยนต์ V29

14. สถานภาพการถือครองที่ดินและการใช้ที่ดิน

(1) สถานภาพการถือครองที่ดิน

- (1) มีที่ดินเป็นของตนเองทั้งหมด
(2) มีที่ดินเป็นของตนเองทั้งหมดและเช่าที่ดินผู้อื่นบางส่วน
(3) ไม่มีที่ดินของตนเอง แต่เช่าผู้อื่น

V30

กรณีมีที่ดินเป็นของตนเองทั้งหมด

ท่านมีที่ดินเป็นจำนวน.....ไร่

V31

กรณีมีที่ดินเป็นของตนเองทั้งหมดและเช่าผู้อื่นบางส่วน

ท่านมีที่ดินของตนเองเป็นจำนวน.....ไร่

V32

และเช่าผู้อื่น.....ไร่

V33

กรณีเช่าที่ดินผู้อื่นแต่เพียงอย่างเดียว

ท่านเช่าที่ดินเป็นจำนวน.....ไร่

V34

(2) ลักษณะการใช้ที่ดิน (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)

ทำนา.....ไร่	V35
ปลูกยาง.....ไร่	V36
ปลูกไม้ผล.....ไร่	V37
แปลงหญ้า.....ไร่	V38
เลี้ยงสัตว์.....ไร่	V39

15. การกู้ยืมและการออม

(1) ในหมู่บ้านของท่านมีธนาคารหมู่บ้านหรือกองทุนของกลุ่มปรับปรุงยางหรือไม่

(0) ไม่มี (1) มี V40

กรณีที่มี ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา ท่านเคยกู้ยืมจากธนาคารหมู่บ้านหรือจากกลุ่มปรับปรุงยางหรือไม่

(0) ไม่เคยกู้ (1) กู้ V41

ถ้าเคยกู้ จำนวนเงินที่กู้ครั้งสุดท้าย.....บาท V42

ถ้าเคยกู้ ท่านกู้ไปเพื่อทำกิจกรรมอะไร?

V43

ถ้าเคยกู้ ขณะนี้ท่านยังมีหนี้สินหรือไม่

(0) ไม่มี (1) มี V44

กรณีที่มี ท่านมีอยู่เป็นจำนวน.....บาท V45

นอกเหนือจากธนาคารหมู่บ้านหรือกองทุนกลุ่มปรับปรุงยางแล้ว ในรอบปีที่ผ่านมาท่านได้
กู้ยืมเงินจากแหล่งภายนอกบ้างหรือไม่

(0) ไม่เคย (1) เคย V46

ถ้าเคยกู้ แหล่งที่กู้ยืมมา คือ (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)

() เพื่อนบ้านและญาติพี่น้อง V47

() พ่อค้าในหมู่บ้าน V48

() สหกรณ์การเกษตร V49

() ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ V50

() ธนาคารพาณิชย์ V51

() กลุ่มออมทรัพย์ V52

() อื่นๆ (โปรดระบุ) V53

(2) เงินออมของครอบครัว

1. ท่านมีเงินออมบ้างหรือไม่

(0) ไม่มี (1) มี V54

กรณีที่มี ท่านออมเงินทั้งหมด.....บาท

V55

กรณีที่มี ท่านออมเงิน โดยวิธีใด (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)

() ฝากธนาคาร

V56

() เก็บไว้ที่บ้าน

V57

() ฝากสหกรณ์

V58

() ฝากกลุ่มออมทรัพย์ในหมู่บ้าน

V59

() ฝากธนาคารหมู่บ้านหรือกลุ่มปรับปรุงคุณภาพยาง

V60

16. การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม

ท่านได้เป็นสมาชิกของกลุ่มต่างๆ เหล่านี้หรือไม่	ไม่เป็น	เป็น	
(1) สหกรณ์การเกษตร	0	1	V61
(2) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	0	1	V62
(3) คณะกรรมการหมู่บ้าน	0	1	V63
(4) กลุ่มออมทรัพย์	0	1	V64

17. การตื่นตัวต่อเจ้าหน้าที่รัฐ

ท่านรู้จักบุคคลต่อไปนี้หรือไม่	ไม่รู้จัก	เคยเห็นหน้า	เคยพูดคุย	เคยไปหาที่ทำงาน	
(1) นายอำเภอ	0	1	2	3	V65
(2) เกษตรอำเภอ	0	1	2	3	V66
(3) ปศุสัตว์อำเภอ	0	1	2	3	V67
(4) พัฒนาการอำเภอ	0	1	2	3	V68
(5) สาธารณสุขอำเภอ	0	1	2	3	V69
(6) สหกรณ์อำเภอ	0	1	2	3	V70

18. ค่านิยมที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ท่านมีความเห็นด้วยมากน้อยเพียงใดกับข้อความต่อไปนี้	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	
(1) คนเราจะรวยหรือจน พรหมลิขิตได้กำหนดไว้ให้แล้ว	1	2	3	V71
(2) การรักษาโรคภัยไข้เจ็บโดยการเซ่นไหว้บูชาหรือบนบานต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ยังเป็นสิ่งจำเป็น	1	2	3	V72
(3) ความหายนะทางธรรมชาติ เช่น การเกิดฝนแล้งหรือโรคระบาดในชุมชนบางแห่ง เป็นผลสืบเนื่องจากอำนาจศักดิ์สิทธิ์พิโรธ จึงลงโทษคนบนศาลให้เกิดเหตุการณ์ดังกล่าว	1	2	3	V73
(4) คนเราไม่ควรเปลี่ยนแปลงความเชื่อต่างๆ ที่บรรพบุรุษปู่ย่าตายายเคยเชื่อถือมาแล้ว	1	2	3	V74

II ข้อมูลเกี่ยวกับยางและกิจกรรมยาง

- มีเนื้อที่ปลูกยางทั้งหมด.....ไร่ V75
จำนวนแปลงที่ปลูกยาง.....แปลง V76
เป็นเนื้อที่ปลูกยางที่เปิดกรีดแล้ว.....ไร่ อายุยาง.....ปี V77,78
และเป็นเนื้อที่ยังเปิดกรีดไม่ได้.....ไร่ อายุยาง.....ปี V79,80
- การได้รับการสงเคราะห์ปลูกแทน
 - ได้รับสงเคราะห์ทั้งหมด (2) ได้รับสงเคราะห์เพียงบางส่วน
 - ไม่ได้รับ V81
 - กรณีได้รับสงเคราะห์ทั้งหมด เนื้อที่ที่ได้รับ.....ไร่ V82
 - กรณีได้รับสงเคราะห์เพียงบางส่วน เนื้อที่ที่ได้รับ.....ไร่ V83
- ลักษณะพื้นที่สวนยางพารา
 - ที่ราบลุ่มน้ำไม่ขัง (2) ที่ราบลุ่มน้ำขัง
 - ที่บริเวณเชิงเขา (4) ที่ความเขา ความลาดชันมากกว่า 45°
 - อื่น ๆ (โปรดระบุ)..... V84
- ชนิดของดินที่ปลูกยางพารา
 - ดินเหนียว (2) ดินร่วน
 - ดินร่วนปนทราย (4) ดินลูกรัง V85

5. พันธุ์ที่ใช้ปลูกและเนื้อที่ปลูกแต่ละพันธุ์

พันธุ์	ปีที่ปลูก	เนื้อที่ที่ใช้ปลูก (ไร่)
RRIM600		V86-87
GT1		V88-89
BPM		V90-91
PB255		V92-93
PB260		V94-95

6. สาเหตุที่เลือกใช้พันธุ์ยางปลูก (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () ได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ V96
- () อยู่ในเงื่อนไขการสงเคราะห์ V97
- () เป็นความประสงค์ของตนเอง V98

7. วิธีการเตรียมพื้นที่ปลูกยาง

- (1) โค่นขูดราก (2) โค่นเหลือตอ V99

กรณีโค่นขูดราก ใช้วิธี

- (1) ใช้แรงคน/สัตว์ (จอบ, ไถวัว) (2) ใช้รถไถ
- (3) อื่น ๆ (โปรดระบุ)..... V100

กรณีโค่นเหลือตอ ท่านใช้สารเคมีทาเพื่อฆ่าตอหรือไม่

- (1) ใช่ (2) ไม่ใช่ V101

กรณีที่ใช้สารเคมี สารเคมีที่ใช้คือ..... V102

8. กรณีสวนควนเขาท่านเตรียมพื้นที่โดยได้ทำขั้นบันไดหรือไม่

- (1) ทำ (2) ไม่ได้ทำ V103

กรณีที่ไม่ทำ เพราะเหตุใด?.....

..... V104

9. ระยะปลูกที่ท่านใช้ในการปลูก (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)

6 เมตร X 4 เมตร เนื้อที่.....ไร่ V105

6 เมตร X 3 เมตร เนื้อที่.....ไร่ V106

7 เมตร X 3 เมตร เนื้อที่.....ไร่ V107

7 เมตร X 2.5 เมตร เนื้อที่.....ไร่ V108

8 เมตร X 3 เมตร เนื้อที่.....ไร่ V109

10. ท่านขุดหลุมปลูกเองหรือไม่
- (1) ขุดเอง (2)จ้างผู้อื่นขุด V110
 กรณีจ้างผู้อื่นขุด ขุดในอัตราหลุมละ.....บาท V111
11. ขนาดหลุมที่ขุด..... V112
12. ก่อนปลูกขางท่านใส่ปุ๋ยคลุกดินหรือสารอื่น ๆ รองก้นหลุมขางหรือไม่
- (1) ใช่ (2) ไม่ใช่ V113
 กรณีที่ไม่ใส่ เพราะเหตุใด..... V114
 V114
 กรณีใส่ปุ๋ยหรือสารอื่น ๆ รองก้นหลุม ลักษณะการใส่
- (1) ใส่ปุ๋ยรองหลุมลงไปเลย (2) แยกดินบนและล่างแล้วคลุกดินร่วมใส่ในหลุม
 (3) อื่น ๆ (ระบุ)..... V115
13. วัสดุปลูกขางที่ใช้
- (1) ขางคิตดาเขียว (ขางดาเขียว) (2) ขางชำสูง
 (3) คิตดาในแปลง (4) อื่น ๆ (ระบุ)..... V116
14. การปลูกพืชระหว่างแถวขาง (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)
- () พืชคลุม V117
 () พืชแซม V118
 () พืชร่วมขาง V119
- กรณีพืชคลุม พืชคลุมที่ปลูก
- (1) พืชตระกูลถั่ว (2) พืชตระกูลอื่นๆ V120
- กรณีพืชคลุม ลักษณะการปลูก
- (1) ปลูกแบบหว่าน (2) ปลูกเป็นแถว
 (3) ปลูกเป็นหลุม (4) ปลูกเป็นหย่อม
 (5) แบบอื่น ๆ (โปรดระบุ)..... V121
- กรณีพืชแซม ชนิดพืชแซม..... V122
- กรณีพืชร่วมขาง พืชที่ปลูก จำนวน.....ไร่ V123
15. การใส่ปุ๋ยบำรุงต้นขาง
- ลักษณะปุ๋ยที่ใช้
- (1) ปุ๋ยแบบเม็ด (2) ปุ๋ยผสม V124
 กรณี (1) สูตรที่ใช้..... V125
 กรณี (2) สูตรที่ใช้..... V126

แหล่งรับซื้อปุ๋ย (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)

() ซื้อจากกลุ่ม	V127
() จากร้านค้าในหมู่บ้าน/ท้องถิ่น	V128
() จากร้านค้าในเมือง	V129
() จากพ่อค้าคนกลาง	V130
() จากสำนักงานกองทุนและเมล็ดพันธุ์	V131
() อื่น ๆ (โปรดระบุ).....	V132

ลักษณะการใส่

(1) ใส่แบบรองพื้น	(2) ใส่แบบหว่าน	
(3) ใส่เป็นแถว	(4) ใส่แบบหลุม	
(5) อื่น ๆ (โปรดระบุ).....		V133

16. วิธีการกำจัดวัชพืช (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)

() ถางเอง	
() ใช้รถไถพรวน	
() ใช้สารเคมี	V134
กรณีใช้สารเคมี สารที่ใช้คือ.....	V135

ได้มาจากแหล่ง (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)

() ซื้อจากกลุ่ม	V136
() จากร้านค้าในหมู่บ้าน/ท้องถิ่น	V137
() จากร้านค้าในเมือง	V138
() พ่อค้าคนกลาง	V139
() จากสำนักงานกองทุน	V140
() ตัวแทนบริษัท	V141

17. การตัดแต่งทรงพุ่มยาง

(1) ตัดแต่ง	(2) ไม่ได้ตัดแต่งเลย	V142
กรณีตัดแต่ง ตัดแต่งประมาณอายุยาง.....ปี		V143
กรณีไม่ตัดแต่ง เพราะเหตุใด?.....		V144

18. การสร้างทรงพุ่มยาง

(1) ไม่เคยสร้างทรงพุ่มยาง	(2) เคยสร้างทรงพุ่มยาง	V145
กรณีสร้างทรงพุ่ม ประมาณอายุยาง.....ปี		V146
กรณีไม่เคยสร้าง เพราะเหตุใด?.....		V147

- กรณี (1) เพราะเหตุใด?..... V164
- กรณี (2) เพราะเหตุใด?..... V165
- กรณี (3) เพราะเหตุใด?..... V166
- กรณี (4) เพราะเหตุใด?..... V167
- กรณี (5) เพราะเหตุใด?..... V168
23. กรณีทำยางแผ่นดิบ สารเคมีที่ใช้เพื่อให้ยางแข็งตัวคือ
- (1) กรดซัลฟูริก (2) กรดฟอร์มิก V169
- กรณีใช้กรดซัลฟูริก เพราะเหตุใด?..... V170
- กรณีใช้กรดฟอร์มิก เพราะเหตุใด?..... V171
24. ชั้นยางดิบที่ผลิตได้เป็นส่วนใหญ่
- (1) ชั้น 1 (2) ชั้น 2
- (3) ชั้น 3 (4) ชั้น 4
- (5) ต่ำกว่าชั้น 4 V172
25. สถานที่ขายผลผลิต
- (1) มีพ่อค้ามารับซื้อที่สวนทั้งหมด
- (2) ขายให้กลุ่มทั้งหมด
- (3) ขายให้กลุ่มบางส่วน บางส่วนขายให้พ่อค้าคนกลาง
- (4) ขายให้พ่อค้าที่ตลาดรับซื้อทั้งหมด
- (5) อื่น ๆ (โปรดระบุ)..... V173
26. การใช้เทคโนโลยีในการผลิตยางแผ่นดิบ
- (1) ท่านใช้ภาชนะอะไรรองรับน้ำยาง
- (1) ใช้ถ้วยดินเผา (0) ใช้กะลามะพร้าว V174
- (2) ท่านใช้อุปกรณ์อะไรกรองน้ำยาง
- (1) ใช้ตะแกรงลวด (0) ใช้ฟางข้าว V175
- (3) ท่านกวนน้ำยางและกวาดฟองน้ำยางหรือไม่
- (1) ทำ (0) ไม่ทำ V176
- (4) ท่านใช้อุปกรณ์อะไรนวดยางแผ่น
- (1) ใช้อุปกรณ์ (0) ใช้เท้า V177
- (5) เมื่อรีดยางแผ่นแล้วท่านล้างยางแผ่นหรือไม่
- (1) ล้างน้ำ (0) ไม่ล้าง V178

- (6) ท่านมีวิธีการทำยางแผ่นให้แห้งก่อนนำไปขายอย่างไร
- (1) ตากในที่ร่ม (0) ตากแสงแดด V179
- (7) ยางแผ่นดิบเมื่อแห้งแล้วมีน้ำหนักประมาณแผ่นละเท่าไร
- (1) ระหว่าง 0.8-1.2 กิโลกรัม (0) มากกว่า 1.2 กิโลกรัม V180
27. ราคาขายที่ขายได้ต่อกิโลกรัมครั้งล่าสุด.....บาท V181
- III ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมของกลุ่ม
1. เหตุผลที่เข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม..... V182
2. ปี พ.ศ. ที่ ได้สมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม..... V183
3. ท่านเคยเป็นกรรมการของกลุ่มหรือไม่
- (0) ไม่เคย (1) เคย V184
- กรณีที่เคย ตำแหน่งที่เป็น..... V185
- กรณีที่เคย เป็นมาแล้ว.....ครั้ง V186
4. ปัจจุบันยังคงเป็นกรรมการหรือไม่?
- (0) ไม่เป็น (1) เป็น V187
- ถ้าเป็น ตำแหน่งที่เป็น ได้แก่..... V188
5. ในรอบปีที่ผ่านมา ท่านเคยขาดการประชุมบ้างหรือไม่?
- (0) ไม่เคย (1) เคย V189
- กรณีที่เคย ท่านขาดประชุมจำนวน.....ครั้ง V190
- กรณีที่เคย เพราะเหตุใด?..... V191
6. ในรอบปีที่ผ่านมาท่านได้เคยเสนอความคิดที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนากลุ่มบ้างหรือไม่?
- (0) ไม่เคย (1) เคย V192
- กรณีที่เคย ท่านเสนอความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์มาแล้วเป็นจำนวน.....ครั้ง V193
- กรณีที่เคย ท่านเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับอะไรบ้าง? (ระบุได้มากกว่า 1 เรื่อง)
- 1..... V194
- 2..... V195
- 3..... V196
7. ในรอบปีที่ผ่านมาการประชุมกลุ่มสมาชิกในกลุ่มเคยมีความคิดเห็นที่ไม่ลงรอย (ขัดแย้ง) กันบ้างหรือไม่?
- (0) ไม่เคย (1) เคย V197

- กรณีที่เคย ท่านได้มีส่วนช่วยแก้ปัญหาด้วยหรือไม่?
- (0) ไม่ (1) ช่วย V198
- กรณีที่ช่วย ท่านช่วยทำอะไร?.....
- V199
8. เกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่ม คณะกรรมการ ได้มอบหมายให้ท่านได้ช่วยเหลืออะไรบ้างหรือไม่?
- (0) ไม่เคย (1) เคย V200
- กรณีที่เคย ท่านได้รับมอบหมายจำนวน.....ครั้ง V201
- กรณีที่เคย ท่านได้รับมอบหมายให้ทำอะไร? (ระบุได้มากกว่า 1 อย่าง)
- 1..... V202
- 2..... V203
9. เมื่อใดก็ตามที่กลุ่มขอความร่วมมือมา ท่านได้ให้ความช่วยเหลือทุกครั้งหรือไม่?
- (0) ไม่ทุกครั้ง (1) ทุกครั้ง V204
- กรณีที่ไม่ว่างครั้ง เพราะเหตุใด?.....
- V205
10. ในการประชุมกลุ่ม ท่านมีบทบาทในการแสดงออกอย่างไร
- (1) เสนอความคิดเห็นมากกว่าการรับฟัง
- (2) ไม่ค่อยได้เสนอความคิดเห็นมักรับฟังแต่เพียงอย่างเดียว
- (3) เสนอความคิดเห็นพอๆ กับรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น V206
11. เมื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานของกลุ่มของท่านกับกลุ่มอื่น ๆ ในตำบลเดียวกัน ท่านคิดว่ากลุ่มของท่านมีลักษณะเป็นอย่างไร?
- (1) แย่กว่ากลุ่มอื่น (2) พอ ๆ กับกลุ่มอื่น
- (3) ดีกว่ากลุ่มอื่น V207
12. การดำเนินงานของกลุ่ม ท่านคิดว่าประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด
- (1) น้อย (2) พอควร
- (3) มาก V208
13. ความพึงพอใจที่ท่านมีต่อกลุ่มมีมากน้อยเพียงใด
- (1) น้อย (2) พอควร
- (3) มาก V209

14. ข่าวสารการดำเนินงานเกี่ยวกับกลุ่ม ท่านทราบได้ในลักษณะใด?
- (1) เดินทางไปที่ทำงานกลุ่ม (2) ประธานกลุ่มมาบอก
 (3) เพื่อนสมาชิกมาบอก (4) ได้รับจดหมายเชิญประชุม
 (5) ได้รับแจ้งทางโทรศัพท์ (6) อื่นๆ โปรดระบุ..... V210
15. ในรอบปีที่ผ่านมาท่านเคยเผยแพร่ข้อมูลหรือข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกลุ่มให้กับเพื่อนสมาชิกในกลุ่มบ้างหรือไม่?
- (0) ไม่เคย (1) เคย V211
 กรณีที่เคย ท่านเผยแพร่ให้แก่ใคร (ระบุชื่อคนที่มากกว่า 1 คน).....
 1..... V212
 2..... V213
 3..... V214
 4..... V215
 กรณีที่เคย ท่านเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องอะไร? V216
16. ท่านมีวิธีการหาข้อมูลหรือข่าวสารต่างๆ เกี่ยวกับยางในลักษณะใดมากที่สุด
- (1) คู่มือทฤษฏี (2) ฟังวิทยุ
 (3) อ่านเอกสารและสิ่งพิมพ์ (4)ถามเจ้าหน้าที่สงเคราะห์การทำสวนยาง
 (5) ถามเพื่อนสมาชิกด้วยกัน (6) อื่นๆ (โปรดระบุ)..... V217
 กรณีถามเพื่อนสมาชิกด้วยกัน ท่านถามใคร? (ระบุเพียงชื่อเดียว)
 V218
17. กลุ่มได้มีการจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับการทำยางแผ่นให้มีคุณภาพหรือไม่?
- (0) ไม่มี (1) มี V219
 กรณีที่มี ท่านได้เข้าอบรมหรือไม่?
 (0) ไม่ (1) เข้าอบรม V220
 กรณีที่เข้าอบรม ท่านอบรมเป็นจำนวน.....ครั้ง V221
 กรณีที่ไม่ เพราะเหตุใด?..... V222
18. กลุ่มได้มีการนำสมาชิกไปทัศนศึกษา ดูงานเกี่ยวกับยางนอกสถานที่บ้างหรือไม่?
- (0) ไม่มี (1) มี V223
 กรณีที่มี ท่านได้เข้าร่วมไปดูงานนอกสถานที่ด้วยหรือไม่?
 (0) ไม่ (1) ร่วมด้วย V224
 กรณีที่ร่วมด้วย ท่านไปดูงานนอกสถานที่เป็นจำนวน.....ครั้ง V225

- กรณีเข้าร่วมด้วย สถานที่ที่ไปดูงาน..... V226
- กรณีที่ไม่ เพราะเหตุใด? V227
19. กลุ่มเคยแจ้งเรื่องดังต่อไปนี้ให้ท่านได้ทราบหรือไม่ เมื่อดำเนินการประชุมกลุ่ม
- (1) จำนวนสมาชิกของกลุ่ม
- (0) ไม่เคย (1) เคย V228
- (2) การทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของกลุ่ม
- (0) ไม่เคย (1) เคย V229
- (3) ฐานะทางการเงินของกลุ่ม
- (0) ไม่เคย (1) เคย V230
20. ในรอบปีที่ผ่านมากลุ่มได้มีการแจกเอกสารเกี่ยวกับการดำเนินงานให้กับท่านบ้างหรือไม่?
- (0) ไม่แจก (1) แจก V231
21. กรณีที่ได้รวบรวมข่าวย่างไปขายแต่ละครั้ง กลุ่มได้หักเงินบางส่วนไว้เป็นเงินกองกลางบ้างหรือไม่?
- (0) ไม่หักเป็นเงินกองกลาง (1) หักเป็นเงินกองกลาง V232
22. เมื่อใดก็ตามที่มีปัญหาในการดำเนินงานของกลุ่ม ท่านคิดว่าใครคือบุคคลที่แก้ปัญหาได้ดีที่สุดในกลุ่มของท่าน (ระบุชื่อได้มากกว่า 1 คน)
- 1..... V233
- 2..... V244
- 3..... V235
23. ใครคือบุคคลที่ท่านคิดว่า ทำขางแผ่นได้ดีที่สุดในกลุ่มของท่าน (ระบุชื่อได้มากกว่า 1 คน)
- 1..... V236
- 2..... V237
- 3..... V238
24. ใครคือบุคคลที่อุทิศตนให้กับการดำเนินงานของกลุ่มมากที่สุด (ระบุชื่อได้มากกว่า 1 คน)
- 1..... V239
- 2..... V240
- 3..... V241
25. ใครคือบุคคลที่รู้ข้อมูลเกี่ยวกับตลาดและราคาขางได้ดีที่สุด (ระบุชื่อได้มากกว่า 1 คน)
- 1..... V242
- 2..... V243
- 3..... V244

ภาคผนวก ข.

การวัดค่าตัวแปร

การวัดค่าตัวแปรที่อยู่ในรูปของดัชนี (index) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม กำหนดให้องค์ประกอบมีคะแนนเท่ากับ 25 คะแนน ดังนี้

1.1 รายได้ทั้งหมด	25	คะแนน
1.2 การมีสิ่งอำนวยความสะดวก	25	คะแนน
1.3 การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม	25	คะแนน
1.4 การออม	25	คะแนน
รวม	100	คะแนน

1.1 รายได้ทั้งหมด คือ คำนวณในรูปของค่าสัดส่วน ดังสูตร

$$X_1 = \frac{21(V_{12} + V_{15})}{174,000}$$

เมื่อ X_1 = ค่ารายได้ทั้งหมด

V_{12} = จำนวนเงินรายได้จากอาชีพหลัก

V_{15} = จำนวนเงินรายได้จากอาชีพรอง

174,000 เป็นจำนวนเงินรายได้ทั้งหมดสูงสุด

1.2 การมีสิ่งอำนวยความสะดวก คัดคำนวณในรูปของค่าสัดส่วน ดังสูตร

$$X_2 = \frac{25(V_{22} + V_{23} + \dots + V_{28})}{8}$$

เมื่อ X_2 = ค่าการมีสิ่งอำนวยความสะดวก

V_{22} = การมีหรือไม่มีเตาแก๊ส

V_{23} = การมีหรือไม่มีจักรเย็บผ้า

V_{24} = การมีหรือไม่มีตู้เย็น

- V_{25} = การมีหรือไม่มีเครื่องซักผ้า
 V_{26} = การมีหรือไม่มีโทรทัศน์
 V_{27} = การมีหรือไม่มีโทรศัพท์
 V_{28} = การมีหรือไม่มีรถจักรยานยนต์
 V_{29} = การมีหรือไม่มีรถยนต์
 ค่า V_{22} ถึง V_{29} จะแปรผันได้เป็น 0 หรือ 1 เท่านั้น

1.3 การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม คิดคำนวณในรูปของค่าสัดส่วน ดังสูตร

$$X_3 = \frac{25(V_{61} + V_{62} + V_{63} + V_{64})}{4}$$

- เมื่อ X_3 = ค่าการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม
 V_{61} = การเป็นหรือไม่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร
 V_{62} = การเป็นหรือไม่เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธกส.
 V_{63} = การเป็นหรือไม่เป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน
 V_{64} = การเป็นหรือไม่เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์
 ค่า V_{61} ถึง V_{64} จะแปรผันได้เป็น 0 หรือ 1 เท่านั้น

1.4 การออม คิดคำนวณในรูปของค่าสัดส่วน ดังสูตร

$$X_4 = \frac{25V_{55}}{1,000,000}$$

- เมื่อ X_4 = ค่าการออม
 V_{55} = จำนวนเงินออม
 1,000,000 เป็นจำนวนเงินออมสูงสุด
 ดังนั้น ค่าสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม = $X_1 + X_2 + X_3 + X_4$

2. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม ตัวแปรนี้ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ จำนวน 6 ข้อ แต่ละข้อ กำหนดให้มีค่าคะแนนเท่ากัน คือ 1 คะแนน หากไม่ได้มีส่วนร่วมจะได้ 0 คะแนน หากมีส่วนร่วมจะได้ 1 คะแนน

	ช่วงคะแนน
2.1 การเข้าร่วมประชุมกลุ่ม	0-1
2.2 การช่วยแก้ปัญหาในกลุ่ม	0-1
2.3 การได้รับมอบหมายงานจากกลุ่ม	0-1
2.4 การเผยแพร่ข้อมูลกลุ่มแก่เพื่อนสมาชิก	0-1
2.5 การเข้าอบรมการทำยางแผ่น	0-1
2.6 การทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่	0-1
ช่วงคะแนนที่เป็นไปได้	0-6

3. การเข้าถึงข้อมูลการดำเนินงานกลุ่ม ตัวแปรนี้ประกอบด้วยตัวบ่งชี้จำนวน 4 ข้อ แต่ละข้อกำหนดให้มีค่าคะแนนเท่ากัน คือ 1 คะแนน หากไม่ได้รับการชี้แจงหรือได้รับเอกสารการดำเนินงานจะได้ 0 คะแนน หากได้รับจะได้ 1 คะแนน

	ช่วงคะแนน
3.1 รับทราบจำนวนสมาชิก	0-1
3.2 รับทราบบัญชีรายรับ-รายจ่าย	0-1
3.3 รับทราบฐานะการเงินกลุ่ม	0-1
3.4 ได้รับเอกสารการดำเนินงาน	0-1
ช่วงคะแนนที่เป็นไปได้	0-4

4. การยอมรับวิธีปฏิบัติในการปลูกยาง ตัวแปรนี้ประกอบด้วยตัวบ่งชี้จำนวน 11 ข้อ แต่ละข้อกำหนดให้มีค่าคะแนนเท่ากัน คือ 1 คะแนน หากไม่ได้ปฏิบัติจะได้ 0 คะแนน หากปฏิบัติจะได้ 1 คะแนน

	ช่วงคะแนน
4.1 การปลูกพืชคลุมระหว่างแถวยาง	0-1
4.2 การตัดแต่งทรงพุ่มยาง	0-1
4.3 การสร้างทรงพุ่มยาง	0-1
4.4 การใช้สารเคมีเพื่อให้ยางแข็งตัว	0-1

กรดซัลฟูริก = 0 คะแนน

กรดฟอร์มิค = 1 คะแนน

4.5 การใช้ภาชนะรองรับน้ำยาง	0-1
กะลามะพร้าว = 0 คะแนน	
ถ้วยดินเผา = 1 คะแนน	
4.6 การใช้อุปกรณ์กรองน้ำยาง	0-1
ฟางข้าว = 0 คะแนน	
ตะแกรงหวด = 1 คะแนน	
4.7 การกวนน้ำยางและกวาดฟองน้ำยาง	0-1
ไม่ทำ = 0 คะแนน	
ทำ = 1 คะแนน	
4.8 การนวดยางแผ่น	0-1
ทำ = 0 คะแนน	
ไม่ทำ = 1 คะแนน	
4.9 การล้างยางแผ่นหลังการรีด	0-1
ไม่ล้าง = 0 คะแนน	
ล้าง = 1 คะแนน	
4.10 การตากยาง	0-1
ตากแสงแดด = 0 คะแนน	
ตากในที่ร่ม = 1 คะแนน	
4.11 น้ำหนักยางแผ่น	0-1
มากกว่า 1.2 กก. = 0 คะแนน	
ระหว่าง 0.8 – 1.2 กก. = 1 คะแนน	
ช่วงคะแนนที่เป็นไปได้	0-11

5. ปฏิกริยากลุ่ม วัดเป็นจำนวนคนที่มีการเดินทางเพื่อได้ข้อมูลและข่าวสารหรือเพื่อหาข้อมูลและข่าวสาร คนที่อยู่เป็นอิสระ (isolate) จะไม่มีปฏิกริยากลุ่ม

6. ผู้นำทางความคิด วัดโดยใช้วิธีการ 3 วิธี ดังนี้ (1) ผู้ที่ได้รับการยอมรับโดยผู้มีประสบการณ์ในชุมชน (key informants) (2) ผู้นำที่ได้รับการยอมรับโดยกลุ่ม (social acceptance) และ (3) ผู้นำในด้านการยอมรับนวัตกรรม (innovater)

ภาคผนวก ค.

ตารางประกอบการวิเคราะห์ทางสถิติ

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ กับสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄
X ₁ = สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม	1.0000	.1986	.3028	.2430
		P = .054	P = .006	P = .024
X ₂ = การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม		1.0000	.1827	.1915
			P = .069	P = .060
X ₃ = การยอมรับวิธีปฏิบัติในการปลุกยาง			1.0000	.3126
				P = .005
X ₄ = การเข้าถึงข้อมูลการดำเนินงานของกลุ่ม				1.0000

ภาคผนวก ง.

หลักเกณฑ์การแบ่งระดับกลุ่มเกษตรกร

ระดับดี

1. มีความมั่นคงทางฐานะการเงิน
2. มีความสามารถในการบริหารธุรกิจ
3. จัดทำบัญชีถูกต้อง สมบูรณ์
4. กลุ่มมีความมั่นคง
5. มีการปรับปรุง โครงสร้างการบริหารงานของกลุ่ม
6. มีการบริการส่งเสริมและเผยแพร่วิชาการเกษตรและอุตสาหกรรมในครัวเรือน

ระดับปานกลาง

1. มีการดำเนินกิจกรรมทางด้านการเกษตร
2. มีการจัดทำบัญชี
3. มีการบริการส่งเสริมและเผยแพร่วิชาการเกษตร
4. มีการประชุมใหญ่สามัญประจำปี

ระดับปรับปรุง

1. ไม่ได้ดำเนินกิจกรรมหรือหยุดกิจการ
2. มีสมาชิกน้อยกว่า 30 คน

เกณฑ์การจัดชั้นกลุ่มส่งเสริมการเกษตร

ก. การถ่ายทอดความรู้

1. เป็นแกนกลางถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกปีละ 4 ครั้ง	คะแนน	20	คะแนน
2. เป็นแกนกลางถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกปีละ 2-3 ครั้ง	คะแนน	20	คะแนน
3. เป็นแกนกลางถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกปีละ 1 ครั้ง	คะแนน	15	คะแนน
4. ไม่มีการถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิก	คะแนน	0	คะแนน

ข. การรวมกันซื้อหรือรวมกันขาย

1. มีการรวมกันซื้อและรวมกันขาย	คะแนน	25	คะแนน
2. มีการรวมกันซื้อและรวมกันขาย	คะแนน	20	คะแนน
3. ไม่มีการรวมกันซื้อและรวมกันขาย	คะแนน	0	คะแนน

ค. เงินกองทุนของกลุ่ม

1. มีเงินกองทุนมากกว่า 30,000 บาทขึ้นไป	คะแนน	25	คะแนน
2. มีเงินกองทุนตั้งแต่ 10,000 – 29,999 บาท	คะแนน	20	คะแนน
3. มีเงินกองทุนต่ำกว่า 10,000 บาท	คะแนน	15	คะแนน
4. ไม่มีเงินกองทุน	คะแนน	0	คะแนน

ง. จำนวนสมาชิก

1. สมาชิกมากกว่า 15 คนขึ้นไป	คะแนน	25	คะแนน
2. สมาชิก 7-14 คน	คะแนน	20	คะแนน
3. สมาชิกน้อยกว่า 7 คน	คะแนน	15	คะแนน
4. ไม่มีสมาชิก	คะแนน	0	คะแนน

จ. การประสานงาน

1. สามารถประสานงานจนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ 2-3 หน่วยงานขึ้นไป	คะแนน	25	คะแนน
2. สามารถประสานงานและได้รับการสนับสนุน 1-2 หน่วยงาน	คะแนน	20	คะแนน
3. ได้รับการสนับสนุนจากเกษตรกรอย่างเดียว	คะแนน	15	คะแนน
4. ไม่มีการประสานงาน	คะแนน	0	คะแนน

กลุ่มระดับดี ได้คะแนนตั้งแต่ 100-125 คะแนน

กลุ่มระดับปานกลาง ได้คะแนน 80-99 คะแนน

กลุ่มต้องปรับปรุง ได้คะแนนต่ำกว่า 80 คะแนน

สรุปการจัดสถานภาพสถาบันเกษตรกรปี 2541/2542

อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ที่	ตำบล	กลุ่มเกษตรกร			กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร			กลุ่มเยาวชนเกษตร			กลุ่มส่งเสริมการเกษตร			เกษตรกรก้าวหน้า			หมายเหตุ	
		ดี	ปานกลาง	ปรับปรุง	ดี	ปานกลาง	ปรับปรุง	ดี	ปานกลาง	ปรับปรุง	ดี	ปานกลาง	ปรับปรุง	ดี	ปานกลาง	ปรับปรุง		
1.	คอหงส์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
2.	ฉลุง	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	
3.	คลองแห	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-		
4.	คลองอู่ตะเภา	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-		
5.	ควนลัง	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	1	1	-		
6.	คูเต่า	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-		
7.	ทุ่งตำเสา	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	1	1	1	-	-		
8.	ทุ่งใหญ่	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-		
9.	ท่าข้าม	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-		
10.	น้ำน้อย	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-		
11.	บ้านพรุ	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-		
12.	พะตง	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-		
รวม	12 ตำบล	-	-	2	1	3	5	-	-	3	3	5	11	2	1	-		

การจัดสถานภาพสถาบันเกษตรกรปี 2541/2542

อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ที่	ชื่อสถาบันเกษตรกร	สถานที่		กิจกรรมดีเด่น/ ปริมาณ	สถานภาพของกลุ่ม
		หมู่ที่	ตำบล		
1.	กลุ่มปรับปรุงคุณภาพยางแผ่นและขายยาง	6	คลองแห	- ผลิตยางแผ่นคุณภาพดี - ธนาคารหมู่บ้าน 1 ธนาคาร - ปลูกผสม 30 ต้น/ ปี	ดี
2.	กลุ่มจัดไร่นาสวนผสม	3	ทุ่งตำเสา	- จัดไร่นาสวนผสม จำนวน 15 ไร่	ดี
3.	กลุ่มปรับปรุงคุณภาพยางแผ่นและขายยาง	1	บ้านพรุ	- ผลิตยางแผ่นคุณภาพดี 1,000 กก./ ครั้ง - ปลูกปื๋อใช้เอง 60 ต้น/ ปี - ร้านค้า 1 ร้าน	ดี
4.	กลุ่มจัดไร่นาสวนผสม	3	คลองอู่ ตะเกา	- จัดไร่นาสวนผสม 8 แปลง	ปานกลาง
5.	กลุ่มปลูกไม้ผล	3	ควนลัง	- ปรับปรุงสวนส้มโอ จำนวน 50 ไร่ - จัดตั้งชมรมชาวสวนส้มโอหอมหาดใหญ่ จำนวน 1 กลุ่ม	ปานกลาง
6.	กลุ่มขายน้ำยางสด	2	ทุ่งตำเสา	- รวมกลุ่มซื้อขายน้ำยางสด 1,000 กก./ วัน - ปลูกปื๋อใช้เอง จำนวน 20 ต้น/ ปี	ปานกลาง

ภาคผนวก จ.

การวัดความเป็นผู้นำทางความคิด

1. วัดโดยใช้ผู้มีประสบการณ์ในท้องถิ่น (key informants)

กองทุนสงเคราะห์ การทำสวนยาง		ส่งเสริม การเกษตร		การประณม ศึกษา		ปศุสัตว์		สหกรณ์		พัฒนาชุมชน	
กลุ่ม ปรับปรุง	กลุ่มดี	กลุ่ม ปรับปรุง	กลุ่มดี	กลุ่ม ปรับปรุง	กลุ่มดี	กลุ่ม ปรับปรุง	กลุ่มดี	กลุ่ม ปรับปรุง	กลุ่มดี	กลุ่ม ปรับปรุง	กลุ่มดี
17	1	17	1	17	1	3	11	17	34	17	40
25	24	25	24	30	24	5	38	66	40	-	48
26	40	30	37	-	37	25	39	-	48	-	-
30	48	-	40	-	40	-	48	-	-	-	-
-	-	-	48	-	48	-	58	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	60	-	-	-	-

2. วัดในรูปของการยอมรับโดยกลุ่ม (social acceptance)

กลุ่มปรับปรุง : 17, 26

กลุ่มดี : 40, 48

3. วัดโดยรูปของการยอมรับนวัตกรรม (adoption of innovations)

กลุ่มปรับปรุง : 3, 9, 17, 18, 26, 66, 67

กลุ่มดี : 35, 38, 40, 42, 45, 48, 55, 56, 60

ความเป็นผู้นำในภาพรวม

กลุ่มปรับปรุง : 17, 26

กลุ่มดี : 40, 48